

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA DİSİPLİN KURALLARININ
MEVCUT DİSİPLİN YAKLAŞIMLARI AÇISINDAN
UYGULANABİLİRLİĞİNE İLİŞKİN YÖNETİCİ GÖRÜŞLERİ

Yüksek Lisans Tezi

DİLEK ÖZTÜRK ÖZER

AMASYA
Temmuz – 2024

T.C.
T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA DİSİPLİN KURALLARININ
MEVCUT DİSİPLİN YAKLAŞIMLARI AÇISINDAN
UYGULANABİLİRLİĞİNE İLİŞKİN YÖNETİCİ GÖRÜŞLERİ

Hazırlayan
Dilek ÖZTÜRK ÖZER

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ahmet ÜSTÜN

AMASYA – 2024

TEZ ONAY SAYFASI

Dilek ÖZTÜRK ÖZER tarafından hazırlanan “ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA DİSİPLİN KURALLARININ MEVCUT DİSİPLİN YAKLAŞIMLARI AÇISINDAN UYGULANABİLİRLİĞİNE İLİŞKİN YÖNETİCİ GÖRÜŞLERİ” başlıklı çalışma aşağıdaki jüri tarafından 24/ 06 / 2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri

İmza

Danışman : Prof. Dr. Ahmet ÜSTÜN

.....

Üye : Prof. Dr. Şükrü ADA

.....

Üye : Doç. Dr. Davut ELMACI

.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. .../.../.....

.....

Doç. Dr. Hasan YERKAZAN

Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN SAYFASI

Tezimin içerdiki yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin ortaya çıkması durumunda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

24/06/2024

Dilek ÖZTÜRK ÖZER

İmza

ÖZET

ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA DİSİPLİN KURALLARININ MEVCUT DİSİPLİN YAKLAŞIMLARI AÇISINDAN UYGULANABİLİRLİĞİNE İLİŞKİN YÖNETİCİ GÖRÜŞLERİ

Dilek ÖZTÜRK ÖZER

Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Haziran/2024

Danışman: Prof. Dr. Ahmet ÜSTÜN

Bu çalışmanın amacı, Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nde yer alan disiplin kurallarının, disiplin yaklaşımları açısından uygulanabilirliğine ilişkin yönetici görüşlerini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda disiplin kavramı, okullardaki disiplin sorunları, disiplin uygulamaları ve disiplin yaklaşımları bağlamında disiplin mevzuatı hakkındaki yönetici görüşleri derinlemesine incelenmiştir. Bu çalışma, nitel araştırma yöntemi ile yapılmıştır. Bu çalışmada, fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, Samsun'da bulunan resmî ortaöğretim kurumlarında görev yapan 12 müdür yardımcısından oluşmaktadır. Müdür yardımcılarının tamamı Disiplin Kurulu Başkanlığı görevini yürütmektedir. Araştırma verileri görüşme tekniği ile toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Verilerin düzenlenmesi sürecinde MAXQDA programı kullanılmıştır. Katılımcılar, disiplin kavramını tanımlarken çeşitli ifadeler kullanmıştır. Araştırma katılımcıları, okulda disipline ihtiyaç duyulması konusunda çeşitli gerekçelerden bahsetmiştir. Okulda yaşanan disiplin sorunlarının önlenmesini ve çözülmesini amaçlayan farklı uygulamalar vurgulanmıştır. Katılımcılar, mevcut Disiplin Yönetmeliği'nin önleyici disiplin yaklaşımı çerçevesinde güncellenmesini önermektedir.

Anahtar Kelimeler: disiplin, disiplin yaklaşımları, disiplin mevzuatı, ortaöğretim

ABSTRACT**ADMINISTRATORS' OPINIONS ON THE APPLICABILITY OF DISCIPLINARY
RULES IN SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS IN TERMS OF CURRENT
DISCIPLINARY APPROACHES****Dilek ÖZTÜRK ÖZER**

Amasya University, Institute of Social Science

Department of Educational Sciences, M.A., June/2024

Supervisor: Prof. Dr. Ahmet ÜSTÜN

The purpose of this study is to examine the opinions of administrators regarding the applicability of the disciplinary rules in the Secondary Education Institutions Regulation in terms of disciplinary approaches. For this purpose, administrators' views on disciplinary legislation were examined in depth in the context of the concept of discipline, disciplinary problems in schools, disciplinary practices and disciplinary approaches. This study was conducted with qualitative research method. In this study, the phenomenology design was used. The study group of the research consists of 12 assistant principals working in public secondary education institutions in Samsun. All assistant principals serve as the Chairman of the Disciplinary Board. Research data was collected by interview technique. A semi-structured interview form prepared by the researcher was used as a data collection tool. Content analysis method was used to analyze the data. MAXQDA program was used in the data editing process. Participants used various expressions when defining the concept of discipline. Research participants cited various reasons for the need for discipline at school. Different practices aiming to prevent and solve disciplinary problems at school are emphasized. Participants suggest that the current Disciplinary Regulation be updated within the framework of the preventive discipline approach.

Keywords: discipline, disciplinary approaches, disciplinary legislation, secondary education

ÖNSÖZ

Eğitim hayatımda emeği geçen tüm öğretmenlerime derin minnet duygularıyla teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitimim boyunca, desteğini ve güvenini her an yanımda hissettiren çok değerli danışmanım Prof. Dr. Ahmet ÜSTÜN'e en içten ve sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimime başlamam için beni yönlendiren, yardımlarını esirgemeyen, bilgilerine ve tecrübelerine her zaman güvendiğim ağabeyim Dr. Öğr. Üyesi Serkan ÖZTÜRK'e; yüreklerindeki eğitim aşkı hiç bitmeyen sevgili anneme ve canım babama bu süreçte yolumu aydınlattıkları için teşekkür ederim.

Araştırma sürecim boyunca, her güne umutla başlamamı sağlayan çok değerli oğullarım Yiğit'e ve Kaan'a; çalışmalarım esnasında üzerimdeki yükü hafifleterek bana yardımcı olan sevgili eşim Yusuf ÖZER'e teşekkür ederim.

Bu çalışmanın her aşamasında ihtiyaç duyduğum her alanda kıymetli fikirlerini benimle paylaşan tüm meslektaşlarıma teşekkür ederim

Dilek ÖZTÜRK ÖZER

24/06/2024

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN SAYFASI.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	x

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	6
1.2. Araştırmanın Önemi.....	6
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.4. Araştırmanın Varsayımları	7
1.5. Tanımlar	8

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	9
2.1. Disiplin Kavramı.....	9
2.1.1. Eski Disiplin Anlayışı ve Yeni Disiplin Anlayışı.....	13
2.2. Okul Disiplin Yaklaşımları.....	14
2.2.1. Okul Disiplinine Geleneksel Yaklaşım	14
2.2.2. Okul Disiplinine Liberal-İlerici Yaklaşım	14
2.2.3. Okul Disiplinine Sosyal-Eleştirel Yaklaşım.....	15
2.2.4. Okul Disiplinine İzin Verici Yaklaşım	16
2.3. Disiplin Modellerinin Temelinde Yer Alan Teoriler	17
2.3.1. Yönetme Teorileri.....	17
2.3.2. Yönlendirmeyen Müdahale / Karışma Teorileri.....	18
2.3.3. Liderlik Teorileri.....	18
2.4. Eğitim Modelleri ve Disiplin	18
2.4.1. Bireysel Doyum Eğitim Modeli	19
2.4.2. Bilimsel Disiplin Eğitim Modeli	19
2.4.3. Eğitim Teknolojisi Eğitim Modeli	20
2.4.4. Sosyal Yeniden Yapılanma Eğitim Modeli.....	21

2.5. Disiplin Yaklaşımları	21
2.5.1. İntikamcı Disiplin Yaklaşımı	22
2.5.2. Cezalandırıcı Disiplin Yaklaşımı.....	22
2.5.3. Korku Yoluyla Engelleyici Disiplin Yaklaşımı.....	23
2.5.4. Düzeltici (İyileştirici) Disiplin Yaklaşımı.....	23
2.5.5. Önleyici Disiplin Yaklaşımı	24
2.6. Disiplin Modelleri	24
2.6.1. Güvengen Disiplin Modeli: L. ve M. Canter.....	24
2.6.2. Gerçeklik Terapisi Disiplin Modeli: W. Glasser	25
2.6.3. Önleyici Disiplin Modeli: J. S. Kounin.....	26
2.6.4. Davranışçı Disiplin Modeli: B. F. Skinner	27
2.6.5. Mantıksal Sonuçlar Disiplin Modeli: R. Dreikurs	28
2.6.6. Etkili İletişim Odaklı Disiplin Modeli: H. Ginnot.....	28
2.6.7. Etkili Öğretmenlik Eğitimi Disiplin Modeli: T. Gordon	29
2.6.8. Olumlu Disiplin Modeli: F. Jones	30
2.6.9. Fritz Redl ve William Wattengerg Disiplin Modeli	30
2.7. Ortaöğretim Kurumlarında Disiplin ve Yasal İşleyişi	31
2.7.1. Ortaöğretimde Ödül ve Disipline Dair Mevzuat	31
2.7.2. Ortaöğretim Ödül ve Disiplin Yaptırımlarının İşleyişi	33
2.7.2.1. Onur Genel Kurulu, Onur Kurulu ve Ödüllendirme	33
2.7.2.2. Ödül ve Disiplin Kurulu ve Disiplin Cezaları Yaptırımı	33
2.8. İlgili Araştırmalar.....	34
2.8.1. Yurt Dışı Araştırmaları	34
2.8.2. Yurt İçi Araştırmaları.....	37

III. BÖLÜM40

3. YÖNTEM	40
3.1. Araştırmanın Modeli	40
3.2. Çalışma Grubu	40
3.3. Veri Toplama Tekniği ve Aracı	42
3.4. Veri Toplama Süreci	43
3.5. Verilerin Analizi	44

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR	46
4.1. Yöneticilerin Disiplini Anlamlandırma Biçimleri	46
4.1.1. Disiplinin Tanımı.....	46

4.1.1.1.	Kurallar	47
4.1.1.2.	Düzen	48
4.1.1.3.	Uyum.....	48
4.1.1.4.	Rehberlik ve Yönlendirme	48
4.1.1.5.	Kontrol	49
4.1.1.6.	Sınırlar.....	49
4.1.2.	Disiplinin Gerekçeleri	49
4.1.2.1.	Akademik Başarı	50
4.1.2.2.	Düzeni Korumak.....	51
4.1.2.3.	Hakları Korumak	51
4.1.2.4.	Topluma Uyum Sağlamak.....	52
4.1.2.5.	Sorumluluk Almak.....	52
4.2.	Disiplin Sorunları ve İlgili Uygulamalar.....	52
4.2.1.	Okulda Yaşanan Disiplin Sorunları	53
4.2.1.1.	Akıllı Telefon Bulundurma	54
4.2.1.2.	Akran Zorbalığı	54
4.2.1.3.	Tütün vb. Maddeler Bulundurma	54
4.2.1.4.	Kavga Etmek	55
4.2.1.5.	Sosyal Medyanın Yanlış Kullanımı.....	55
4.2.1.6.	Uygunsuz Kılık Kıyafet	55
4.2.1.7.	Küfür ve Hakaret	56
4.2.1.8.	Dersin Akışını Bozmak	56
4.2.1.9.	Yaralayıcı Alet Bulundurmak.....	56
4.2.1.10.	Resmî Evrakta Değişiklik Yapmak.....	56
4.2.2.	Disiplin Sorunlarına Yönelik Önleyici Uygulamalar	57
4.2.2.1.	Kuralları Hatırlatma	58
4.2.2.2.	Öğrenciye Sorumluluk Verme.....	58
4.2.2.3.	Rehberlik Çalışmaları	59
4.2.2.4.	Öğrenciyle Etkili İletişim Kurma	59
4.2.2.5.	Telefonların Toplanması	60
4.2.2.6.	Velilerle Etkili İletişim Kurma	60
4.2.2.7.	Kontrol ve Denetim	61
4.2.2.8.	Cezayı Duyurma	61
4.2.2.9.	Akran Rehberliği	62
4.2.3.	Disiplin Sorunlarına Yönelik Çözüm Uygulamaları	62
4.2.3.1.	Öğrenciyle Görüşme	63
4.2.3.2.	Disiplin Kurulu	63

4.2.3.3. Veliyle Görüşme	64
4.2.3.4. Rehberlik Servisi	64
4.2.4. Disiplin Uygulamalarından Sorumlu Paydaşlar	64
4.2.4.1. Yöneticiler	65
4.2.4.2. Öğretmenler	66
4.2.4.3. Disiplin Kurulu	66
4.2.4.4. Diğer Personel	66
4.2.4.5. Rehberlik Servisi	67
4.2.4.6. Veliler.....	67
4.2.5. Okul Disiplinine Etkisi Olan Faktörler	67
4.2.5.1. Öğretmenler.....	68
4.2.5.2. Veliler.....	69
4.2.5.3. Okul Çevresi.....	69
4.2.5.4. Ödül.....	70
4.2.5.5. Ceza.....	70
4.2.5.6. Yöneticiler	71
4.3. Disiplin Yönetmeliği ve Disiplin Yaklaşımları	71
4.3.1. Disiplin Mevzuatı Hakkında Yönetici Görüşleri.....	71
4.3.1.1. Yetersiz ve Etkisiz	72
4.3.1.2. Uygulaması Kolay	73
4.3.1.3. Cezalandırıcı Yönü Baskın.....	73
4.3.1.4. Kurallar Caydırıcı Değil.....	74
4.3.1.5. Ödüllendirme Geri Planda.....	74
4.3.1.6. Yeterli ve Etkili	75
4.3.2. Disiplin Mevzuatında Etkili Olması Beklenen Disiplin Yaklaşımı.....	75
4.3.2.1. Önleyici Disiplin.....	76
4.3.2.2. Cezalandırıcı Disiplin	77
4.3.2.3. Düzeltici (İyileştirici) Disiplin	77
4.3.3. Disiplin Sistemine Dair Yönetici Önerileri	77

V. BÖLÜM

5. TARTIŞMA	83
5.1. Yöneticilerin Disipline İlişkin Görüşleri.....	83
5.2. Disiplin Sorunlarına ve İlgili Uygulamalara Dair Görüşler	83
5.3. Disiplin Mevzuatı ve Disiplin Yaklaşımlarına Dair Görüşler	89

VI. BÖLÜM

6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	92

6.1. Disipline İlişkin Görüşlere Dair Sonuçlar	92
6.2. Disiplin Sorunlarına ve Uygulamalarına Dair Sonuçlar	92
6.3. Disiplin Mevzuatı ve Yaklaşımlarına Dair Sonuçlar	95
6.4. Öneriler.....	96
KAYNAKÇA	98
EKLER	106
Ek 1. Görüşme Formu.....	107
Ek 2. Araştırma İzni.....	110
ÖZ GEÇMİŞ.....	Error!

Bookmark not defined.

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Tablosu	41
Tablo 2. Yöneticilerin Disiplin Tanımları	47
Tablo 3. Yöneticilerin Disiplini Gerekli Bulma Sebepleri.....	50
Tablo 4. Okulda Yaşanan Disiplin Sorunları.....	53
Tablo 5. Disiplin Sorunlarına Yönelik Önleyici Uygulamalar	57
Tablo 6. Disiplin Sorunlarının Çözümüne Dair Uygulamalar	62
Tablo 7. Disiplin Uygulamalarından Sorumlu Paydaşlar.....	65
Tablo 8. Okul Disiplinine Etkisi Olan Faktörler	68
Tablo 9. Disiplin Mevzuatı Hakkındaki Yönetici Görüşleri	72
Tablo 10. Disiplin Mevzuatında Etkili Olması Beklenen Disiplin Yaklaşımı	76
Tablo 11. Disiplin Sistemine Dair Yönetici Önerileri	79

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar	Açıklama
AL	Anadolu Lisesi
FL	Fen Lisesi
GSL	Güzel Sanatlar Lisesi
İHL	İmam Hatip Lisesi
MTAL	Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi
SL	Spor Lisesi
AL	Anadolu Lisesi

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Eğitim, her nesli kendi değerleriyle sosyalleştiren ve bireylere rollerini en çok benimseten sistemdir. Bir toplumun gelecekteki vatandaşlarına aşlamak istediği değerlerin aşılandığı araçtır. Aynı zamanda halkın, hükümetlerin ve kurumsal sektörün sosyal ve kültürel beklentilerinin temel yayıcısıdır (Bahlieda, 2015).

Eğitim bir milletin ekonomi, kültür, ticaret gibi birçok alanda dünyadaki konumunu belirleyen önemli unsurlardan birisidir. Bu sebeple, bir ülkenin en değerli yatırımı halkına sunduğu eğitim olarak görülebilir. Eğitim, insanın temel haklarından birisi olarak kabul edilmektedir ve bir devlet hizmetidir. Ayrıca, sosyal bir varlık olan insanın sosyalleşme sürecinin işlevsel bir aracıdır. Bireyler, eğitim sayesinde toplumsal kimliğini belirleme olanağı bulur. Devlet, insanın temel haklarından birisi olan eğitimi, sistemli şekilde ve okullar aracılığıyla vatandaşlarına sunmaktadır.

Okul, bürokratik bir örgüttür. Okuldaki tüm uygulama ve düzenlemeler sistemli biçimde yürütülmektedir. Bu sistemin sağlıklı sürdürülmesi için kural, ilke ve esaslar önceden tanımlanmıştır. Bireyin çok yönlü gelişimini sağlayarak onu toplumsal yaşama hazırlaması beklenen okul, eğitim sisteminin temel araçlarından birisidir (Özen Kılıç, 2009).

Okullarda eğitim öğretim amaçlarına ulaşmak için yaşanan süreçte, bu amaçların gerçekleşmesini engelleyici nitelikte birçok sorun ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlar, kimi zaman kurumun yapısı ve işleyişinden kaynaklanırken bazen de kişilerden dolayı ortaya çıkmaktadır. Disiplin sorunları, okullarda yaşanan ve göz ardı edilmemesi gereken problemler arasındadır. Sonuç olarak, öğretmenler ve yöneticiler bu sorunları önlemek veya çözmek için disiplin kurallarını sık sık hatırlatmak ve çeşitli yaptırımlar uygulamak durumundadır. Okulda disiplin sağlamanın amacı, okulda bulunan kişilerin güvenliğini sağlarken verimli bir öğrenim ortamı sunmaktır (Gaustad,1992).

Okul sistemleri, öğrencileri eğitmek gibi temel bir sorumluluğa sahiptir. Okulların, bu sorumluluğu yerine getirmek amacıyla kabul edilemez davranışları ele almak için güvenlikle birlikte düzen ve disiplin yöntemlerini teşvik eden davranış standartlarına ihtiyacı vardır (Hayes, 2018). Her öğrenci, kendisini başarılı olmaya teşvik eden, güvenli, kabul gördüğü, yargılanmadığı pozitif bir okul iklimini hak eder. Bu sebeple, okul ortamının ve uygulanan prosedürlerin tüm öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olması önemlidir (Oliver, 2018).

Disiplin, öğrenme süreci olarak tanımlanabilir. Bu süreçte bireyler, okula adım attıkları andan itibaren gelişim seviyelerine göre özdenetimlerini kazanarak yaşamları boyunca edinecekleri farklı toplumsal kimliklere hazırlanırlar. Dolayısıyla, disiplin yalnızca uyulması istenen kuralları benimsetmeyi değil aynı zamanda bireyin çevresine uyumunu kolaylaştırmayı, sosyalleşme sürecinde birlikte çalışma ve kendini kontrol edebilme alışkanlığını kazandırmayı amaçlamaktadır. Disiplin sayesinde bireyler, hak ve özgürlüklere saygılı çalışmayı, yaşamayı ve özdeğerlendirme yapmayı öğrenebilirler (Halis, 2001).

Aile, bireye kültürel ve toplumsal değerlerin aktarılmasında önemli bir konuma sahiptir. Okul ise aileden sonra bu konudaki en etkili kurum olarak kabul edilebilir. Bireylerin okuldan iyi huylu, ahlâki değerleri önemseyen, araştıran ve sorgulayan vatandaşlar olarak mezun olması beklenmektedir. Bu beklentilerin karşılanması ise okuldaki disiplin sistemi ve anlayışı ile ilişkilidir (Kabaklı Çimen ve Karaboğa, 2015).

Bireyin toplumsal yaşama uyumunu zorlaştırmayan, toplum düzenini kişisel çıkarlarının önünde tutan davranışları kazanması disiplinin temel amacıdır (Bayraktar, 1994). Kant'a göre birey, eğitim sürecinde disipline maruz kalmalıdır ki insanlığa zarar vermesine sebep olabilecek kural tanımazlığı ve itaatsizliği dizginlenebilsin (Kaya, 2020).

Evrensel bir kültürel olgu olan disiplinin gençlerin eğitiminde dört önemli işlevi bulunmaktadır. Birinci işlevi bireylerin sosyalleşmelerini sağlamaktır. Bireye, herhangi bir kültürde onaylanan ve hoş görülen standart davranışları kazandırarak bu işlevini yerine getirmektedir. İkinci işlevi, güvenilirlik, özgüven, kendini kontrol edebilme, sebat etme ve tahammül etme yeteneği gibi yetişkin kişilik özelliklerinin kazanılmasını sağlamaktır. Olgunlaşmanın bu boyutu kendiliğinden değil, sosyal talep ve beklentilerle ortaya çıkar. Üçüncüsü, ahlâki standartların ve yükümlülüklerin içselleştirilmesi veya başka bir deyişle vicdanın gelişmesi için gereklidir. Açıkçası standartlar dış formda da var olmadıkça içselleştirilemezler. Evrensel kültürel deneyim, sosyal düzenin istikrarını sağlamak için dış yaptırımların hala gerekli olduğunu göstermektedir. Son olarak, çocukların duygusal güvenliği için disiplin gereklidir. Belirli dış kontrollerin sağlandığı rehberlik olmadan, gençler kendilerini şaşkın ve endişeli hissetme eğilimindedir (Ausubel, 1961).

Disiplin sayesinde kişi, davranışlarını kontrol altında tutabilir. Böylece hem üyesi olduğu grup içinde hem de bireysel olarak hedeflediği eğitim amaçlarına ulaşabilir. Okullarda disiplin, öğrencilerden askeri nizamda tutum ve davranışlar beklemek anlamına gelmemelidir. Sonuçta eğitimin amacı, bireyde kalıcı davranışlar oluşturmaktır. Halbuki merkezinde korku olan bir disiplin anlayışı bireyin yalnızca otoritenin yanındayken istenen biçimde davranmasını sağlayabilir. Bu sebeple, öğrencileri incitmeyen, özsaygılarını zedelemeyen sevgi ve saygıyı

esas alan disiplin yaklaşımları öğrenciler üzerinde kalıcı etkiye sahiptir (Halis, 2001).

Disiplin, içerisinde toplumsal hak ve özgürlükleri gözetken ilke, değer ve kurallar barındırmalıdır. Çünkü, kişinin hem kendisiyle hem de çevresindeki kişilerle kurduğu ilişkileri düzenler. Bu sebeple, disiplin sistemleri sevgi ve güven üzerine inşa edilmelidir (Arıcak, 2004).

Her çocuk hissettiği güvensizliği çeşitli disiplinsiz davranışlarla dışa vurabilir. Saldırgan ve pasif davranışlar çocuğun sevilme ve değer görme ihtiyacından kaynaklanabilir. Yapıcı bir disiplin yaklaşımına göre çocuğun güvende hissetmesini sağlamak, onu neyin disiplinsiz davranışa ittiğini ortaya çıkarmak önemlidir (Humphreys, 1998/2001).

Okul, kalabalık bir ortamdır. Ergenlik döneminde olan çocuklar, kişiliğini oluşturma çabalarını kalabalık bir ortamda sarfederken kendilerini her an bir sınavda hissedebilir ve kaygılanabilirler. Bu sebeple, ergenlik döneminin normal kabul edilebilecek davranışları okullarda disiplin problemine dönüşebilir. Okul ortamı bir yanda ergenlik sorunlarını artırabilirken öte yanda sosyalleşme aracı olarak çocukların problemlerini çözebilecekleri bir yer haline getirilebilir. Bu durumun gerçekleşmesi için öğretmenler, yöneticiler ve öğrenciler arasındaki iletişim önemlidir. Öncelikle, bir bireyin büyüme macerasına ve bu süreçte yaşadığı sorunlara sevgi, saygı ve hoşgörü ile yaklaşan öğretmenlere ihtiyaç vardır. Öğrenciler için olumlu rol model olabilecek öğretmenler, ergenlik problemlerinin çözümünü de kolaylaştırabilirler. Öğretmenlere gerekli fırsatları sunan ve onları destekleyen bir yönetim, donanımlı bir okul, çocuklarıyla ilgilenen, onlara değer veren ve okulla iş birliği içinde olan öğrenci velilerinin varlığı da göz ardı edilemeyecek öneme sahiptir (Apuhan, 2006). Okullarda, eğitimin genel amaçlarına ulaşmak üzere öğretim seviyesinin özel amaçlarını gerçekleştirmek için birlikte çalışan paydaşların, belirlenen ortak kurallara uyması ise okul disiplini olarak tanımlanabilir. Okulda, disiplin sisteminin uygulayıcısı ve denetleyicisi okul müdürüdür (Toprakçı, 2017).

Çağdaş toplumlarda bilgi ve eğitim son derece önemlidir. Gelişmek isteyen her ülkede hem öğretmenler hem de öğrenciler için kapsamlı eğitim hedefleri belirlenmiştir. Disiplin olmadan bu amaçlara ulaşılamaz. Ayrıca, günümüzde okulların karşılaştığı sorunlar arasında en önemli sorunun disiplinsizlik olması endişe verici bir gerçektir (Elem & Rose, 1995).

Disiplin problemleri, gereğinden fazla kalabalık ortamlar, ebeveynlerin ve yöneticilerin gereksiz baskıcı tavırları, ihmalkâr eğitim yöneticileri gibi sebeplerle ortaya çıkabilmektedir. Bu sorunlar, bazı davranışların mevcudiyeti (kontROLSÜZ tepkiler) veya eksikliğinin (aşırı kontrollü tepkiler), diğer bireylerin hak ve ihtiyaçlarına zarar vermesiyle ortaya çıkmaktadır. Disiplin sistemlerinin temel hedefi ise kontROLSÜZ disiplin mağdurlarına özenle yaklaşırken aşırı kontrollü davranan bireyi harekete geçmek için teşvik etmektir (Humphreys, 1998/2001).

Disiplinin amacı, toplumu oluşturan her bir bireyin diğerine karşı saygı ve özenle davranmasını sağlamaktır. Disiplin sayesinde engelleyici davranışlara maruz bırakılan bireylerin hakları güvence altına alınabilir (Celep, 2000).

Okullarda disiplin, hedeflenen davranışları kazandırmak amacıyla belirlenen ilke ve kuralları öğrencilere öğretmek, öğrencileri gözlemlemek ve sonuçta ödüllendirme ve cezalandırma gibi süreçler içermektedir. Okulda disiplin sistemi; değerlendirme sistemi, sınıf geçme sistemi ve ders geçme sistemi gibi alt sistemlerle desteklenmektedir (Halis, 2001). Bu sistemlerin işleyiş biçimi ise yönetmelikle belirlenmektedir. Öğrenci gelişim dönemlerine göre, okullardaki disiplin problemleri değişim göstermektedir. Dolayısıyla, disiplin kuralları ve yaptırımları da öğrenim seviyesine göre değişim göstermektedir. Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı İlköğretim Kurumları ve Ortaöğretim Kurumları için disiplin kuralları farklı yönetmeliklerde yer almaktadır.

Ortaöğretim kurumları, bireylerin genellikle 14-18 yaş aralığında eğitim aldığı kurumlardır. Gelişim seviyelerine bağlı olarak bu yaş aralığındaki bireyler, ergenlik sürecini deneyimlemektedirler. Ergenlik dönemindeki birey bir yanda kendisini tanımak, kabul etmek için çaba sarfederken öte yanda kendi kurallarını belirleme arzusu ile otoriteye karşı asi tavırlar sergileyebilmektedir. Bunun sonucunda, disiplin problemleri yaşanmaktadır (Akpınar ve Özdaş, 2013).

Bishop'a göre liselerde çeşitli zaman dilimlerinde farklı disiplin sorunları yaşanabilmektedir. Okula girmeden önce ve sınıflarda düzen sağlanırken, ders süresince öğrenciler arasında düzen sağlanırken, teneffüste ve binadan ayrılırken düzen sağlanırken yaşanan disiplin sorunları, eğitim öğretim sırasında hem öğretmen hem de öğrenci için emek ve zamanın ekonomik kullanımına engel olmaktadır. Öğretmenden beklenen ise kurallara uymayan öğrencileri mutlaka cezalandırmasıdır (Bishop, 1902). Liselerde yaşanan disiplin sorunlarındaki çeşitlilik değişen dünya ve nesillerle birlikte zamanla artmıştır. Ancak, disiplin kavramının düzenle ve kurallarla tanımlanmasının hala güncelliğini koruduğu söylenebilir.

Bireylerin toplumsal sistemlerde ihtiyaçlarını karşıladıkları ilk araç, kurdukları ilişkilerdir. Bireylerin ihtiyaçları karşılandığında disiplin sorunları azalır. Kurulan ilişkilerde, hakların fark edilmesi ve kabul edilmesi yalnızca açıklanmalarından daha anlamlıdır. Hakların kabul edilmesi beraberinde karşılıklı sorumluluk almayı ortaya çıkarır. Disiplin sorunlarının artarak devam etmesinin temel nedenlerinden birisi de çift yönlü sorumlulukların kısmen ihlâl edilmesidir (Humphreys, 1998/2001).

Okullardaki disiplin sorunları her geçen gün artmakta ve yaşanan problemler haberlere yansıyacak boyutlara taşınmaktadır. Örneğin, öğrenciler Zonguldak'taki bir lisede

arkadaşlarını darp ederken kamera kaydı almışlardır (“Lisede arkadaşlarını,” 2022). Öğrenciler arasında çıkan tartışmalar ölümle sonuçlanan kavgalara dönüşebilmektedir (“Lisede ölüm,” 2023). Ayrıca günümüzde akran zorbalığı sadece sözlü tacizlerle sınırlı kalmamakta ve tartışmalar bıçaklı kavgalara dönüşmektedir (“Okul bahçesinde cinayet,” 2023). Okula yaralayıcı aletler getirmek bir disiplin suçu olmasına rağmen öğrenciler bu konuda hassasiyet göstermemektedirler. Buna benzer disiplin problemleri daha erken yaşlarda da yaşanmaktadır.

Disiplin problemleri eğitim öğretim ortamlarında huzursuzluğa, emek ve zaman kaybına yol açmaktadır. Aynı zamanda, öğrencilerde akademik başarısızlığa da neden olmaktadır. Akpınar ve Özdaş (2013); Demirtaş ve Pehlivan (2020); Duran (2011) liselerdeki disiplin sorunlarını inceledikleri çalışmalarında sigara içmek veya bulundurmak, öğretmene saygısızlık, kavgaya etmek, kılık kıyafet kuralını ihlâl etmek ve dersin işlenişine engel olmak gibi disiplin problemlerinin sıklıkla yaşandığını belirtmişlerdir. Dedeoğlu (2010); Güçlü (2004); Öztürk Özer ve Üstün (2022); Vestine (2017) yaptıkları çalışmalarda, akademik başarısı düşük olan öğrencilerin disiplin kurallarına aykırı davranma eğiliminin daha fazla olduğunu, öğrenci başarısı arttıkça disiplin problemlerin azalma olduğunu, problemli davranışların öğrenme ve başarı üzerinde olumsuz etkisi olduğunu, disiplin kurallarına uyan öğrencilerin uymayanlara göre daha yüksek akademik başarıya ulaştıkları sonucuna varmışlardır.

Ortaöğretim kurumlarında verimli eğitim öğretim ortamı sunmak için disiplin problemlerini öngörerek engellemeye çalışmak, ortaya çıkan problemleri çözerek ortadan kaldırmak ve tüm bunları yaparken bireylerin her açıdan güvenliğini sağlamak disiplin kurallarının uygulanış biçimiyle de ilgilidir. Okuldaki disiplin sisteminin işleyişinden sorumlu yöneticilerin disiplin anlayışlarının ve benimsedikleri disiplin yaklaşımının okul disiplinine etkisi önemlidir.

Disiplin konusunda çeşitli yaklaşımlar mevcuttur. Disiplin yaklaşımları, öğrencilerdeki bireysel farklılıkları dikkate alarak onlara nasıl davranılması gerektiğine, ortaya çıkabilecek olası sonuçların neler olabileceğine ve soruna sebep olan davranışların nasıl evrilebileceğine dair fikirler sunmaktadır (Korkut, 2018). Bir disiplin teorisi, öğrenci ve öğretmen ilişkisini etkiler. Disiplinin sert olduğu, kuralların esnek olmadığı okullarda, öğrenci-öğretmen ilişkisi resmî ve mesafelidir. Kuralların yönergelerle ve kınamanın uyumla değiştirildiği okullarda, öğretmen-öğrenci ilişkisi geçici ve gayri resmî olma eğilimindedir. Bu farklı yaklaşımların altında, öğrencilerin nasıl büyüdüğü ve kuralların, otoritenin ve cezanın bu büyümeyi nasıl ilerlettiği veya geciktirdiği konusunda çelişkili varsayımlar vardır (Newton, 1980).

Öğrencilerin okul kurallarına uymaları, okulda disiplin sağlanması açısından önem arz etmektedir. Buna bağlı olarak yöneticilerin bu süreçte benimsedikleri disiplin yaklaşımı,

okulda disiplin sağlanmasında etkili olmaktadır. Literatürde birçok disiplin yaklaşımı ve modeli bulunmaktadır. Ancak disiplin konusu, sahip olduğu öneme rağmen en iyi disiplin yaklaşımı veya modelinin hangisi olduğuna yönelik araştırmaların merkezinde yer almamıştır. Bu sebeple, bir disiplin yaklaşımının diğerlerinden üstünlüğüne dair herhangi bir sonuca varılması zordur (Edwards, 2011).

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, yöneticilerin görüş ve tecrübelerine dayanarak Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nde yer alan disiplin kurallarının disiplin yaklaşımları açısından uygulanabilirliğini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda Samsun ilindeki ortaöğretim kurum yöneticileri ile görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmeler, disiplin sisteminin işleyişi ve bu süreçte benimsenen yaklaşımlar, disiplin sorunları ve kuralların uygulanması, okulda disiplin sağlanmasını etkileyen faktörler hakkında yönetici deneyimleri ve görüşleri bağlamında incelenmiştir. Disiplin Yönetmeliği'nin disiplin yaklaşımları bağlamında değerlendirilmesine ilişkin yönetici görüşleri alınmıştır.

Araştırmanın temel problemi ortaöğretim kurumlarındaki disiplin kurallarının mevcut disiplin yaklaşımları açısından uygulanabilirliğine ilişkin yönetici görüşlerinin incelenmesidir. Araştırma probleminin çözümüne yönelik aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Yöneticiler için disiplin ne ifade etmektedir?
2. Okul disiplini ve ilgili uygulamalar hakkında yönetici görüşleri nelerdir?
3. Yöneticilerin Disiplin Yönetmeliği hakkında görüşleri nelerdir?
4. Disiplin yaklaşımları bağlamında Disiplin Yönetmeliği'nin uygulanabilirliğine ilişkin yönetici görüş ve önerileri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Önemi

Disiplin uygulamalarının okullardaki işleyişinde, kuralların uygulanması sürecinde yaşanan sorunlar ve bu sorunların çözüm sürecinde disiplin yaklaşımlarının katkısı ve etkisi oldukça önemlidir.

Bu çalışmada, ortaöğretim kurumlarında yönetmeliklerle belirlenen disiplin kurallarının mevcut disiplin yaklaşımları açısından uygulanabilirliğine ilişkin yönetici görüşleri incelenmiştir. Disiplin Kurulu Başkanlığı yapan yöneticilerin disiplin tanımları, okulda disiplin sağlanmasına yönelik uygulamaları, bu uygulamaları etkileyen faktörler, disiplinden sorumlu olan paydaşlar incelenmiştir.

Bu çalışma, yöneticilerin Disiplin Yönetmeliği'ne ve uygulama sürecinde etkili disiplin yaklaşımlarına dair görüş ve önerilerini ortaya koyan bir araştırmadır. Bundan dolayı, araştırmanın her gün artan disiplin problemleri ile mücadele eden eğitim sistemine ve paydaşlarına yol göstererek katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular raporlaştırılarak İl Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Geliştirme Birimine iletilecektir. Böylece, okul disiplinin önemi ve gerekliliği, okullarda yaşanan disiplin sorunları ve çözüm sürecinde yaşanan problemler, disiplin uygulamalarında benimsenen yaklaşımın disiplin sisteminin işleyişine etkisi, Yönetmeliği uygulayan yöneticilerin okul disiplini ile ilgili mevzuata dair görüş ve önerileri paylaşılacaktır. Disiplinle ilgili sürecin yürütülmesinden sorumlu, karar alma ve uygulamaya yönelik görevleri olan eğitim yöneticilerinin de bu süreçle ve sorunlarla ilgili bilgi alması sağlanacaktır. Bu bağlamda, süreç boyunca yaşanan sorunlara ve çözüm önerilerine dikkat çekmesi, ihtiyaç duyulan desteğin sağlanması açısından kuralları belirleyen ve uygulayanlara katkı sunacak bir çalışma olacağı düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma 2022-2023 eğitim öğretim yılında Samsun ili Canik ve İlkadım ilçelerinde bulunan Ortaöğretim Kurumunda çalışan ve Disiplin Kurulu Başkanı olarak görev yapan 12 müdür yardımcısından alınan bilgilerle sınırlıdır.

Araştırma, 07.09.2013 tarihinde 28758 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin onuncu kısmında yer alan ve 15.11.2022 tarihinde 32014 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan değişiklikleri de içeren disiplin kurallarının literatürde bulunan beş disiplin yaklaşımı (İntikamcı, Cezalandırıcı, Korku Yoluyla Engelleyici, İyileştirici ve Önleyici) açısından uygulanabilirliğine ilişkin yönetici görüşleriyle sınırlıdır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmaya katılan müdür yardımcılarının görüşme sorularına dürüst ve içtenlikle cevap verdikleri varsayılmaktadır. Araştırmaya katılan yöneticilerin görüşme öncesinde disiplin yaklaşımları hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları varsayılmaktadır.

1.5. Tanımlar

Disiplin: Bir topluluğun, yasalarına ve düzenle ilgili yazılı veya yazısız kurallarına titizlik ve özenle uyması durumu, sıkı düzen, düzence, düzen bağı, zapturapt. Kişilerin içinde yaşadıkları topluluğun genel düşünce ve davranışlarına uymalarını sağlamak amacıyla alınan önlemlerin bütünü (Türk Dil Kurumu, 2023). Disiplin, kökeni Latinceye dayanan bir sözcüktür. “Talimat vermek, öğrenmek, birini takip eden ve peşinden giden” anlamlarına gelen kelimelerden türemiştir. Türkçeye Fransızcadan geçmiştir. Kelimenin Türkçe anlamı ise “sıkı düzendir” (Toprakçı, 2017).

Disiplin Kurulu: Okul Öğrenci Disiplin Kurulu. Müdür başyardımcısı veya müdürün görev verdiği bir müdür yardımcısı, Onur Kurulu İkinci Başkanı, öğretmenler kurul toplantısında gizli oyla seçilen iki öğretmen ve okul aile birliği üyeleri arasından seçilen bir veliden oluşan kurul (MEB, 2013).

Ortaöğretim Kurumları: Ortaokul veya imam-hatip ortaokulundan mezun olduktan sonra hazırlık sınıfları hariç dört yıl süreyle eğitim ve öğretim hizmeti sunan, resmî ve özel örgün eğitim okul ve kurumlarının tamamı ortaöğretim kurumları olarak tanımlanır (MEB, 2013).

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde disiplin kavramının farklı bakış açılarına göre tanımlarına yer verilecektir. Daha sonra, disiplin anlayışında zamanla yaşanan değişimler yani eski ve yeni disiplin anlayışları açıklanacaktır. Okul disiplin yaklaşımları kısaca anlatıldıktan sonra disiplin modellerinin temelinde yer alan felsefi ve psikolojik teorilere değinilecektir. Daha sonra, Newton'un eğitim modelleri ve disiplinin modellere göre amaçlarını içeren bilgiler sunulacaktır. Ayrıca, 15.yy'dan günümüze kadar geçen sürede ortaya çıkan ve eğitim alanında kullanılan disiplin yaklaşımları intikamcı, cezalandırıcı, korku yoluyla engelleyici, düzeltici (iyileştirici) ve önleyici disiplin olmak üzere beş ana başlıkta anlatılacaktır. Sonrasında, okul disiplininde büyük ölçüde önemli olan sınıf disiplin modelleri ile ilgili bilgiler kısaca aktarılacaktır. Ortaöğretim kurumlarındaki disiplin mevzuatı, yasal işleyiş ve ilgili araştırmalar bu bölümde yer almaktadır.

2.1. Disiplin Kavramı

Disiplin, konusu olduğu bilim dalının bakış açısına göre farklı biçimlerde tanımlanabilmektedir. Sosyolojiye göre disiplin, kişinin içinde yaşadığı topluma uyum sağlamasını kolaylaştıracak önlemleri almaktır. Psikolojiye göre disiplin, özdenetimin sağlanmasıdır. Siyasete göre disiplin, var olan düzeni korumayı ve sürdürmeyi amaçlayan kuralları belirlemektir. Yönetim açısından disiplin, örgüt içinde ortak davranış kurallarını şekillendirmektir. Eğitim bilimine göre disiplin, eğitimin amaçları doğrultusunda sürdürülmesini sağlayan kuralların oluşturulmasıdır (Toprakçı, 2017).

Disiplin, emek, yaratıcılık, zaman ve kaynak gerektiren oldukça önemli bir konudur. Disiplin, bireyin kendisine ve çevresindekilere karşı özverili ve saygın davranma eylemi olarak tanımlanabilir. Bireyin utangaç, suskun, iddiasız ve aşırı sakınma gibi aşırı kontrollü edilgen davranışları da kontrol edilmesi güç davranışları kadar disiplin sorunlarına kaynak oluşturabilmektedir (Humphreys, 1998/2001). Disiplin, sevgi ve şefkati içinde barındırmalı ve esnek olabilmelidir. Çocuğa kuralları öğrenebilmesi ve benimsemesi için zaman tanıyan ve tutarlı tepkileri içeren biçimde disiplin, çocuğun öğrenmekten zevk almasına katkı sağlar (Hellman, 2010).

Avusturyalı bir psikiyatrist ve eğitimci olan Dreikurs, disiplini eğitimin en temel ve en zor yönü olarak betimlemiştir. Etkili bir öğretim için disiplinin gerekli olduğuna ve disiplinin

gerçekte ne olduğuna, nasıl olması gerektiğine ve okullardaki disiplin eksikliğine dair fikirlerin yanıltıcılığına vurgu yapmıştır. Literatürdeki tanımların çoğu öğrenci davranışlarını yönetme, yönlendirme becerileri üzerinde yoğunlaşsa da eğitimcilerin tamamının kabul ettiği standart bir disiplin tanımı bulunmamaktadır. Eğitimciler, eğitimin amaçlarına ve kendi kişisel görüşlerine göre disiplini tanımlamaktadırlar (Haroun & O'Hanlon, 1997).

Öğrencilerin disiplin algıları üzerine yapılmış bir çalışma sonucunda öğrencilerin disiplini, davranışları belirleyen ve toplumsal yaşamı düzenleyen bir olgu olarak tanımladıkları ortaya koyulmuştur. Öğrencilere göre disiplinin amacı, çocuklara haklar vermektir. Yetişkinler ise disiplinin sağlanmasında ve öğretilmesinde görevlidir. Çocuklara göre disiplin, okul yaşamının önemli bir parçasıdır. Çocukların çoğuna göre sınıfta ve okulda disiplin sağlanmasında kendilerinin iş birliği ve sorumluluğu çok azdır. Disiplin sağlanmasında sorumluluk yetişkinlerindir (Sadık, 2018).

Disiplin, okuldaki işleyişin düzenli ilerlemesi için gerekli olan koşulların yaratılması ve korunmasıdır. Öğrencilere birçok konuda özgürlük verirken her birine karşılık gelen bir sorumlulukla dengeleyen bir olgudur. Disiplin, her bireyin arzularını tatmin etme, hırslarını gerçekleştirme özgürlüğüne izin verirken aynı zamanda bireyin bu arzuları engellemesini ve sosyal refahla tutarsız olan hırsları bastırmasını talep eden örgütlü bir yetişkin toplumuna etkin katılım için gereklidir. Disiplinin işlevi, öğrencinin kendini kontrol etmenin önemini, sebat ve sürekli çabanın, anlık arzulardan elde edilebileceğinden çok daha tatmin edici ödüller getirdiğini deneyim yoluyla görmesini sağlamaktır (Bagley, 1917).

Yaşı küçük olan öğrenciler disiplini okul kuralları, kendi davranışları ve görevleri olarak tanımlarken yaşı daha büyük olan öğrenciler için disiplin, öğrenci ve öğretmen davranışlarını organize eden kurallar olarak tanımlanmaktadır. İyi disiplinin, öğrenci davranışlarına yardımcı olma ve onu kontrol etme fırsatı veren bir öz-farkındalık biçimi olduğunu ileri sürmüşlerdir. Öğrencilere bir dizi özgürlük sağlayan ve öğrencilerin güvenilir oldukları inancına dayanan disiplin, iyi okul disiplini olarak tanımlanmıştır. Buna ek olarak öğrenciler, iyi bir okul disiplininin sağlanması için okul kurallarının oluşturulması ve uygulanmasına öğrencilerin katılımının önemini vurgulamışlardır. İyi bir okul disiplini, okuldaki tüm gruplar, kendileri için özel olarak tasarlanmış kurallara uyduğunda var olabilir. Öğrenciler, öğretmenler, sınıf başkanı vb. diğer yöneticiler ve veliler ise öğrenciler tarafından görevlerini idrak etmesi ve sorumluluklarını yerine getirmesi gereken gruplar olarak gösterilmektedir. Disiplin, tüm okul topluluğunu kapsayan bütüncül bir kavram olarak görülmektedir. İyi bir okul disiplininin tüm gruptaki bireylerin iş birliğine dayanması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrenciler tarafından bu iş birliğine verilen örnekler arasında;

öğrencilerin kendi aralarında var olan iş birliği, öğrenciler ve öğretmenler arasındaki iş birliği, öğretmenler ve kendi aralarındaki iş birliği, öğretmenler ve okul müdürü arasındaki iş birliği, okul ve başka okul arasındaki iş birliği yer almaktadır. Ayrıca, bakanlık, okul ve veliler arasındaki iş birliği de örnekler arasındadır. Daha genç öğrenciler, iyi okul disiplini tanımlamak için öğrencilerin veya okul ortamının ve organizasyonunun fiziksel tanımlarını vermektedirler. Daha küçük yaştaki öğrencilerin tanımı; düzenli ve iyi dekore edilmiş bir okul, tüm öğrencilerin okul üniforması giymesi ve okula zamanında gelmesi; tüm öğrencilerin öğretmenlerine saygı duyması ve itaat etmesi gibi örnekler içermektedir. Buna ek olarak, daha büyük öğrenciler okul tesislerini ve kaynaklarını iyi bir okul disiplini için önemli gereksinimler olarak vurgulamışlardır. Bu öğrenciler, kendilerinin ve okulun görünümünün düzenli ve disiplinli bir ortamı yansıtmayı gerektiğini düşünmektedirler (Haroun & O'Hanlon, 1997).

Her profesyonel eğitimcinin eğitim felsefesinin bir parçası okullarda disiplinin amacı ve uygulaması üzerine olmalıdır. Okulun birincil ve esas amacı bilişsel gelişim olsa da her öğretmen veya yönetici, öğrencinin okulda sosyalleşirken toplumsal yaşama hazırlandığını ve aynı zamanda okul yıllarında öğrenmeye elverişli bir atmosfer sağlamak için disiplinin gerekli olduğunu bilmelidir (Newton, 1980).

Disipline yönelik farklı yaklaşımlar, öğretmenler ve yöneticiler arasında olduğu kadar öğretmenlerin kendi arasında da sık görülen çatışma kaynaklarından biridir. Bazı öğretmenler için disiplin çok gevşek, geçmişte kalmış ve inşa etmeye çalıştıkları entelektüel iklimi desteklemiyor olarak algılarken aynı okuldaki diğer öğretmenler disiplini çok baskıcı, yanlışlıkla cezaya odaklanmış ve öz disiplin üretmede etkisiz olarak görebilirler (Newton, 1980).

Öğretmenlere göre disiplin, öğrencilerin okul içinde uyması gereken kurallar, yapmaları ve yapmamaları gereken davranışlar olarak tanımlanmaktadır. İyi bir disiplin ise iş birliğine dayalı olmalıdır. Öğretmenler iyi bir okul disiplininin, öğrencilerin okul kurallarının önemine olan inançlarına dayandığını belirtmiştir. Okul kurallarını ve düzenlemelerini kendi çıkarları için bir şey olarak algılayan öğrenciler, bu kuralları onaylayacak ve kabul edilebilir bir şekilde davranacaktır. Bazı öğretmenler, iç kontrole dayalı disiplinin en iyi disiplin biçimi olduğunu belirtmişlerdir, ancak bunun çocuğun yaşıyla birlikte geliştiği görülmektedir. Öğretmenlerin çoğu için iyi disiplin, olumlu kapsayıcı ve etkileşimli yöntemler kullanılarak elde edilen disiplindir. Öğretmenler tarafından önerilen olumlu yöntemler; olumlu bir okul ikliminin oluşturulmasını, öğrencilerin disiplin sürecine dahil edilmesini, iyi davranışlara vurgu yapılmasını ve okul içinde iyi davranışları pekiştiren sistemlerin uygulanmasını içermektedir. Öğretmenler, okul yaşamının tüm yönlerini, öğretimi ve öğrenme sürecini

dikkate alan disiplinin, iyi disiplin algılarıyla örtüşmesinin daha muhtemel olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlere göre kapsamlı disiplinin özellikleri şu şekildedir: İyi disiplin, öğrenciler arasındaki farklılıkları dikkate almalıdır. Öğretmenler tarafından kullanılan öğretim yöntemleri, öğrencilere sağlanan öğrenme etkinlikleri ve okul kuralları öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkları dikkate almalıdır. İyi disiplin, öğretimin kalitesini artırmanın iyi bir disipline ulaşmak için önemli bir prosedür olduğunu öne süren yüksek bir öğretim kalitesine dayanmaktadır. Ayrıca öğretmenler, öğretim kalitesinin öğretmenlerin gelişiminin ve eğitiminin bir parçası olduğunu düşünmüş ve bu nedenle öğretmenler için daha fazla mesleki gelişim programlarına ihtiyaç olduğunu belirtmişlerdir. İyi okul tesisleri, kaynakları ve okul düzeni, iyi disiplinin önemli birer ögesidir. Öğretmenler, iyi okul disiplininin, öğrencileri kabul edilebilir bir şekilde davranmaya teşvik eden ve yüksek öğretmen beklentilerini yansıtan iyi organize edilmiş bir okul düzenine dayandığına dikkat çekmiştir. Ayrıca, öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştıran ve okul içindeki hareketlerini kolaylaştıran okul tesislerinin ve kaynaklarının mevcudiyetinin önemine vurgu yapılmıştır (Haroun & O'Hanlon, 1997).

Teorisyenlerin ve uygulayıcıların disiplinin ne anlama geldiğine dair görüşlerinden bahseden Trnavac (1996) bu görüşlerin üç gruba ayrılabilceğini belirtmektedir:

- Disiplin, yalnızca zorunlu olan, eğitim çalışması sağlayan ve üzerinde anlaşmaya varılan davranışsal grevler, açıklamalar, eleştiriler, talepler, yasaklar ve cezalar normlarına saygı gösteren eğitim araçlarından ibarettir.

- Disiplin programdır. Başka bir deyişle, çalışma alışkanlıkları gibi belirli alışkanlıkların ve kişilik özelliklerinin oluşturulmasına yönelik görevlerdir: Doğruluk, düzen, hesap verebilirlik ve yükümlülüklerin yerine getirilmesidir. Disiplin, davranışsal alışkanlıklardır. Örneğin, öğretime ve okul müfredatı kural ve düzenlemelerine saygı, öğretmenlere saygı, ertelemeler, arkadaşlara karşı tutum, halka açık yerlerde yapılan davranışlar. Disiplinin, toplumsal mülkiyetle ilişkisi ise bireylerin, kendilerinin ve başkalarının işlerine özen göstermesidir. Örneğin, dolandırıcılığa, hırsızlığa ve benzerlerine karşı çıkmak.

- Disiplin, eğitim sürecinin içinde ve gerçekleştirilmesi sırasında ortaya çıkan kişilerarası ilişki biçimidir. (Trnavac, 1996; Akt. Dimov vd., 2019).

Toplumsal ilişkilerde etkili iletişim kurabilmek bireylerin disiplin anlayışı ile bağlantılıdır. Eğitimde disiplin, öğrencilere hedeflenen davranışların kazandırılmasına ve anormal kabul edilen davranışların azaltılmasına yönelik etkinliklerin tamamıdır. Disiplin, öğrencinin kişisel ve günlük yaşamını düzene sokmasını sağlarken gelecekteki yaşantısına yön veren birtakım kurallar ve yaptırımlardan oluşmaktadır (Ağın, 2019).

2.1.1. Eski Disiplin Anlayışı ve Yeni Disiplin Anlayışı

Geçmiş yıllarda, çocuk eğitiminde söz hakkı olan ebeveynler ve öğretmenler için çocuğu korkutma, tehdit, kötöleme, azarlama ve çocuk üzerinde baskı kurma disiplin olarak kabul edilirdi. Çocuğun bulunduğu ortamda sorunları azaltan bu tür uygulamalar aynı zamanda çocuğun pozitif doğasına zarar vermektedir. Duygusal ve eğitsel açıdan yaralanan çocuklar öğrenmeye karşı korku dolu veya ilgisini yitiren yetişkinler olarak yaşamlarına devam ettiler (Ada ve Ölçüm Çetin; 2002).

20. yüzyılın başlangıcında disiplin kavramında kurallar ve itaat son derece önemliydi. Bu dönem, disiplinin ceza ile yakından ilişkili varsayıldığı bir dönemdi. 1960'lı yıllarda evde hem çocuk hem de yetişkinler için daha demokratik bir ortam ve özgürlük hâkim olmaya başladı. 1980'li yıllarda ise çocukları kontrol altında tutma ve onları özgür bırakma seçenekleri arasında kalan ebeveynler mevcuttu. Aslında disiplin, çocuklara kibarca ve sevgiyle yol gösterirken büyüklerin neyle baş edip neyle edemeyeceğine dair sınırlarını tanımasıyla ilgilidir. Disiplin, bir tür öğrenme deneyimi olarak kabul edilmelidir. İyi bir disiplin, evde başlar ve çocuğu hayata hazırlayan okul dönemi boyunca devam eder. Burada en temel amaç, çocukların birer yetişkin olana kadar öz disiplin oluşturmalarına yardımcı olmaktır (Green, 1984/2018).

Geçmişte disiplin, daha çok baskı ve korkuyla sağlanmaktaydı. Bu yüzden bireylerde benlik duygusu gelişmiyor, kendilerini yeterli hissetmiyor, sorumluluk almaktan kaçıyor, sorgulamaktan kaçınıyor ve farklı olmaktan çekiniyorlardı. Aslında, yetişkinlerin amacı çocuklara zarar vermek değil onları doğruya ve iyi olana yönlendirmektir. Ancak, kullanılan yöntem esneklikten uzak, katı bireylerden meydana gelen topluluklar oluşmasına sebep olmaktadır. Çocuklara sevgi, saygı ve anlayışla yaklaşan yetişkinlerin daha az disiplin sorunu yaşadığını ortaya koyan araştırmalar, geleneksel disiplin anlayışına alternatif yeni bir disiplin anlayışı ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Humphreys, 1998/2001).

Disipline bakış açısı ve onu anlamlandırma biçimi zamanla değişmiştir. Geçmişte sessizlik, disiplinin önemli bir ölçütüken zamanla karışık gibi görünen ancak amaçlı etkinliklerden ortaya çıkan gürültünün disiplinsizlik olmadığı fark edilmiştir. Buna bağlı olarak öğrencilerin baskıyla sessizliğini sağlamak yerine ilgi ve isteklerine göre hareket ederek çalışmalarına rehberlik etmek ön plana çıkmıştır. Yalnızca öğretmenin belirlediği kuralların değil öğrencilerin de katılımıyla belirlenen kuralların uygulanabilirliği kabul görmeye başlamıştır. Yeni disiplin anlayışında öğretmen ve öğrenci iş birliği önemsenmektedir. Cezalandırma değil olumlu davranışların pekiştirilmesi ve teşvik edilmesi önemlidir (Büyükkaragöz ve Çivi, 1996).

2.2. Okul Disiplin Yaklaşımları

Okul disiplini ve sınıf yönetimi birbiri ile bağlantılı ve birbirini etkileyen iki kavramdır. Okul, eğitim öğretim etkinlikleri, insanî ilişkileri, iklimi, kültürü ve kuralları ile bir bütündür. Bu sebeple okul disiplinini ve öğrencilerin okuldaki davranışlarını, sadece kişilerin karakter özellikleri ve davranış tercihleriyle açıklamak zordur (Sarpkaya, 2005).

Alanyazında disiplin anlayışları, modelleri, yaklaşımları, teorileri ve yöntemleri olarak çeşitli terimlerle sınıflandırılmalar yapıldığı görülmektedir. Çalışmamızın bu bölümünde Johnson, Whittington, ve Oswald'ın (1994) okul disiplini ile ilgili sınıflandırması kısaca incelenecektir. Bu sınıflandırma, Johnson ve arkadaşlarının Güney Avustralya'daki okullarda disiplin üzerine yaptıkları çalışma sonucunda ortaya koyulan verileri içermektedir.

2.2.1. Okul Disiplinine Geleneksel Yaklaşım

Geleneksel disiplin anlayışını benimseyen bir okulda arzu edilen öğrenci davranışları; kurallara uymak, yönergeleri takip etmek, dışsal otoriteyi ve güç eşitsizliklerini kabullenmek olarak sıralanabilir. Öğrencilerden bu davranışların beklenmesinin sebepleri, akademik başarı için sosyal dengenin sağlandığı düzenli bir okul ve hiyerarşik çalışma düzenini oluşturmaktır. Bu disiplin anlayışında, tüm öğrencilerin, olumsuz davranışlarda bulunma eğilimine doğuştan sahip olduklarına inanılmaktadır.

Öğretmenlerden ve velilerden beklenen davranışlar ise okul disiplin uygulamalarına bağlı kalmak, disiplin problemlerinde okulu merkeze alan disiplin anlayışını desteklemek, okul kurallarının uygulanmasında aktif rol almaktır. Geleneksel disiplin anlayışında otorite, okul yöneticileri ve öğretmenlerdir. Öğrencilerin otoriteye sadık kalmaları beklenmektedir.

Geleneksel disiplin anlayışının güçlü yönleri; beklentilerin açıkça ifade edilmesi, pratik ve tahmin edilebilir olması, rollerin belirgin olması, toplumda yaygın olarak desteklenmesidir. Eleştirilen yönleri ise, baskıcı ve otoriter olmayı desteklerken öz disiplin öğretimine ket vurması, esnekliğe izin vermemesi, zamanla güncelliğini yitirmesidir.

Geleneksel disiplin anlayışının başlıca savunucuları Crittenden, Canter ve Skinner, Skinner ve Bandura'dır (Johnson vd., 1994).

2.2.2. Okul Disiplinine Liberal-İlerici Yaklaşım

Liberal ilerici disiplin anlayışını benimseyen bir okulda öğrencilerden yaptıkları eylemlerin sorumluluklarını almaları, demokratik karar alma sürecini kabul etmeleri, anlaşmazlıkları müzakere ve istişareler yolu ile çözüme kavuşturmaları beklenmektedir.

Çünkü, hedeflerin niteliğini ve başarıya ulaşmasını tartışmak, farklılıkları özümsemek demokratik bir toplumun işleyişi için esastır. Bu yüzden, öğrencilerin topluma uyum sağlamasını kolaylaştıracak sosyal becerileri, başka bir deyişle, yaşam becerilerini edinmesi gerekliliktir. Bu disiplin anlayışında öğrencilerin, doğuştan iyi oldukları ve sosyal becerilerini geliştirmelerine olanak sağlayan teşvik edici ve cesaret veren bir çevreye ihtiyaç duyduklarına inanılmaktadır.

Öğretmenlerden beklenen davranışlar ise öğrencilerin sosyal becerilerini ve takım çalışmalarında karar verme yeteneklerini geliştirecek öğrenme aktivitelerini organize etmektir. Ayrıca, sorumluluk duygusuna sahip öğrencilerin karar verme sürecine dahil olmalarını sağlamak öğretmenlerin sorumluluğundadır.

Liberal-ilerici disiplin yaklaşımında velilerden beklenen davranışlar, disiplin sorunları hakkında öğretmen ve öğrencilerle istişarelerde bulunmak, demokratik karar alma sürecini desteklemek, müzakereler ve uzlaşma yoluyla farklılıkların çözümünü teşvik etmek, öğrenci disiplinine cezalandırıcı yaklaşımları reddetmektir. Bu disiplin anlayışında otorite, paydaşlar arasından paylaşılan bir güçtür. Otoritenin odağı bireyin kendisidir. Güç kullanımından ziyade istişare ve müzakere tercih edilmektedir.

Liberal-ilerici disiplin yaklaşımının güçlü yönleri; öğrenci haklarına saygı duyması, demokratik olması, kişiler arası uyumu teşvik etmesidir. Zayıf yönleri ise otorite ve yönlendirme açısından ciddiye alınmasını örseleyecek biçimde müşfik olmasıdır. Uygulanmasının zor olması, hiyerarşik bir toplumda öğrenciyi hayata hazırlamada başarısız olması, davranışın bireyselliği üzerine odaklanırken sosyopolitik bağlamından uzaklaşması ise diğer zayıf yönleridir.

Liberal ilerici disiplin anlayışının başlıca savunucuları Dreikurs, Balson, Glasser, Lewis, Lovegrove ve Knight'tır (Johnson vd., 1994).

2.2.3. Okul Disiplinine Sosyal-Eleştirel Yaklaşım

Sosyal-eleştirel disiplin yaklaşımını benimseyen bir okulda, adil ve demokratik olmayan tutumlarla mücadele etmek, baskılara karşı güçsüz grupların haklarını savunmak, sosyal adaleti sağlamak için hassas ve iş birliğine dayalı grup aktivitelerine katılmak öğrencilerden beklenen davranışlar arasında bulunmaktadır. Çünkü okulların baskıcı ve adaletsiz yapısıyla mücadele etmek için öğrenciler iş birliğine yatkın olmalıdır. Okuldan sonraki yaşamlarına öğrencilerin sosyal ve ahlaki açıdan hazır olmaları için bu davranışları okuldayken edinmeleri gerekmektedir.

Sosyal-eleştirel disiplin anlayışında öğrencilerin doğuştan iyi veya kötü olduklarına dair bir inanç söz konusu değildir. Çocukların davranışları, demokratik olmayan ve kendilerini yabancı hissettikleri okul gibi kurumlardaki sosyal güce göre şekillenmektedir.

Öğretmenler, sorumlulukları öğrencilerle paylaşmalı ve disiplin meseleleri ile ilgili hassas, işbirlikçi etkinlikleri organize eden kaynak kişi rolünde olmalıdır. Öğretmenlerden güç paylaşımını ve katılımını, kontrol mekanizmasının demokratik yapısını destekleyerek sağlamaları beklenmektedir. Ayrıca, öğretmen ve öğrenci arasındaki güç ve statü farklılıklarını reddetmelidirler.

Velilerin, öğretmen ve öğrencilerle birlikte karar alma sürecine dahil olmaları beklenmektedir. Eşitsizliklerin üstesinden gelmenin sosyal ve ahlaki açıdan haklı yollarına ulaşmayı amaçlayan okul toplumunu oluşturmayı teşvik etmek de velilerden beklenen davranışlardır. Sosyal ilerici disiplin anlayışında güç, eşitsizliklere karşı tüm gruplarca paylaşılmaktadır.

Öğrencilerin istenmeyen davranışlarının sebeplerini farklı açılardan analiz etmeye çalışması, özgürleştirici, demokratik ve yenilikçi olması, sosyal adalet prensibini temel alması bu yaklaşımın güçlü yönleridir. Velilerden ve öğrencilerden kabul görmeyecek kadar radikal olması, öğrencilerin günlük istenmeyen davranışlarına ilişkin pratik anlık çözümlerin yetersizliği, toplumsal çatışmaları temel alarak neden sonuç ilişkisine yoğunlaşması ve idealist bir bakış açısına dayanması bu yaklaşımın zayıf yönleri olarak görülmektedir. Foucault, Kemmis, Cole ve Suggett, Branson ve Miller sosyal ilerici yaklaşımın savunucuları arasındadır (Johnson vd., 1994).

2.2.4. Okul Disiplinine İzin Verici Yaklaşım

İzin verici yaklaşımda öğrencilerden beklenen kendi gerçekleri ve içsel uyumunun başarısını dışa vuran davranışlardır. Bu ise öz disiplinle mümkündür. Bireyin kendini gerçekleştirebilmesi için özgür olması gerektiğine inanılmaktadır. Öğrencilerin, doğuştan iyi oldukları varsayılmaktadır. Seçenekler ve özgürlük sunulduğunda her öğrencinin kendini gerçekleştirme başarısına ulaşacağı düşünülmektedir.

Öğretmenlerin teşvik edici bir öğrenme ortamı sunması, öğrencilerin kişisel ilgi alanlarını ortaya koyabilecekleri bir dizi alternatif sağlaması, seçme özgürlüğünü vurgulaması, öğretmen ve öğrenci arasındaki güç ve statü farklılıklarını reddetmeleri beklenmektedir. Velilerin, özgür bir öğrenme ortamı sağlayan okula destek olması gerekmektedir. Güç, diğerlerini yönetme ve kontrol etme olarak görülmemelidir. Güç, her bireyde seçme özgürlüğü

olarak ortaya çıkmalıdır. Bireylerin seçme özgürlüğüne ve bireyselliğine saygı duyması, öz disiplini ve psikolojik iyiliği teşvik etmesi yaklaşımın güçlü yönleridir. Davranışları sosyopolitik bağlamda tanımlamaması, öğrencinin ihtiyaç duyabileceği rehberlikten mahrum kalması, toplumsal sorumluluk beklentisi taşınamaması yaklaşımın aldığı eleştiriler arasındadır. Neill ve Rogers yaklaşımın savunucularıdır (Johnson vd., 1994).

2.3. Disiplin Modellerinin Temelinde Yer Alan Teoriler

Öğrenci davranışları, istenmeyen davranışlarla baş etme, öğrenme ortamlarını düzenleme, kurallar, ödüller ve cezalar konusunda öne sürülen pek çok disiplin modeli mevcuttur. Önerilen bir model, okullarda yaşanan tüm disiplin problemlerini çözmekte yetersiz kalabilir. Bir okulda uygulanan ve işe yarayan bir model başka bir okulda uygulanamayabilir veya işe yaramayabilir. Bu sebeple, hangi koşullarda hangi disiplin modelinin uygulanması gerektiğini bulabilmek için disiplin modellerinin dayandığı psikolojik ve felsefi temelleri anlamak önemlidir (Aksoy, 2001). Öğretmen ve yöneticilerin okulda ortaya çıkan disiplin sorunlarına dair farklı bakış açıları olabilir. Bu farklılıklar çözüm sürecinde çatışmalara neden olabilir. Uygulanacak modelin temelindeki felsefeyi bilmek çatışmaları sonlandırabilir. Disiplin sorunlarıyla mücadele ederken etkili bir disiplin planı yapabilmek ve uygulamak için yine disiplin modellerinin temelindeki anlayışa hâkim olmak en doğru seçeneklerin bulunmasını sağlayabilir (Newton, 1980).

Genellikle öğretmen ve öğrencilerin uyguladığı denetim ve sahip oldukları özgürlük miktarına göre sınıflandırılan disiplin teorileri, farklı eğitim felsefelerine dayanmaktadır. Bununla birlikte, çocuk gelişimi ve disiplin teorilerinin tamamının amacı düzenli bir eğitim öğretim ortamında öğrencilerin okula ve yaşama uyumlarını kolaylaştırarak başarılarını arttırmaktır (Tosun, 2002). Çalışmanın bu bölümünde, disiplin modellerinin temelinde yer alan gelişim teorilerine kısaca değinilecektir.

2.3.1. Yönetme Teorileri

Yönetme teorilerine göre çocukların gelişimi çevresindeki koşullardan etkilenmektedir. Buna bağlı olarak insan davranışlarını sürekli gözlemek önemlidir. Yönetme teorileri, öğrencilerin davranışlarını kontrol edebileceğini varsaymaktadır. Öğrenci davranışlarının izlenmesi ve kontrol edilmesi önemlidir. Şayet öğretmenler kontrolü sağlamazlarsa, öğrenciler arasında düzensizlik ortaya çıkabilir. Davranışçılık teorisine göre disiplinin temel işlevi yönetseldir. Disiplin, düzeni sağlamak için kullanılır. Öğrencilerin olumsuz davranışlarına

değil, olumlu davranışlarına dikkat çekerek pekiştirilmesi beklenir (Porter, 2000). Skinner'ın Davranışçı Disiplin Modeli, Canter'ın Güvengen Disiplin Modeli ve Jones'ın Olumlu Disiplin Modelinin temelinde yönetme teorileri yer almaktadır (Tosun, 2002).

2.3.2. Yönlendirmeyen Müdahale / Karışma Teorileri

Bu teorilerin varsayımına göre öğrencilerin gelişimi doğal bir süreçte gerçekleşir. Sınırsız bir özgürlük öğrencinin kendisini geliştirmesine yardımcı olabilir. Öğretmenden beklenen ise öğrenciye rehberlik etmesidir. Disiplinin temel işlevi eğitimseldir. Öğrencilerin sosyal yaşama uyumunu kolaylaştırmak, özdisiplini geliştirmek disiplinin amaçları arasında yer almaktadır. Öğrenciyi kontrol altında tutmak yerine kendisini ifade edebileceği özgürlük alanı sunmak önemlidir (Porter, 2000). Ginnot'un Etkili İletişim Odaklı Disiplin Modeli, Gordon'ın Etkili Öğretmenlik Modelinin temelinde yönlendirmeyen müdahale teorileri yer almaktadır (Tosun, 2002).

2.3.3. Liderlik Teorileri

Liderlik teorilerine göre öğrenci davranışları hem iç hem de dış etkenlere göre şekillenmektedir. Öğrencilere, davranışlarının sorumluluklarını üstlenmeleri konusunda rehberlik edilmeli ve buna bağlı olarak ihtiyaç duydukları özgürlük alanı sağlanmalıdır. Disiplinin amacı, öğrenme ortamını düzenlemek, öz disiplin için rehberlik sağlamak ve iş birliğini desteklemektir. Dreikurs'ın Mantıklı Sonuçlar Disiplin Modeli, Glasser'in Gerçeklik Terapisiyle Problem Çözme Modelinin temelinde liderlik teorileri yer almaktadır (Porter, 2000).

2.4. Eğitim Modelleri ve Disiplin

Disipline yönelik tutumların altında yatan eğitim modellerinin açıklanması yalnızca eğitimcilere sunulan çeşitli seçeneklerin değil aynı zamanda okul yaşamının bu hayati alanındaki çatışma ve kafa karışıklığının nedenlerinin de daha iyi anlaşılmasını sağlayabilir. Bu kısımda, dört eğitim modeli tanımlanacak ve bu modellerin disiplin üzerindeki etkileri açıklanacaktır. Bu sınıflandırmanın amacı disipline yönelik farklı tutumları motive eden teorik varsayımlar hakkında daha fazla farkındalığı teşvik etmek ve sonuç olarak hem anlayış hem de akıllı eylem için daha sağlam bir temel sağlamaktır (Newton, 1980).

2.4.1. Bireysel Doyum Eğitim Modeli

Bu modelde disiplinin amacı, her bireyin kendi kendini yönlendirmesini sağlamaktır. Tıpkı genel olarak eğitim sürecinin, öncelikle öğrencinin kendi öğrenmesini yönlendirme inisiyatifine dayanması gibi, bireysel doyum okulundaki öğrenciye de davranışlarının iç kontrolünü geliştirmesi için güvenilir. Okulun uygulamaya çalıştığı temel ilke, öğrencinin kişisel davranışlarının sorumluluğunu yerine getirme hakkıdır. Yetişkinler kararların alındığı genel bağlamı sağlayabilir ancak öğrenci kendisi için karar verme hakkından mahrum bırakılmamalıdır. Okulun öğrenci davranışı için ifade ettiği kurallar, olası beklenmedik durumu yöneten belirli düzenlemelerden ziyade yönergeler biçimini alır. Bu yönergeler, öğrencilere özgürlüğün kullanılması için fırsat sağlar; inisiyatif ve sorumluluktan caydırmak yerine teşvik ederler. Okul topluluğunun yetişkin üyelerinin rolü, öğrencilerin sorumlu öz düzenleme yapabilecekleri destekleyici bir ortam sağlamaktır. Öğretmen, öğrencinin kendi projesi olmasına, kendi davranışlarını şekillendirmesine izin veren, yönlendirici olmayan bir danışmandır. Bu yaklaşımın güçlü yanı, öğrencinin dünya algısından ve belirli bir durumda neyin doğru neyin yanlış olduğuna dair doğal duygudan doğal olarak ortaya çıkan doğal büyüme süreçlerinin temel bir güvenine dayanmayı amaçlamasıdır. Maslow'un önerdiği gibi, eğer gerçek özgürlük verilirse, çocuğa kendisi için gerçekten doğru olanı seçmesi konusunda güvenilebilir. Dışarıdan bir dizi davranış kuralları empoze etmek yerine, davranış kuralları öğrenci tarafından algılanır, oluşturulur ve benimsenir. Ceza ve ödül, standart suçlar için bir dizi standart cezadan ziyade kendi kendine benimsenir ve bireyseldir. Öğrencinin kendi hatalarını yapmasına, bu hataların sonuçlarını yaşamasına izin verilir ve onlardan öğrenmeye teşvik edilir. Şüpheden yararlanmaları sağlanır, kontrol edilmek yerine özgürlük sağlanır ve cezalandırılmak yerine öğüt verilir. Böyle bir süreçle hem değerleri hem de üretken davranış uygulamalarını kişisel olarak içselleştirmiş bir mezun ortaya çıkacaktır (Newton, 1980).

2.4.2. Bilimsel Disiplin Eğitim Modeli

Bilimsel Disiplin Eğitim Modelinde disiplinin amacı herhangi bir toplumda doğru düzenin ve kurallara uymanın önemini göstermektir. Meşru, hiyerarşik otoriteye saygı temel taşıdır ve hem beklenir hem de talep edilir. Otorite öğrencinin dışında görülür. Parçası olduğu toplumsal bağlamın doğal bir parçasıdır. Yönetmelikler yetişkin otoritesi tarafından belirlenir ve okulun amaçlarının gerçekleştirilmesinde vazgeçilmez oldukları varsayımına dayanır. Kurumun, bu yönetmelikleri oluşturma hakkı doğal olarak kabul edilir.

Öğrencinin, yönetmeliklerle gönüllü olarak iş birliği yapması ve okuldaki iyi düzeni korumak için kendi normunu ve itaatini sunması beklenir. Okulun saygı gösterme hakkı, gencin ebeveynlerine borçlu olduğu saygı ve itaatin bir uzantısıdır. Öğretmenin komuta etme hakkı vardır ve iş birliği yapmak öğrencinin yükümlülüğüdür. İtaatsizlik, tüm öğrenci davranışlarının en sorunlu olanıdır. Kurallar ve düzenlemeler spesifiktir, tipik disiplin sorunlarını ele alır ve yalnızca tezahür etmesi gereken davranışı değil, aynı zamanda kuralın ihlalinin sonuçlarını da belirtir. Yönetmelikler tüm öğrenciler için adil ve eşit bir şekilde uygulanır. Cezalar halka açık ve tekdüzedir. Kuralların uygulanmaması, sonunda dayandıkları otoriteyi aşındıracaktır. Genel olarak öğrenciler, aynı zamanda rol model olan yetişkinler tarafından yönetilen bir toplumun küçük üyeleri olarak kabul edilir. Beklenti, öğrencinin sadece deneyimini tanımakla kalmayıp, aynı zamanda bu ikincil statüyü, zaten orada olmaktan ziyade yetişkinliğe doğru büyüyen biri için doğal düzen olarak kabul etmesidir. Otoriteyi kabul etmeyi ve otorite altındaki diğer kişilerle iş birliği içinde yaşamayı öğrenerek, genç kişi yavaş yavaş daha büyük toplumun işbirlikçi bir üyesi olmaya hazırlanır (Newton, 1980).

2.4.3. Eğitim Teknolojisi Eğitim Modeli

Eğitim Teknolojisi Eğitim Modelindeki disiplinin amacı, öğrencilere ve öğretmenlere öğrenme çıktılarına ulaşmada yardımcı olacak davranış kalıplarını oluşturmaktır. En etkili disiplin kalıplarının tanımlanabileceği ve uygun pekiştirme ile öğrencide şekillendirilebileceği varsayılmaktadır. Kurallar, disiplin cezalarını izlemek ve cezalandırmak yerine uygun davranışı teşvik etmeyi ve ödüllendirmeyi amaçlar. Bu stratejinin altında, davranış değişikliğinin onaylamamaktan ziyade onaylamanın sonucu olduğu ve doğru davranış kalıplarının caydırıcı pekiştirme yerine olumlu pekiştirme yoluyla oluşturulduğu inancı vardır. Doğru davranış için yetki, üretken bir öğrenme ortamı yaratma ihtiyacından kaynaklanır ve bunun bir işlevidir. Kurallar, davranışsal öğrenme çıktılarına ve gerekli disipline ulaşmak için kullanılan araçlardır ve bu işlev sayesinde meşrulaştırılırlar. Ortaya çıkan kurallar dizisi, uygun davranışların dikkatli bir analizinin ve bunları üretmek için tasarlanmış sistematik bir stratejinin sonucudur. Öğrenci, pekiştirmeye uyarlanabilir bir katılımcıdır. Öğrenci, mevcut toplumsal düzene daha sorunsuz bir şekilde entegre olmasını sağlayacak davranışları ortaya koyabilirse uzun vadede daha mutlu olacaktır. Okulun bu modeldeki rolü, uygun pekiştirme ortamını sağlamak ve sadece arzu edilen davranış türlerini belirlemek değil, aynı zamanda istenen davranışların ödüllendirileceği araçları da belirlemektir. Disiplin programı, özenle tasarlanmış, düşük anahtarlı bir davranış değiştirme programıdır. Genel olarak, Eğitim

teknolojisi eğitim modelindeki disiplinde öğrenci, davranışını tatmin edici, ödüllendirici bir şekilde doğru yönde şekillendirebilen ve böylece ceza merkezli disiplinin aşağılayıcı ve olumsuz etkilerinden kaçınabilen, çevresel güçlere yanıt veren bir kişi olarak görülmektedir. Mutlu bir öğrenme ortamı tasarlamak ve uygulamak için bilimsel bir yaklaşımdır (Newton, 1980).

2.4.4. Sosyal Yeniden Yapılanma Eğitim Modeli

Sosyal Yeniden Yapılanma Modelinde disiplinin amacı, öğrenciye okul toplumunun oluşumuna katılma deneyimi kazandırmaktır. Okul, gençleri toplumda yaşamaya ve gelişmeye hazırlayan bir kurum olarak, öğrenciye demokratik bir toplumda yaşamın gerçeklerine bir başlangıç sağlamalıdır. Bir Sosyal Yeniden Yapılanma okulundaki disiplinin temel ilkesi, okul kavramının, onu dolduranlar tarafından yönetilen, kendi içinde tamamlanmış bir toplum olarak ortaya çıkmasıdır. Hem üretim hem de uygulama olmak üzere sosyal kurallar ve normlar katılımcıların sorumluluğundadır. Çıkarılan yönetmelikler iyi bir düzen sağlar ve okul toplumunun sadece işlemesine değil, aynı zamanda herhangi bir organizasyonun kalbinde yer alan önemli ahlaki ve etik sorunları ele almasına da izin verir. Kuralların kaynağı demokratik grup sürecidir. Yetki, yönetilenlerin rızasından kaynaklanır; kullanımı, toplumu koruma ve geliştirme ve üyelerinin refahını artırmadaki etkinliği açısından eleştirel incelemeye tabidir. Öğrenci, kurallar ve normlar üreten politik ve demokratik sürecin aktif bir katılımcısıdır. Öğrencilerin sesi sadece kabul edilmekle kalmaz, aynı zamanda okulun nasıl işletileceğini ve hedeflerinin nasıl takip edileceğini belirlemede öğrencilere etki, yetki ve güç verilir. Öğretmenler bu siyasi sürecin katılımcılarıdır, siyasi süreçte ortaya çıkan kararlara kendi görüşlerini ve seslerini eklerler. Ceza ve ödül sistemi grup kararına dayalıdır. Kuralların uygulanması, onların nesli olarak, çoğunlukla toplumun vatandaşlarının, yani öğrencilerin elindedir. Genel olarak, Sosyal Yeniden Yapılanma Modeli, öğrenciyi okul toplumunun oluşumunda aktif ve sorumlu bir katılımcı olarak tasavvur eder. Disiplin, demokratik sürecin bir işlevidir ve temelde grubun kendi öz düzenlemesidir. İyi düzen kuralları, okul toplumunun örgütlendiği öğrenme gibi hedefleri takip etmesini sağlar. Öğrencilerin bir grup olarak kendilerini akıllıca yönetmelerine güvenilir (Newton, 1980).

2.5. Disiplin Yaklaşımları

Dünyada neredeyse her alanda yaşanmakta olan gelişmeler insanları da içinde yaşadıkları çağa ayak uydurmak için değişmek zorunda bırakmaktadır. Dünya tarihi boyunca

değişmeyen belki de tek şey bu durumdur. “Yeni zaman, yeni şarkıları doğurur.” sözünde anlatıldığı gibi değişen insanların talepleri, amaçları ve anlayışları da değişir (Petrov, 2019). Disiplin yaklaşımları, eğitimin geçmişten günümüze yaşanan değişimlerle birlikte toplum tarafından kabul gören bireyi yetiştirme hedefi temeli üzerine şekillenmiştir. İstenmeyen öğrenci davranışları ve eğitimde disiplin sağlanmasıyla ilgili değişen dünya düzeniyle birlikte ortaya çıkan belli başlı disiplin yaklaşımları aşağıda yer almaktadır.

2.5.1. İntikamcı Disiplin Yaklaşımı

İntikamcı disiplin yaklaşımı, 15. yüzyıla kadar geçerliliğini koruyabilmiş ve insanların o dönemdeki dini anlayışlarına dayanan bir disiplin yaklaşımıdır. Otorite kabul edilen kişi, kendi istediği ölçüde ve şekilde suçludan intikam alabilmektedir. Bu kişi, verdiği karardan sorumlu değildir. İntikamcı disiplin yaklaşımına göre öğretmen, disiplin sorunun sebebinin araştırılmadan öğrenci hakkında karar verme ve istenmeyen davranışa yönelik şahsî uygulamalar yapma eğilimi gösterebilir. Yaşanan sorunları kişileştirebilir ve öğrencilerine acımasız davranarak kendisini rahatlatır. Elbette, bu uygulamalar öğretmenin uymak zorunda olduğu kuralları da aşamaz. Başka bir deyişle, bu disiplin yaklaşımında bireyin davranışının sebebinin anlamaktan ziyade sonucuna bağlı kalarak karar verme durumu söz konusudur (Kanad, 1951; Kadioğlu vd., 2016; Tosun, 2002).

2.5.2. Cezalandırıcı Disiplin Yaklaşımı

Cezalandırıcı disiplin yaklaşımı, 15. ve 17. yüzyıllar arasında benimsenmiş bir disiplin yaklaşımıdır. İntikamcı disiplin yaklaşımı ile arasındaki temel fark dini anlayışa dayalı otoriteyle disiplin sağlama biçimlerinin yerini sosyal adalet duygusunun almış olmasıdır. Toplumsal yaşama dair kurallara ve yasalara uymayanlar, fiziksel cezalara (sürgün, işkence, vb.) maruz kalırlar. Eğitim alanında ise kurallara uymayan ve istenmeyen davranışlar sergileyen öğrenciler falaka ve sopayla dayak atma gibi fiziksel cezalar alabilirler (Tosun, 2002; Foucault, 1975/2017). Bireyler cezalandırmayı hem intikam alma hem de eşitliği sağlama arzusuyla tercih edebilirler (Bone & Raihani, 2015). İstenmeyen davranışlara yanıt olarak ceza vermek tarih boyunca norm olmuştur. Bu, davranışa yönelik farklı yaklaşımların 'alternatifler' olarak adlandırılması gerçeğiyle vurgulanmaktadır. Bir çocuğun ihlalinin cezalandırılması, davranış yönetimine kabul edilen ve popüler bir yaklaşımdır. Kullanılan cezanın türüne bağlı olarak, kullanımı nispeten hızlı ve ucuz olabilir ve okullar, ihlalleri belirli cezalarla ilişkilendiren politikalar oluşturabilirler (Oxley & Holden, 2021). Cezalandırıcı

disiplin yaklaşımında otorite öğretmendir. Bu sebeple, geleneksel bir bakış açısıyla kurallar öğrencilerle birlikte değil öğretmen tarafından belirlenmektedir. Öğrencilerin sorgusuz sualsiz kurallara uyması beklenmektedir. Uyulmayan kuralların sonucunda öğrencileri, yine öğretmen tarafından belirlenen cezalar beklemektedir (Saritaş, 2000).

2.5.3. Korku Yoluyla Engelleyici Disiplin Yaklaşımı

18. yüzyılda toplumda tanrı, akıl, doğa ve insan kavramlarına bakış açısı değişmiş ve bunun sonucunda Aydınlanma Çağı başlamıştır. Sanatta, felsefede ve siyasette büyük değişimler meydana gelmiştir. Akıl ön planda tutulduğu bu dönemde, hukukçularla birlikte yasa koyucular ve uygulayıcılardaki işkenceye dayalı acımasız cezalandırma düşünceleri yerini ılımlı ve suça uygun, caydırıcı özellikte cezalara bırakmıştır. Disiplinin amacı, toplumun genelinde egemenlik kurmak suretiyle bireyleri itaatkâr insanlara dönüştürmektir. Cezaların amacı, toplumdaki diğer bireylerin suça yönelmelerine engel olmaktır. Cezalar, suçun tekrar edilmesini engelleyecek caydırıcılıkta olmalıdır. Böylece toplumda oluşan korku, konulan yasaklara uyulmasını kolaylaştıracaktır (Foucault, 1975/2017). Günümüzde okullarda istenmeyen davranışlar için disiplin yönetmeliklerinde yer alan ve uygulanan cezalar, diğer öğrencileri ceza gerektirecek davranışlardan alıkoyabilmektedir. Bu durumu, korku yoluyla engelleyici disiplin yaklaşımının eğitime yansması olarak düşünmek mümkündür.

2.5.4. Düzeltici (İyileştirici) Disiplin Yaklaşımı

Korku, disiplin sağlanmasında kısa vadede etkili gibi görünse de disiplinin kalıcı olmasına engel olmaktadır. Çünkü, bireyler onları korkutan durumlar ortadan kalktığında kurallara uyma konusunda isteksiz ve duyarsız olabilmektedirler. Bu sebeple, bireyde toplumsal düzeni korumaya dair istek uyandırmak ve davranışlar oluşturmak disiplinin sürekliliği için önemlidir. Hatta okullarda kurulan rehberlik birimlerinin amaçlarından birisi de budur. Rehberlik birimleri sayesinde, öğrenciye kurallara uymanın temelinde kendi iyiliğinin amaçlandığı aktarılmaktadır (Hesapçıoğlu, 2008). Düzeltici disiplin yaklaşımında amaç, öğrenciyi davranışlarının olası sonuçları hakkında bilgilendirmek ve istenmeyen davranışa yönelmesine engel olmaktır. Kurallara aykırı davranışların karşılığı katı cezalar değil öğrenciyi anlamaya çalışmak, davranışın kaynağını araştırmak ve sonucunda öğrencide öz disiplini oluşturmaktır. Cezalandırmak ve baskı yapmak yerine bilgilendirmek, rehberlik etmek ve düzeltmek ön plandadır (Saritaş, 2000).

2.5.5. Önleyici Disiplin Yaklaşımı

Önleyici disiplin yaklaşımında, öğrencide öz denetimi oluşturmak oldukça önemlidir. Öğrencinin dışarıdan baskı görmeden, kendi kendisini yönetme eğiliminde olması sağlanmalıdır. Öğrenciyi istenmeyen davranışa iten unsurlar ortadan kaldırıldığında istendik davranışların artacağı varsayılmaktadır. Davranışlarının sorumluluğu öğrencidedir ve öğrenci bunu kabul etmektedir. Öğrenci disiplin kuralları hakkında bilgi sahibidir ve disiplinden sorumludur. Günümüzdeki disiplin anlayışının temelinde önleyici disiplin yaklaşımı vardır (İlgar, 2000; Tosun, 2002).

2.6. Disiplin Modelleri

1960'lı senelerden itibaren eğitimciler ve araştırmacılar okulda disiplin sağlanması konusunu önemli bir sorun olarak görmektedir. Okulda disiplin sağlanması sınıf içi disiplinle bağlantılı olduğu için bu alanda da çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Felsefi ve psikolojik çalışmaların birleşiminden oluşan disiplin modelleri, insancıl ve öğrenci merkezli; davranışçı ve öğretmen merkezli olarak sınıflandırılabilir (Celep, 2000). Okulda disiplinin sınıf içi disiplin üzerinden sağlanmasını, uygulanmasını ve korunmasını sağlayacak disiplin modellerine bu bölümde kısaca değinilmektedir.

2.6.1. Güvengen Disiplin Modeli: L. ve M. Canter

Lee Canter ve Marlene Canter tarafından 1976 yılında geliştirilen bu model, atılğan veya etkin disiplin modeli olarak da bilinmektedir. Lee Canter, öğretmenlerin öğrenci davranışlarıyla mücadele edebilme konusunda yeterli donanıma sahip olmadıklarını fark ettiğinde bu model üzerinde çalışmaya karar verdiğini belirtmiştir. Güvengen disiplinde önemli olan, öğretmenlerin öğrencilerinin iyi davranışlarını fark etmesi ve desteklemesi, istenmeyen davranışları görmezden gelmemesidir (Canter, 1989).

Canter ve Canter'e göre iyi disiplin, düzeltici sert kurallarla değil karşılıklı güven ve saygıyla var olabilir. Bu durum ise öğretmenin öğrencisine model olmasıyla mümkündür (Canter, 1996). Öğretmen, kuralları öğrencilere ve velilere bildirir. Kurallara uyulmadığı takdirde sonuçlarına dair bilgi verir. Kurallara uyan öğrenciler ödüllendirilirken uymayanlar cezalandırılır. Öğretmen tutarlıdır ve ısrarcıdır. Tüm öğrencilerden belirlenen kurallara uyması beklenmektedir (Charles, 2005).

Güvengen disiplin modelinin uygulanması basittir. Öğretmenin kişisel taleplerini gerçekleştirmesi mümkündür. Aileler ve yöneticiler disiplin sürecine katkı sağlar. Ancak,

istenmeyen davranışı yapan öğrenci isimlerinin tahtaya yazılması öğrencileri utandırabilir veya diğer öğrencileri hatalı davranışa özendirebilir. Özel durumu olan öğrencilerin kurallara kayıtsız şartsız kurallara uyması beklenmektedir. Cezalar ortadan kalktığında öğrencilerde istenmeyen davranışlar tekrarlanabilir (Celep, 2000).

2.6.2. Gerçeklik Terapisi Disiplin Modeli: W. Glasser

Gerçeklik terapisi disiplin modelini geliştiren William Glasser'e göre insanların davranışları ihtiyaçlarından dolayı ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin beş temel ihtiyacı mevcuttur. Bunlar; sevgi, ait olma, hayatta kalma, eğlence ve özgürlüktür. Çocukların istenmeyen davranışlarının temelinde ise karşılanmamış ihtiyaçları bulunmaktadır. Aile, okul ve öğretmenler, eksikliği hissedilen ihtiyacı giderme konusunda öğrenciye yardımcı olmalıdır. Öğrencilerden davranışlarının sonuçlarını kabul etmeleri ve sorumluluk almaları beklenmektedir. Öğretmenler ise otoriter olmak yerine öğrencileri cesaretlendiren, destekleyen, öğrenmeye teşvik eden liderler ve rehberler olarak çalışmalıdırlar. Glasser'e göre sınıftaki tüm problemleri çözebilecek tek bir yaklaşımın olması mümkün değildir. Öğretmenler öğrencilere nezaketin önemini öğretebildiğinde ise başka bir kurala gerek kalmayacaktır. Ayrıca, okul müfredatı öğrencilerin temel ihtiyaçlarına göre düzenlenmelidir. Öğrencilerin yaşamlarıyla doğrudan ilgili gerçeklere yer verilen, onlar için anlamlı bilgileri içeren bir müfredat oluşturulmalıdır (Glasser, 1992).

Glasser iyi bir öğrenme ortamını şöyle tasvir etmektedir: Öğretmen demokratik bir lider olarak öğrencilerini karar alma ve kural koyma sürecine dahil etmelidir. Öğrencinin grup içinde çalışması ona kendisini özel hissettirebilir ve bu durum öğrenme sürecini keyifli hale getirebilir. Bu sebeple, öğrenciler iş birliği yapabilecekleri grup etkinliklerine maruz bırakılmalıdır. Öğrencilerle yapılan toplantılarda sınıf kuralları belirlenmelidir (Wiseman ve Hunt, 2014). Gerçeklik terapisi disiplin modelinin güçlü yönleri şöyle sıralanabilir: Kaliteli müfredat sayesinde öğrenciler okulda sıkılmadan kendileri için anlamlı bilgiler edinebilirler. Öğrencilerde sorumluluk duygusu gelişirken bağımlılık duygusu azalır. Öğrencilerin kendi ihtiyaçlarını fark etmelerini sağlar (Charles, 2005).

Disiplin sorunlarının çözümünde öğrencilerden de destek alınabilir. Yapılan sınıf toplantılarında istenmeyen davranışlar konuşulur ve öğrencilerin farklı disiplin sorunlarını anlaması sağlanır. Modelin zayıf yönleri ise yapılan sınıf toplantılarının uzun sürebilme, öğrencilerin davranışlarını düzeltme konusunda gerekli beceriye sahip olmama ihtimali ile öğretmenlerin sürekli hoşgörülü ve anlayışlı olamama ihtimalinin bulunmasıdır. (Celep, 2000).

2.6.3. Önleyici Disiplin Modeli: J. S. Kounin

Kounin'in bu modeli geliştirme sürecine dair ilk izlenimi bir sınıfta gözlem yaparken oluşmuştur. Bir öğrenciye, ilgilendiği bir şeyi ortadan kaldırmasını söylediğinde tüm sınıfın dikkat kesildiğini fark etmiştir. İstenmeyen bir davranış konusunda yapılan uyarının tüm sınıfı etkileyebileceğini keşfetmiştir. Bu durumu ise 'dalga etkisi' olarak adlandırmıştır. Bu gözlem sonrasında beş yıl süren çalışmalarında, öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına verdikleri tepkinin sınıf yönetimini olumsuz etkileyebileceğini fark etmiştir. Bunun sonucunda ise istenmeyen davranışları önlemek için öğretmenlerin neler yapabileceği konusuna odaklanmıştır. Kounin, çalışmalarında bir öğretmenin proaktif davranış ve yüksek öğrenci katılımını kullanarak sınıflarını organize etme ve planlama becerisine dayanan sınıf yönetimi hakkında teoriler geliştirmiştir. Bir öğretmenin yönetim ve öğretim arasında etkili bir bağlantı kurabilmesi için iyi bir 'Ders Hareketi' olması gerektiğine inanmıştır. Bu ders hareketi ise tanıklık veya birliktelik, örtüşme, momentum, pürüzsüzlük ve grup odaklı olmakla elde edilebilecektir (Kounin, 1977).

Tanıklık, bir öğretmenin sınıfında her zaman neler olup bittiğini bilme yeteneğini tanımlamak için kullanılmaktadır. Kounin'e göre tanıklık, öğretmenin neler olup bittiğini bilmesi için değil öğrencilerin öğretmenin bildiğini algılaması için gereklidir (Kounin, 1977).

Örtüşme, bir öğretmenin çoklu görev yapabilme yeteneğidir. İstenmeyen davranışları önlerken yeni bir konuyu sunabilmek bir öğretmen için çok önemlidir. Örtüşme kavramı aynı zamanda birliktelik fikriyle de bağlantılıdır (Kounin, 1977).

Momentum bir dersin akışıdır. Bir öğretmen, işlerin ters gidebileceğini kabul ederek ve dikkat dağıtıcı unsurlara ve aksaklıklara rağmen akıcı bir şekilde uyum sağlayıp ilerlemeye devam edebilmek için yumruklara göğüs gerebilmelidir. Bunun bir örneği, öğrencinin derse geç kalması veya kullanılan teknolojinin çalışmaması olabilir (Kounin, 1977).

Pürüzsüzlük aynı zamanda momentumla ilgilidir. Teğet geçilmesi gereken kısımlara girmeden, alakasız sorular veya bilgilerle oyalanmadan doğru yolda ilerleyebilmek önemlidir. Çoğu zaman öğretmenin dikkati dağılabilir. Konuyu yarım bırakabilir ve daha sonra o konuya geri dönmeyebilir. Bu da öğrencilerin kafasını karıştırabilir. Akıcılığı bozabilecek başka bir şey öğretmenin bir planı veya eylem planı olmadığında, dersin bir konudan diğerine atlıyormuş gibi görünmesidir (Kounin, 1977).

Grup odağı, bir öğretmenin gerilim yaratma veya topluluğa sorular sorma gibi teknikleri kullanarak tüm sınıfın katılımını sağlama yeteneğidir. Bu aynı zamanda rastgele sorular sormaya veya bir öğrenciye bir soru sormaya ve ardından diğer öğrencilere bakıp

düşünüp düşünmediklerini veya yanıt vermeye hazır olup olmadıklarını görmeye benzeyebilir (Kounin, 1977).

Kounin'e göre sınıftaki her bireyin davranışları diğerlerini etkilemektedir. Sınıf içinde eğitim öğretim sürecinin etkili ve başarılı biçimde ilerleyebilmesi için öğretmenden iyi bir liderin özelliklerini sergilemesi beklenmektedir (Wiseman ve Hunt, 2014).

Modelin güçlü ve zayıf yanları mevcuttur. Öğretmenin ders süresince öğrenci davranışlarını dikkatle izlemesi ders akışını olumlu etkileyebilir. Disiplin sorunlarına hoşgörülü yaklaşımı öğrenciler üzerinde motive edici etkiler bırakabilir. Buna rağmen, öğretmenin dersin tamamında istenilen düzeyde hakimiyet kuramaması mümkündür. Aynı anda ortaya çıkan iki disiplin sorununda daha az önemli olana odaklanması bile öğrencilerin ilgisini dağıtabilir. Üstelik bir öğretmenin hoşgörülü davranamayacağı anları da olabilir (Erdem, 2011).

2.6.4. Davranışçı Disiplin Modeli: B. F. Skinner

Davranışçı yaklaşıma göre insanların davranışları çevresindeki uyaranlara göre belirlenmektedir. Bu yaklaşım, insanların acı duydukları deneyimlerden kaçındıkları ve onları mutlu eden uyaranlara eğilim gösterdikleri düşüncesine dayanmaktadır. Aslında Skinner'ın geliştirdiği bir disiplin modeli bulunmamaktadır. Ancak Skinner'ın öğrenme üzerine görüşleri diğer yazarlar tarafından öğrenci davranışlarına uyarlanmıştır. Böylece, davranış temelli disiplin modeli ortaya çıkmıştır. Bu modele göre istendik ve istenmeyen davranışlar pekiştiricilerle kontrol edilebilir. Ödüllendirme ile öğrenci davranışları şekillendirilebilir (Celep, 2000).

Bu modeli uygulayan öğretmenlerden, öğrencilerin istendik davranışlarını ödüllendirmeleri ve istenmeyen davranışlarını cezalandırmaları beklenmektedir (Wiseman ve Hunt, 2014). Öğretmenler öğrenci davranışlarını şekillendirirken sosyal, sembolik, etkinlik ve somut olmak üzere dört tür pekiştirici kullanabilirler. İstenmeyen davranışlara değil olumlu davranışlara odaklanmak önemlidir. İstenmeyen davranış görmezden gelinirse sönebilir, önemli olan öğrenci olumlu davranışlar yaptığında fark edip ödüllendirmektir (Tosun, 2002).

Öğretmen merkezli bir modeldir. Uygulanması basittir. Her yaştaki öğrenci için uygulanabilir. Sonuçlar anında alınabilir. Ancak, davranışların kalıcı olmama durumu söz konusudur. Ödüllere sınır getirildiğinde öğrencilerin motivasyonu azalabilir. Öğrencilere otokontrollerini kazanma şansı sunmayan bir modeldir. Ödüller içsel güdülenmeyi etkisiz hale getirebilir (Celep, 2000).

2.6.5. Mantıksal Sonuçlar Disiplin Modeli: R. Dreikurs

Dreikurs'un eğitim felsefesi insan eşitliği ilkesini temel alan demokrasi felsefesine ve Alfred Adler'in psikolojisinin sosyo-teleolojik yaklaşımına dayanmaktadır. Bu bakış açısı çerçevesinde insan, sosyal bir varlık olarak kabul edilir. Bireyin davranışlarının amaçlı ve bir hedefe yönelik olmakla birlikte kişiliğinin eşsiz ve bölünmez olduğu varsayılmaktadır. Sosyo-teleolojik bir yaklaşım, Tanrı'nın varlığını, daha önemli bir amacı ve varlıkların doğal düzeni olduğunu kabul etmektedir. Dreikurs'a göre istenmeyen davranışların arkasında çocuğun dört ana amacı vardır. Bu amaçlar fark edildiğinde davranışın sebebi de ortaya çıkabilir. İstenmeyen davranışın dört amacı; dikkat çekme, güç mücadelesi, intikam alma ve yetersizlik göstermedir. Dreikurs ödül ve ceza yerine teşvik ve mantıksal (doğal) sonuçların kullanılmasını desteklemektedir (Dreikurs, 1968).

Çocuğun her hareketi, esasen grupta kendine yer aradığı fikrine dayanır. İyi uyum sağlayan bir çocuk, değerli katkılarda bulunarak grubun gereksinimlerine uyum sağlayacaktır. Öte yandan yaramazlık yapan bir çocuk, sosyal statüsünü korumak için grubun diğer ihtiyaçlarına karşı çıkacaktır. Çocuk, yukarıda belirtilen hedeflerden hangisini uygulamayı seçerse seçsin, grup dinamiği içinde başarılı bir şekilde çalışabilmesinin tek yolunun bu olduğuna inanır. Dreikurs, çocuğun amacının zaman zaman şartlara göre değişebileceğini, bir anda dikkat çekmek için harekete geçebileceğini, diğerinde gücünü ortaya koyabileceğini veya intikam arayabileceğini belirtmektedir. Çocuk ister uyumlu olsun ister yaramazlık yapıyor olsun, onun asıl amacı sosyal kabul görmek olacaktır (Dreikurs, 1968).

Mantıksal sonuçlar modeli, öğrencilerin özerkliğini desteklemektedir. Önleyici bir disiplin anlayışı barındırmamaktadır. Öğrencilere davranışlarının sebebini anlama fırsatı sunan bir modeldir. Öğretmenlerin de davranışların sebeplerine odaklanmaları beklenmektedir. Keyfi cezalandırma ve ödüllendirme yerine mantıksal sonuçlara odaklanır. Ancak, kalabalık sınıflarda her bir öğrencinin istenmeyen davranışı altındaki sebebi bulmak öğretmenler için kolay olmayacaktır (Celep, 2000).

2.6.6. Etkili İletişim Odaklı Disiplin Modeli: H. Ginnot

Ginnot'un çalışmaları sınırlar koymayı ve şefkati esas araç olarak uyumlu iletişimle birleştirmektedir. Ginnot, kabul edilemez çocuk diye bir şeyin olmadığına, yalnızca kabul edilemez davranışlar olduğuna inanmaktadır. Ebeveynleri ve öğretmenleri, duyguları kabul edip keşfederken davranışlar için net sınırlar koymaya yönlendirmektedir. Öğrencileri uyarırken sen dili yerine ben dili kullanılması gerektiğini vurgulamaktadır. Öğretmenlerin,

öğrencilerine karşı saygılı ve nazik bir dil kullanması beklenmektedir. Ginott'un inançlarından bir diğeri de nesnelere kural eklemenin önemli olduğudur. Çocukları katı sınırlarla ve kurallarla desteklemek önemlidir. “Ben” ifadelerine benzer şekilde çocuğu eleştirmeden nesne ve kural hakkında konuşmak önemlidir. Örneğin, "Yatak atlamak için değildir" demek olabilir. Ginott, sınıfta öğretmenlerin iletişim yoluyla sınıf durumlarını olumlu ya da olumsuz yönde etkileme konusunda tam güce sahip olduğunu savunmaktadır. Öğretmenler bu üç şeyi aktif olarak yaparak “uyumlu iletişimin” olduğu bir ortam yaratabilirler.

- Öğretmen, öğrencinin duygularına ve çevresine uygun iletişimi modellemelidir.
- Öğretmen işbirlikçi öğrenmeyi uygulamalıdır.
- Ceza yerine disiplini kullanmak önemlidir.

Ginott'un teorileri 1970'lerde çok popülerdi ve bugün hala etkilidir. Onun uyumlu iletişimi birçok sınıfta olumlu bir etki yaratmıştır. Öğretmenlerin ve ebeveynlerin daha iyi iletişim kurmasına ve birlikte çalışmasına yardımcı olmuştur (Wiseman ve Hunt, 2014).

2.6.7. Etkili Öğretmenlik Eğitimi Disiplin Modeli: T. Gordon

Thomas Gordon'un Öğretmen Etkililiği Modelinin temelinde Maslow ve Rogers'ın kuramları bulunmaktadır. Bu eğitimcilere göre tüm bireylerin kendilerine has özellikleri vardır. Bir okulda bulunan tüm öğrencilerin şahsi özelliklerini dikkate alan bir yönetim anlayışı oluşturmak oldukça zordur. Bunun yerine, öğrencilerin sorun çözme ve karar alma becerilerini geliştirmek ve kendilerine güvenmelerini sağlamak disiplin oluşturmak için daha etkili bir yaklaşım olabilir. Gordon, öğretmen ve öğrenci ilişkisinin açık, şeffaf, içten ve özenli olması gerektiğini vurgulamaktadır. Gordon'a göre etkili ve açık iletişim, başkalarının ilgi ve ihtiyaçlarına ilişkin farkındalığı artırır. Bu model, çocuklarının okuldayken kendilerini evlerindelermiş gibi hissetmesini isteyen ebeveynlerin taleplerine cevaben 1974 yılında ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin iletişim becerilerini geliştirerek öğretim sürecini daha verimli hale getirmeyi hedefleyen bir modeldir.

Model, öğrencilerin ödül ve cezaya koşullanmalarından ziyade kendilerinde öz disiplini geliştirmelerini teşvik etmektedir. (Celep, 2000; Gordon, 2003; Wiseman ve Hunt, 2014).

Öğretmen etkililiği modelini kullanan bir öğretmenden beklenen davranışlar şöyledir; sorunları ve öğrenci ihtiyaçlarını net olarak belirlemeli ve etkin biçimde öğrenciyi dinlemelidir. Öğrencilerle iletişim kurarken ben dili kullanılmalıdır. Modelin güçlü yanları, öğretmen öğrenci ilişkilerini güçlendirmesi, öğrencilerin sorunlarının dikkatle dinlenmesidir. Ancak öğretmenin etkin dinleme sürecinde öğrenciyi yönetme ve kontrol altına alma tavrının ortaya çıkma

ihtimali, öğrenci değerlerini ve farklılıklarını benimsemede zorluk yaşama ihtimali bu modelin eleştiri alan kısımlarıdır (Celep, 2000).

2.6.8. Olumlu Disiplin Modeli: F. Jones

Fred Jones'ın geliştirdiği bu modele göre öğrenciler verilen görevlerle meşgul olmadıklarında disiplin konusunda problemler ortaya çıkmaktadır. Sınıfta meydana gelen problemlerin çoğunluğu, öğrenciler zamanını çalışarak verimli geçirmediğinde ve bir şeye odaklanmadıklarında ortaya çıkmaktadır. Jones, öğretmenin zaman yönetimi ve pozitif bir öğrenme ortamı hazırlama becerisine sahip olmasının, disiplin problemlerini azaltacağına inanmaktadır. Pozitif öğrenme ortamı için bir öğretmenin beden dilini çok iyi kullanması, yapılan görevler için bir ödül sistemi geliştirmesi, iletişimi engellemeyen fiziksel ortamı oluşturması ve tüm öğrencilerin ilgisini çekecek biçimde ders anlatması gerekmektedir (Wiseman ve Hunt, 2014).

Jones'un araştırmaları sonucunda ortaya koyduğu iki önemli sistem bulunmaktadır. Bunlardan ilki tercih edilen faaliyet süresidir. Bu sistem hem öğrenciye hem de öğretmene fayda sağlayabilecek bir sistemdir. Öğrenciler ayrıcalık kazandıktan sonra öğrenirken eğlenerek de vakit geçirebilirler. Öğretmenler, öğrencileri çok çalışmaya teşvik eder ve daha sonra öğrencilerle birlikte aktivitenin tadını çıkarabilirler. İkinci sistem ise basitçe olumlu pekiştirme. Öğretmen, pekiştirici kullanarak bir öğrencinin istendik davranış tarzını öğrenebileceği basit teknikler oluşturabilir. Bu teknikler, ödül sunumu, eve gönderilen övgüler, ödüllerin satın alma gücü için puan birikimi veya bireysel öğrenci veya grup için geçerli olan herhangi bir pekiştirici (herkesin uğruna çalışacağı herhangi bir şey) olabilir (Jones, 2007).

2.6.9. Fritz Redl ve William Wattengerg Disiplin Modeli

Redl ve Wattengerg, bireylerin grup içindeyken yalnızken olduklarından farklı davranabileceğini öne sürmektedirler. Grubun beklentileri bireysel davranışı etkiler ve bireysel davranış da grubu etkiler. Öğretmenlerin grup davranışının karakteristik özelliklerinin farkında olmaları gerekir. Gruplar, bireysel davranışları etkileyen kendi psikolojik güçlerini yaratırlar. Öğretmenin grup dinamikleri konusundaki farkındalığı, etkili sınıf kontrolü için önemlidir. Sınıftaki grup davranışı, öğrencilerin öğretmeni nasıl algıladıklarından etkilenir. Öğrenciler, öğretmenlerin birçok psikolojik rolü üstlendiğini düşünmektedir. Sınıf çatışmasıyla baş etmek, öğretmenin tanısall düşünmesini gerektirir. Bu düşünce şunları içerir; ilk önyargıyı oluşturmak, gerçekleri toplamak, gizli faktörleri anlamak, harekete geçmek ve esnek olmak (Charles, 2005).

Öğretmenler çeşitli etkileme teknikleriyle grup kontrolünü korurlar. Bu teknikler şunları içerir; öz kontrolü desteklemek, duruma uygun yardım sunmak, gerçekliğin değerlendirilmesi, zevki ve acıyı çağrıştırmak. Destekleyici öz kontrol teknikleri düşük anahtarlıdır. Sorun ciddileşmeden müdahale ederler. Bunlar arasında göz teması, yaklaşma, mizah, cesaretlendirme ve görmezden gelme yer alır (Charles, 2005). Öğrencilerin öğretmenin yardımı olmadan kontrolü yeniden kazanamadıkları durumlarda durumsal yardım teknikleri gereklidir. Yardım sağlama teknikleri şunları içerir; öğrencilere bir engeli aşmada yardım etmek, programın yeniden yapılandırılması, rutinler oluşturmak, öğrenciyi bir durumdan çıkarmak, dikkat dağıtan nesnelerin kaldırılması ve fiziksel kısıtlama. Gerçekliği değerlendirme teknikleri, öğrencilerin istenmeyen davranışların altında yatan nedenleri anlamalarına ve olası sonuçları öngörmelerine yardımcı olmayı içerir. Öğretmenler 'olduğu gibi anlatır', teşvik sunar, sınırlar koyar ve olay sonrası takiple durumları netleştirir. Zevk-acı teknikleri, iyi davranışın ödüllendirilmesini ve kötü davranışın cezalandırılmasını içerir. Ceza yalnızca son çare olarak kullanılmalıdır çünkü çoğu zaman ters etki yapar (Charles, 2005).

2.7.Ortaöğretim Kurumlarında Disiplin ve Yasal İşleyişi

Ortaöğretim kurumlarında disiplinin yasal dayanağı, Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'dir. Bu Yönetmeliğin onuncu kısmında öğrenci davranışlarına ilişkin ödül ve ceza hükümleri yer almaktadır. Onuncu kısım, disiplin sürecinin işleyişini de içeren toplam on bir bölümden oluşmaktadır (MEB, 2013). Bu bölümler, aşağıda kısaca açıklanmaktadır.

2.7.1. Ortaöğretimde Ödül ve Disipline Dair Mevzuat

Birinci bölüm, öğrencilerden beklenen davranışların ve öğrencilerin uyması gereken kuralların yer verildiği maddelerden oluşmaktadır. Yönetici ve öğretmenlerin, öğrencileri korumak ve gözetmek için yapması gerekenler de bu bölümde yer almaktadır. İkinci bölüm, öğrencilerin akademik ve sosyal başarılarının ödüllendirilmesi ile ilgili bölümdür. Teşekkür, takdir, onur belgesi ve üstün başarı belgesi olmak üzere dört çeşit ödüllendirme belgesi bulunmaktadır. Onur belgesi ile ödüllendirme kriterlerinde, öğrencilerin akademik başarılarından ziyade okul içindeki ve çevresindeki davranışlarının (görgü kurallarına uymak, sosyal ilişkilerde örnek olmak, trafik kurallarına uymak vb.) önemli olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin sene başı kurul toplantısında karar alarak Yönetmelik'te yer alan kriterlere ekleme yapabilme hakları bulunmaktadır.

Üçüncü bölüm, disiplin başlıklı bölümdür. Bu bölümde, öğrencilere verilebilecek disiplin ceza türleri yer almaktadır. Kınama, okuldan kısa süreli uzaklaştırma, okul değiştirme ve örgün eğitim dışına çıkarma olmak üzere toplam dört çeşit ceza türü bulunmaktadır. Kınama ve kısa süreli uzaklaştırma cezaları Okul Müdürü tarafından onaylanır. Okul değiştirme cezası İlçe Disiplin Kurulu, örgün eğitim dışına çıkarma cezası ise İl Disiplin Kurulu onayından sonra uygulanabilir. Öğrencilerin kendi okulunda, pansiyonda, işletmede veya başka okulda disiplin cezası gerektiren davranışlarına dair hükümler ayrıntılı biçimde bu bölümde yer almaktadır.

Dördüncü bölümde, ise ceza verilirken, onay sürecinde, tebliğ edilirken ve itiraz edilirken dikkate alınması gereken hükümler bulunmaktadır. Beşinci bölümde, öğrencilerin ödüllendirilmesine ve disipline ilişkin işleri yürütmek amacıyla oluşturulmuş kurullar yer almaktadır. Onur Kurulu, Öğrenci Ödül ve Disiplin Kurulu, İl ve İlçe Disiplin Kurulu, Öğrenci Üst Disiplin Kurulu olmak üzere beş tane kurul bulunmaktadır.

Altıncı bölümde, Onur Genel Kurulunun ve Onur Kurulunun oluşturulmasına, görevlerine ve alınan kararların yazımına dair hususlara yer verilmektedir. Yedinci bölümde, Okul Öğrenci Ödül ve Disiplin Kurulunun oluşturulması ve görevleri yer almaktadır. Kurulun toplanması, öğrencilerin ifadelerinin ve savunmalarının alınması, kararların yazılması ve itiraz süreci hakkındaki hususlar da bu bölümde bulunmaktadır. Sekizinci bölümde, İlçe Disiplin Kurulunun oluşturulması ve görevleri; dokuzuncu bölümde, İl Disiplin Kurulunun oluşturulması ve görevleri; onuncu bölümde, Öğrenci Üst Disiplin Kurulunun oluşturulması ve görevleri yer almaktadır. On birinci bölümde disiplin kurullarının işleyişine dair hususlar bulunmaktadır (MEB, 2013).

Ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilere yönelik disiplin mevzuatının diğeri ise Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Öğrencilerinin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmelik'tir (MEB, 2012). Yönetmeliğe göre ilkokul, ortaokul ve liselerde kıyafet dördüncü maddede yer alan sınırlamalara uygun olduğu sürece serbesttir. Tek tip kıyafet giyme zorunluluğu yoktur. Okul aile birliği ve okul yönetimi, velilerin yarısından fazlasının onayını alarak tek tip kıyafet seçme hakkı mevcuttur. Yönetmeliğe göre öğrenciler, mevsim şartlarına uygun ve sağlıklı olumsuz etkilemeyecek kıyafetler giymelidir. Öğrenciler, şeffaf, yırtık veya delikli kıyafetler giymemeli ve kendi okullarının rozeti, arması vb. dışında takı takmamalıdır. Siyasi sembollerin yer aldığı kılık ve kıyafet yasaktır. Öğrenciler, sakal ve bıyık uzatamazlar. Kılık ve kıyafet ile ilgili hususlara uyulmaması durumunda öğrencilere kınama cezası verilir (MEB, 2012; MEB, 2013).

2.7.2. Ortaöğretim Ödül ve Disiplin Yaptırımlarının İşleyişi

Ortaöğretim kurumlarında ödül ve disiplin yaptırımlarından yukarıda bahsedilen tüm kurullar sorumludur. Okul bünyesinde ödül ve disiplin hususlarının işleyişinden ise Onur Genel Kurulu, Onur Kurulu ve Okul Öğrenci Ödül ve Disiplin Kurulu sorumludur.

2.7.2.1. Onur Genel Kurulu, Onur Kurulu ve Ödüllendirme

Öğrencilerin okulun işleyişine katkıda bulunmasını ve okul yönetimine katılımlarını sağlamak amacıyla sınıf rehber öğretmenleri tüm sınıflardan birer öğrenci seçer. Onur Genel Kurulu bu şekilde oluşturulur. Her dönem en az bir kez toplanan kurul, Onur Kurulunu seçer ve istenmeyen öğrenci davranışlarıyla ilgili tedbirleri almaya yönelik çalışmalarını okul yönetimine bildirir.

Onur Kurulu, her sınıf seviyesinden bir öğrenci seçimi ile oluşturulur. Seçilen öğrenciler, disiplin kurallarına uygun davranan, örnek davranışlar sergileyen ve disiplin cezası bulunmayan dürüst, çalışkan kişiler olmalıdır. Onur Kurulu Başkanı sene başı öğretmenler kurul toplantısında seçilen bir öğretmendir. Ayda en az bir kez toplanan kurul, okuldaki disiplin ve düzeniyle ilgili konuları değerlendirerek okul müdürüne sunar. Öğrencilerin boş zamanlarını verimli biçimde geçirmelerini sağlayacak etkinlikler düzenleyebilir. Yaptığı çalışmaları Okul Öğrenci ve Disiplin Kuruluna bildirmek üzere okul müdürüyle paylaşır. Onur belgesi ile ödüllendirilmesi uygun görülen öğrencileri okul öğrenci ve disiplin kuruluna önerir (MEB, 2013).

2.7.2.2. Ödül ve Disiplin Kurulu ve Disiplin Cezaları Yaptırımı

Okul müdür başyardımcısı veya müdürün görevlendirdiği bir müdür yardımcısının başkanlığında, sene başı öğretmenler kurul toplantısında gizli oyla seçilen iki öğretmenin, onur kurulu ikinci başkanının ve okul aile birliği üyeleri arasından seçilen bir velinin katılımıyla kurul oluşturulur. Kurulun görevleri: okul müdürü tarafından kendilerine tebliğ edilen disiplin olaylarını incelemek ve olay hakkında karar vermek, okul disiplinini ve düzenini sağlamak için gerekli önlemleri almak, disiplin konusunda öngörülen olası sorunlara ve çözüm önerilerine dair okul yönetimine görüş bildirmek, okulda veya okul dışında olumlu davranışlarda bulunan öğrencileri ödüllendirmek, okulda meydana gelen disiplin olaylarını sene sonunda okul yönetimine rapor halinde sunmaktır.

Kurulun işleyişi şöyledir: Bir disiplin olayı yaşandığında, konu öncelikle okul rehberlik servisine bildirilir. Okul rehberlik servisi, öğrencinin kişilik ve sosyal durumu hakkında bilgiler

içeren raporu okul müdürüne iletir. Okul müdürü, konuyu raporla birlikte Öğrenci Ödül ve Disiplin Kuruluna sevk eder. Kurul başkanı, olayla ilgili öğrencilerin yazılı ifadelerini alır. Olayla ilgili diğer belge ve dokümanlar bir dosya halinde kurula sunulur. Kurula sevk edilen öğrenciler, yazılı olarak ve imza karşılığında duyurularak kurula çağırılır. Kurula gelen öğrencilerin yazılı ve sözlü savunmaları tutanak halinde yazılır. Kurula çağırıldığı halde gelmeyen öğrenci hakkında oluşturulan dosyaya göre karar verilir. Alınan kararlar, ceza takdirinde dikkate alınan hususlar ve cezanın dayanağı olan maddeler özetlenerek kurul karar defterine işlenir. Tüm üyeler karar defterini imzalar (MEB, 2013).

2.8.İlgili Araştırmalar

Yapılan literatür taramasında ortaöğretim kurumlarında yaşanan disiplin sorunları hakkında öğretmen, öğrenci, veli ve yönetici görüşlerini içeren çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Ayrıca, okullarda benimsenen disiplin yaklaşımlarının akademik başarı ve okul iklimi üzerindeki etkilerine dair çalışmalar da mevcuttur. Bu bölümde araştırma konusuna yönelik yurt içinde ve yurt dışında yapılmış çalışmalara kısaca yer verilmektedir.

2.8.1. Yurt Dışı Araştırmaları

Evanac (1993), Florida'nın merkezindeki küçük, kırsal bir lisede öğrenci disiplin planının geliştirilmesi ve uygulanmasına yönelik bir çalışma yapmıştır. İlçede bedensel cezanın yasaklanması ve yerine hiçbir alternatif disiplin yönteminin koyulmamasıyla disiplin sorunlarının sayısında artış meydana gelmiştir. Okuldan uzaklaşan öğrenci sayısı da artmıştır. Bu durumlardan dolayı duyulan ihtiyaç sebebiyle Evanac, okul için bir disiplin planı oluşturmak üzere bu çalışmayı yapmıştır. Bu çalışmaya, yöneticilerin, velilerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin katılımı sağlanmıştır. Disiplin sorunlarının çözümüne yönelik teknik ve yaklaşımların yer aldığı öğretmen kılavuz kitapçıkları hazırlanmıştır. Bunun sonucunda, öğretmenin disiplin sağlama sürecine aktif katılımı sağlanmıştır. Öğretmen, öğrenci, veli ve yöneticiler arasındaki iletişimi arttıran çalışmalar sayesinde okul disiplininde önemli ve olumlu değişimler yaşanmıştır. Disipline sevk edilen öğrenci sayısında azalma olmuştur. Okuldan uzaklaştırmaların azalmasını sağlayan okul içi kontrol programının uygulanmasıyla öğrencilerin okula devam etme oranı arttırılmıştır.

Mestry vd. (2007), öğretmenlerin ve yöneticilerin okul disiplinini yönetme konusundaki algılarını ve deneyimlerini araştırmak ve sıfır tolerans yaklaşımının uygulanabilirliği hakkındaki görüşlerini ortaya koymak amacıyla Güney Afrika'daki altı

okulda bir çalışma yapmışlardır. Çalışma sonucunda, sıfır tolerans yaklaşımı gibi alternatif bir disiplin önleminin öğrenci disiplinini en iyi şekilde sağlayacağına inanan öğretmenlerin çoğunlukta olduğu görülmüştür. Katılımcılar, sıfır tolerans yaklaşımının, fiziksel cezaya yönelik mevcut yumuşak alternatif yaklaşımlara kıyasla çok daha güçlü bir yöntem olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin, öğrencilerin, velilerin disiplin ve bu yaklaşımın uygulama süreci konusunda eğitim almalarının ihtiyaç olduğunu vurgulamışlardır.

Nuoffer (2011), okullarda istenmeyen davranışları azaltmak için kullanılan disiplin teknikleri ile ilgili bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmasında olumlu ve ilişkiye dayalı disiplin yöntemlerinin okul disiplini üzerindeki etkilerini incelemiştir. Aynı zamanda yöneticilerin disiplin sorunları olan öğrencilere nasıl rehberlik ettiğinin ve eğitimcilerin öğrencileriyle nasıl olumlu ilişkiler kurabileceklerinin de incelendiği bu çalışmanın sonucunda olumlu, güvene dayalı ilişkiler kurulmasının sınıftaki ve okuldaki istenmeyen davranışların sayısını azalttığını ortaya çıkmıştır.

Rampa (2014), olumlu alternatif disiplin yaklaşımlarının Güney Afrika'da öğretme ve öğrenme kültürünü geliştirip geliştirmediğine dair bir araştırma yapmıştır. Üç yüz otuz üç okul öğretmenin katılımıyla yapılan çalışmanın sonucunda öğretmenlerin kendilerine dayatılan alternatif disiplin yaklaşımlarını uygulama konusunda isteksiz oldukları ortaya çıkmıştır. Bu nedenle çalışma, öğretme ve öğrenme kültürünü geliştirmek için okullar arasındaki farklılıkları barındıracak kadar esnek bir olumlu davet çerçevesinin oluşturulmasını önermektedir. Olumlu davet disiplini, okullardaki öğrencilerin güvendikleri şefkatli öğretmenlerle etkileşime girdikleri bir ortamda kendilerini rahat, istenen, değer verilen, kabul edilmiş, güvende ve emniyette hissettiklerinde ortaya çıkmaktadır. Çalışmaya göre, öğretmenlerin yaşanmış deneyimlerine dayalı olarak özelleştirilen ve önerilen çerçeve, disiplin gelişiminin gerçekleşmesi için sürekli gözden geçirilmeli ve güncellenmelidir.

Christy (2018), ABD'deki okullarda uygulanan disiplin yaklaşımlarının okuldan uzaklaştırma oranlarına etkisini araştıran bir çalışma yapmıştır. Christy'e göre sıfır toleranslı okul disiplin politikaları öğrencileri sınıftan çıkarıp okuldan hapishaneye itmiştir. Christy, dışlayıcı disiplinin olumsuz sosyal ve ekonomik etkilerini gösteren araştırmalara rağmen, devlet okulu yöneticilerinin rehabilite edici alternatifler sunan yenilikçi politikaları benimsemekte yavaş kaldığını öne sürmektedir. New England eyaletindeki iki yüz on sekiz okul bölgesinden elde edilen dokümanları inceleyerek yapılan araştırma sonucunda, ırksal ve sosyoekonomik açıdan incelendiğinde okul disiplin yaklaşımları ile okuldan uzaklaştırma oranları arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Irk ve ekonomik dezavantaj, okuldan uzaklaştırma oranlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Christy, okul disiplinine

alternatif yaklaşımların teşvik edilmesini, sosyal değişim için farklı uygulamaların yapılmasını, güvenli ve destekleyici okul ortamı oluşturulmasını önermektedir. Ayrıca, suç ve ceza modellerini temel alan okul disiplin yaklaşımlarından ziyade öğrenci davranışının altında yatan ihtiyaçları ele alan disiplin yaklaşımlarının tercih edilmesini tavsiye etmektedir.

Oliver (2018), ABD'nin Indiana Eyaletindeki okullarda pozitif disiplin uygulamak için hazırladığı kılavuzda konu ile ilgili araştırmalardan örnekler vermiştir. Olumlu disiplin teknikleri uygulanan okullarda önemli sonuçlar elde edilmiştir. Örneğin dört yıllık bir süre boyunca okuldaki sınıf toplantılarında olumlu disiplin uygulanan bir çalışma, uzaklaştırmaların azaldığını ve öğretmenlerin sınıf atmosferinde, davranışlarında, tutumlarında ve akademik performanslarında iyileşme olduğunu ortaya çıkarmıştır. Araştırmalar bir öğrencinin okul topluluğuna bağlı hissetme algısının, duygusal sıkıntı ve intihar düşünceleri veya girişimleri gibi sosyal açıdan riskli davranışların görülme sıklığını azalttığını defalarca ortaya koymuştur. Buna ek olarak sigara, alkol ve esrar kullanımında, şiddet davranışında azalma ve akademik performansta artış olduğu görülmüştür. Sosyal beceriler öğretilen öğrencilerin okulda başarılı olma olasılıkları daha yüksektir ve sorunlu davranışlara katılma olasılıkları daha düşüktür.

Hayes (2018), ABD'deki okulların kullandığı mevcut disiplin yöntemlerini ve her yöntemin olumlu ve olumsuz etkilerini araştırmak amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırma sonucunda yaygın olarak ve sıklıkla kullanılan okuldaki uzaklaştırma cezalarının olumsuz davranışları etkili bir şekilde değiştirmediği ortaya çıkmıştır. Yapılan çalışma, 1980'lerin sıfır toleranslı uyuşturucu politikalarından kaynaklanan tepkisel, cezalandırıcı bir disiplin yaklaşımının ürünü olan okuldaki uzaklaştırma ve atılma cezalarının yerine alternatif uygulamalar önermektedir. Onarıcı uygulamalar, sosyal ve duygusal öğrenme, okul çapında olumlu davranış müdahaleleri ve personel için mesleki gelişim gibi uygulamaların okul iklimini yumuşatarak okuldaki disiplin sağlanmasını kolaylaştırdığı öne sürülmektedir.

Dimov vd. (2019), Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'ndeki Bitola, Pirlpe ve Ohri şehirlerindeki yetmiş öğretmenin katılımıyla bir araştırma yapmışlardır. Bu çalışmada, öğretmenlerin disiplin anlayışları, disiplin modelleri hakkında sahip oldukları bilgiler, disiplin sorunlarına yönelik çözüm yöntemleri araştırılmıştır. Araştırmanın amacı, öğretmenlerin okul disiplini ve disiplinsizliği hakkında ne düşündüklerini, çalışmalarında nasıl bir okul disiplini modeli uyguladıklarını ve öğretmenlerin disiplinsizlikle ilgili sorunları nasıl çözdüklerini ortaya çıkarmaktır. Araştırma sonucunda, katılımcı öğretmenlerin disiplin modelleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları, disiplin sağlanmasında ödül, ceza veya görmezden gelme gibi uygulamalar yaptıkları ortaya konulmuştur.

2.8.2. Yurt İçi Araştırmaları

Sarpkaya (2005), liselerde yaşanan disiplin sorunları ve öğrenci, veli, öğretmen ve yöneticilerin yaşanan sorunlara yönelik yaklaşımlarını araştırdığı bir çalışma yapmıştır. Katılımcılar, Aydın ilinin merkez ilçelerinde bulunan sekiz liseden seçilmişlerdir. Araştırma sonucunda, tüm katılımcı gruplarda sorunları önleme konusunda içsel denetimden çok dışsal denetim yöntemleri vurgulandığı ortaya çıkmıştır. Yaşanan disiplin sorunlarıyla baş etme konusunda da olumlu yapıcı yaklaşımlardan ziyade cezalandırıcı, öğüt verme veya uyarma gibi dışsal denetimli yöntemlerden bahsedilmiştir. Başka bir deyişle önleyici disiplin yaklaşımından çok cezalandırıcı disiplin yaklaşımının ön planda olduğunu söylemek mümkündür.

Akar (2006), Denizli ilinde bulunan ortaöğretim kurumlarında yaptığı çalışmada okullarda yaşanan disiplin sorunlarını ve yöneticilerin, sorunların çözümüne yönelik yaklaşımlarını incelemiştir. Araştırma sonucunda, öğrencileri sosyal aktivitelere yönlendirmek, disiplin kurallarının öğrencilerle sorun ortaya çıkmadan paylaşılması gibi önleyici disiplin yöntemlerinin disiplin sorunlarını azaltacağı görüşleri ortaya koyulmuştur.

Satoğlu (2008), ortaöğretim kurumlarında yaşanan disiplin sorunları ve bunlarla baş etme yöntemleri konusunda bir çalışma yapmıştır. İstanbul'da yüz elli öğretmenin katılımıyla yapılan bu çalışmanın sonucunda önleyici disiplin yaklaşımının okullarda uygulanmasının disiplin sorunlarını ve ceza oranlarını düşürdüğü ortaya koyulmuştur. Ayrıca, öğrencilerde öz denetimi artırdıkça disiplin sorunlarının azaldığı görülmüştür.

Arslanboğa (2009), Malatya ilinde çalışmakta olan yirmi üç öğretmen ve idarecinin, Almanya, Fransa ve İngiltere'de çalışmakta olan onar öğretmenin katılımıyla bir çalışma yapmıştır. Bu ülkelerde uygulanan okul disiplinini, yasal düzenlemeler, uygulama ve yaptırımlar bağlamında karşılaştırmıştır. Türkiye'deki okulların disiplin mevzuatında öğrencilerden beklenen davranışlar kısmında vatandaşlık bilincini oluşturmak ve geliştirmek üzere daha soyut ve toplumsal düzene dair davranışlar tanımlanmaktadır. Almanya, İngiltere ve Fransa'da ise uygulamaya dönük, somut, bireyin kişiliğini geliştirecek basit davranışlar yer almaktadır. Türkiye ve Fransa'da disiplin yaptırımlarında daha çok cezalandırıcı yaklaşım kullanılırken iyileştirici ve davranış değiştirmeye dair uygulamaların olmadığı ulaşılan sonuçlar arasındadır. Ancak, Fransa'da uygulanan toplum yararına çalışma cezası diğer ülkelerde uygulanmayan ve yapıcı disiplin yaklaşımına yönelik bir uygulama olarak görülebilir. İngiltere'de öğrencilerin toplumsal statüsüne zarar veren yaptırımlar yerine kişiliklerini geliştiren çalışmalara yer verildiği görülmektedir. Bu durumda iyileştirici disiplin yaklaşımının uygulandığı söylenebilir. Önleyici disiplin uygulamalarının İngiltere'de

çoğunlukla kullanıldığı, Türkiye ve Fransa’da okul yönetiminin ve disiplin mevzuatının etkin kullanıldığı, Almanya’da ise disiplin sorunlarının öğretmen ve veli görüşmeleri ile giderildiği belirtilmektedir.

Beydur (2010), Kahramanmaraş il merkezindeki liselerde çalışan öğretmenlerin, öğrencilerin istenmeyen davranışlarına yönelik kullandıkları disiplin yaklaşımları üzerine bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmaya üç yüz on sekiz öğretmen katılmıştır ve çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada, öğretmenlerin önleyici, destekleyici ve düzeltici disiplin yaklaşımlarını kullanma durumları incelenmiştir. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin çalıştıkları ortaöğretim türü, cinsiyetleri (destekleyici ve önleyici disiplin yaklaşımı açısından), yaşları, mezun oldukları okul türü, branşları, kıdemleri ile faydalandıkları disiplin yaklaşımı arasında anlamlı fark olmadığı sonucuna varılmıştır. Ancak, öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre düzeltici disiplin yaklaşımını kullanma durumları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Duran (2011), Uşak ilindeki ortaöğretim kurumlarında okul yönetimine yansıyan disiplin sorunları ve okul yöneticilerinin bu sorunları çözerken uyguladıkları yaklaşımlar konusunda bir araştırma yapmıştır. Yirmi altı okul müdürünün katılımıyla yapılan bu araştırmada, pozitif yaklaşımın en çok uygulanan yaklaşım olduğu, rehberlik hizmetlerinin önleyici disiplin açısından etkin kullanımının ve cezalandırıcı disiplin yaklaşımının etkili kullanımının önemli olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Hanhan (2012), İzmir ilindeki ortaöğretim kurumlarında yaşanan akran zorbalığı ve şiddet içeren davranışların onarıcı disiplin modeli uygulamasıyla kalıcı olarak ortadan kaldırılmasına yönelik bir çalışma yapmıştır. Aile grup toplantıları ve onarıcı toplantılar düzenlenen okullarda yaşanan şiddet ve zorbalık sorunlarının yapıcı ve kalıcı şekilde ortadan kaldırıldığı elde edilen sonuçlar arasındadır.

Bayraktar (2015), Rize ilinde bulunan ortaöğretim kurumlarında yaşanan disiplin olaylarına yönelik okul müdürlerinin önleyici uygulamaları konusunda bir araştırma yapmıştır. Doküman analizi tekniğiyle ile yapılan araştırmada otuz dört okulun disiplin kayıt defteri incelenmiştir. Okul türleri birbirinden farklıdır. Araştırma sonucunda, okul müdürlerinin uyguladığı disiplin yaklaşımının okul türüne göre değişiklik gösterdiği ortaya koyulmuştur. Mesleki ve teknik liselerde cezalandırıcı disiplin yaklaşımının, anadolu liseleri ve imam hatip liselerinde iyileştirici ve önleyici disiplin yaklaşımının, akademik başarısı yüksek olan anadolu ve fen liselerinde ise modern disiplin anlayışının çoğunlukla kullanıldığına dair sonuçlar elde edilmiştir.

Kaya (2019), lise öğrencilerine göre öğretmenlerin disiplin yaklaşımları ile sınıf iklimi ve öğretimsel muhalefet arasındaki ilişkiyi incelediği bir araştırma yapmıştır. Bu çalışma, Diyarbakır merkez ilçelerindeki bin beş yüz on iki öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin yüksek seviyede çağdaş disiplin anlayışına, orta seviyede geleneksel disiplin anlayışına sahip oldukları ortaya koyulmuştur.

Selçuk (2019), Rize ilinde bulunan ortaöğretim düzeyinde disiplin sorunu yaşayan öğrencilerin, velilerinin ve öğretmenlerinin geleneksel disiplin anlayışı temelinde yapılan uygulamalara dair deneyimlerini konu alan bir araştırma yapmıştır. Bu araştırma sonucunda okullardaki geleneksel disiplin uygulamaları yerine onarıcı disiplin uygulamalarının sağlıklı okul kültürü oluşturmak için daha elverişli olduğu ortaya çıkmıştır.

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmada kullanılan araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama teknikleri ve araçları yer almaktadır. Ayrıca, verilerin toplanmasına, analiz edilmesine ve yorumlanmasına ilişkin bilgiler açıklanmaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Yöneticilerin görüş ve tecrübelerine dayanarak Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nde yer alan disiplin kurallarının disiplin yaklaşımları açısından uygulanabilirliğini incelemek amacıyla yapılan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinde öncelikli amaç, araştırma konusu ile ilgili gerçekçi ve betimsel bir sunumu okuyucuyla paylaşmaktır. Bundan dolayı, elde edilen veriler konu ile ilgili detaylı ve derinlemesine bilgi içermelidir. Çünkü verilerin, detaylar içeren biçimde sunulması, araştırmanın sonunda elde edilen sonuçların geçerlik ve güvenilirliği hakkında önemli bir gösterge olarak kabul edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Nitel araştırma yöntemleri, bireylerin önem verdiği şeyleri, belirlenen konu hakkındaki bilgilerini, düşüncelerini ve hislerini ortaya çıkararak tecrübelerine yükledikleri anlamların bireysel ve kültürel biçimde ifade edilmesini sağlayan yöntemlerdir (Patton, 2002/2018).

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden olan fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji deseninin odak noktası, bireylerin deneyim ve problemleri ile ilgili ortak sorunlardır. Tamamlayıcı bir araştırma yaklaşımı olan fenomenolojide, bireylerin deneyimledikleri durumların yapısı ve önemli noktaları, olguların doğasını ve önemini anlamak için tanımlanmaktadır. Katılımcıların taraflı biçimde aktardıkları deneyimler, araştırmacı tarafından objektif biçimde değerlendirilmektedir (Şata, 2020).

Bu araştırmada fenomenoloji deseni kullanılmasının nedeni okullarda disiplin konusunda yaşanan olayları bizzat tecrübe etmiş olan yöneticilerin deneyim ve görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bir çalışma olmasıdır.

3.2.Çalışma Grubu

Fenomenoloji araştırmalarında fayda sağlanan bilgi kaynakları, araştırmaya konu olan olguyu deneyimlemiş ve bu tecrübeyi paylaşabilen, dışa aktarabilen bireyler ya da gruplardır.

Araştırmaların örneklemini bu kişiler veya gruplar oluşturmaktadır.

Fenomenolojik çalışmalarda araştırmacılar, hakkında bilgi edinmek istedikleri olgunun kapsamına uygun örneklem seçmelidir. Örneklem seçiminde mühim olan daha fazla örneklemin temsil edilmesi değil, araştırma konusu ile ilgili ayrıntılı bilgiyi sağlayabilecek birey veya grupların seçilmesidir (Büyüköztürk vd., 2021). Bu araştırma için katılımcı olarak 12 okul yöneticisi seçilmiştir. Katılımcılar, çalışmakta oldukları okullarda Disiplin Kurulu Başkanlığı görevini yürütmektedirler. Araştırmada, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yönteminde esas amaç, araştırmacının kendisi tarafından veya ölçüt listesi kullanılarak önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan tüm durumların üzerinde durulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmada yer alan katılımcıların demografik bilgileri Tablo 1.'de sunulmuştur:

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Tablosu

Kod	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Kıdem Yılı	Kurum Türü
K1	Kadın	50	Lisans	23	MTAL
K2	Kadın	37	Lisans	12	MTAL
K3	Kadın	33	Yüksek Lisans	10	MTAL
K4	Kadın	45	Yüksek Lisans	22	MTAL
K5	Erkek	49	Yüksek Lisans	26	GSL
K6	Erkek	51	Yüksek Lisans	27	FL
K7	Erkek	41	Yüksek Lisans	16	AL
K8	Erkek	51	Lisans	25	SL
K9	Erkek	51	Lisans	24	İHL
K10	Erkek	36	Lisans	16	İHL
K11	Erkek	42	Yüksek Lisans	18	AL
K12	Erkek	36	Yüksek Lisans	14	AL

Tablo 1.'de görüldüğü üzere katılımcılar dört kadın sekiz erkek olmak üzere toplam on iki yöneticiden oluşmaktadır. Katılımcıların en genç olanı 33, en yaşlı olanı ise 51 yaşındadır. Katılımcıların beş tanesi lisans, yedi tanesi yüksek lisans mezunudur. Katılımcıların kıdem yılı en az 10 en fazla 27 yıldır. Katılımcıların çalışmakta olduğu ortaöğretim kurum türleri tabloda belirtildiği şekildedir.

Araştırma raporunda katılımcıların kimliklerini ortaya çıkaracak hiçbir bilgi yer almamaktadır. Katılımcılar K1, K2, K3, vb. şekilde kodlanmışlardır. Katılımcı ifadelerinden bazılarına alıntılar biçiminde destekleyici kanıtlar olarak bulgular kısmında yer verilmektedir.

3.3. Veri Toplama Tekniği ve Aracı

Bu araştırmada veri toplamak için görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme, kişilerin bir konu ile ilgili neyi neden düşündüklerini ortaya koymak için onlarla sözlü iletişim kurmaktır (Çepni, 2012).

Görüşme tekniği, karşılıklı yapılan gündelik sohbet ile aynı değildir. Bireylerin birbirlerini duymadığı, mesajların yanlış anlaşılabilirdiği, derinliğin bulunmadığı sıradan konuşmalar ile veri toplama tekniği olarak kullanılan görüşme birbirinden farklıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Nitelikli bir görüşmede, dikkatle dinlememe veya önyargılı dinleme gibi günlük iletişim sürecinde ortaya çıkan hatalar bulunmaz. Görüşme, araştırma konusu hakkında detaylı bilgi sağlayan bir yöntemdir (Büyüköztürk vd., 2021). Görüşme tekniğinde katılımcının konuşma imkânı vardır ve bu sayede konu ile ilgili daha fazla bilgiye ulaşılabilir. Araştırma konusuyla ilgili anlaşılamayan kısımlarda daha fazla açıklama talep edilebilir. Katılımcılar, konuya hâkim kişiler arasından seçileceğinden görüşme sorularının cevaplanma olasılığı yüksektir (Kılıç ve Ural, 2013). Bu araştırmada, veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmacılar, yarı yapılandırılmış mülakat formunda yer alan soruları görüşme öncesinde hazırlar ancak, görüşme esnasında soru ekleme veya soru çıkarma esnekliğine sahiptirler. Görüşme esnasında soruların sıralamasını değiştirebilir ya da soruları katılımcıya tekrar sorarak cevapları açık ve net hale getirme fırsatı sunabilirler (Çepni, 2012).

Araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu demografik sorular ve görüşme soruları olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Görüşme formunun demografik bilgiler kısmında katılımcıların yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, çalıştığı kurum türü vb. bilgiler yer almaktadır (EK 1). Görüşme soruları kısmında ise dört bölüm bulunmaktadır. Disiplinin tanımına yönelik sorular birinci bölümde yer almaktadır. Okulda disiplin sağlanmasına yönelik sorular ikinci bölümde, disiplin uygulamalarını etkileyen faktörlere ve disiplin yaklaşımlarına yönelik sorular üçüncü bölümde ve ortaöğretim kurumlarında disipline dair Yönetmelik'in uygulanma sürecine yönelik sorular dördüncü bölümde yer almaktadır (EK 1). Yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlandıktan sonra danışman incelemesi sonucunda gerekli görülen düzenlemeler yapılmıştır. Hazırlanan formun uygulanabilirliğini ve soruların

anlaşılır olup olmadığını belirlemek için iki yönetici ile ön görüşme yapılmış ve gerekli bulunan değişiklikler yapılmıştır. Samsun İl Milli Eğitim Müdürlüğünden araştırma izni alındıktan sonra görüşmelere başlanmıştır (EK 2).

3.4. Veri Toplama Süreci

Tüm araştırma çalışmalarının, eleştiri ve değerlendirmeye açık olması gerektiği konusunda genel bir mutabakat vardır. Bir çalışmanın yeterliliğini değerlendirmek için yönteminin sağlamlığı, bulgularının doğruluğu ve yapılan varsayımların veya ulaşılan sonuçların bütünlüğü önemlidir. Belirsiz veya anlamsız bulgular, zaman ve çabanın boşa harcanmasına neden olabilirken basitçe yanlış olan bulgular tehlikeli veya zararlı uygulamaların benimsenmesine neden olabilir. O halde çalışmaların değerlendirilmesi, bulguların uygulanmasının temel bir ön koşuludur. Geleneksel olarak bu tür bir değerlendirme, güvenilirlik ve geçerlilik kriterlerine odaklanmaktadır (Long ve Johnson, 2000). Nitel araştırmalarda geçerlik, araştırmacının araştırma olgusunu doğal biçimiyle ve mümkün olduğunca yansız gözlemesi ile mümkündür (Kirk ve Miller, 1986; Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2021). Nitel araştırmalarda, araştırmacının esnek olması araştırmanın geçerliği açısından önemli bir faktördür. Araştırmacı, ihtiyaç duyulduğunda farklı stratejiler kullanabilir, görüşmeye yeni sorular ekleyebilir veya soru çıkarabilir ve ulaştığı bilgileri teyit etmek için farklı veri toplama metotlarına başvurabilir. Bunlara ek olarak, araştırma alanına yakın olmak, yüz yüze yapılan görüşmeler sayesinde detaylı ve derinlemesine bilgiye ulaşabilmek, elde edilen bilgileri teyit etmek için araştırma alanına geri gidebilmek ve ek bilgi toplama fırsatı sunması nitel araştırmalarda geçerliği sağlayan önemli kriterlerdir (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

İnsan davranışlarının sürekli değişen, karmaşık bir yönü vardır. Bu sebeple, nitel araştırmalarda güvenilirlik konusunda gerçekliğin kişilere ve ortama göre değişebileceği kabul edilmelidir. Bu açıdan bilimsel araştırmalardaki dış güvenilirlik yani tekrar edilebilirlik nitel araştırmalarda farklı anlamlar kazanmaktadır. Nitel araştırmalarda, her araştırmacının olayı farklı algılayabileceği ve yorumlayabileceği kabul edilmelidir. Verilerin, farklı araştırmacılar tarafından aynı şekilde yorumlanmaması olağan bir şeydir. Nitel araştırmanın doğasıyla çelişmesine rağmen hem iç hem dış güvenilirliği sağlamak için araştırmacıların dikkat etmesi gereken bazı durumlar mevcuttur (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Örneğin, katılımcıların ayrıntılı biçimde tanımlanması, veri toplama ortamının açıkça tanımlanması, veri analizinde kullanılan kavramsal çerçevenin detaylı anlatımı ve veri toplama ve analiz tekniklerinin detaylı olarak açıklanması önemlidir (LeCompte ve Goetz, 1982; Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Bu araştırmada katılımcılar, örnekleme çeşitlilik sağlamak için amaçlı örnekleme tekniği kullanılarak seçilmiştir. Örnekleme ve süreç, detaylı biçimde raporlaştırılmıştır. Araştırmacı, tüm katılımcıları görev yaptıkları okullarda ziyaret ederek kendilerine araştırma izin belgesini sunmuştur. Katılımcılara araştırma konusu ile ilgili bilgi verilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formları katılımcılara bu ön görüşme esnasında teslim edilmiştir. Katılımcıların bazıları görüşmeyi hemen yapmak istemiştir. Ancak, araştırmacı öncelikle görüşme formunu incelemelerini ve gerekli gördükleri konularda kendisini aramalarını rica etmiştir. Daha sonra her katılımcıdan ikinci bir görüşme amacıyla kendilerine uygun olan gün ve saat için randevu alınmıştır. Bu süreçte, randevu gün ve saatlerinde katılımcıların talebiyle çeşitli güncellemeler olmuştur. Görüşmeler, katılımcı tercihlerine bağlı olarak yönetici odalarında ve okul toplantı salonlarında yapılmıştır. İkinci görüşmelerin başlangıcında, tüm katılımcılara araştırmaya katılımın gönüllülük esasına dayandığı ve istedikleri zaman görüşmeyi sona erdirebilecekleri bildirilmiştir. Yapılacak paylaşımların yalnızca akademik çalışmalar amacıyla kullanılacağı ve kimliklerinin gizli kalacağı belirtilmiştir. Katılımcıların bazıları, görüşme sürecinde ses kaydı alınmasına izin verirken bazıları araştırmacının kendi verdikleri cevapları yazmasını talep etmiştir. Araştırmacı, not alma tekniği ile cevapları yazarken katılımcıların ifadelerini değiştirmeden aynı şekilde yazmıştır. Görüşmelerin sonunda her katılımcıya verdiği cevaplar okunmuş ve teyit etmesi istenmiştir. Her bir görüşme yaklaşık 60 dakika sürmüştür. Araştırma sonunda, ulaşılan bulgular kavramsal çerçeve bağlamında kontrol edilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Nitel araştırmalarda verilerin analizi yapılırken çeşitlilik, yaratıcılık ve esneklik kavramları ön plandadır. Nitel araştırmaların her birisi kendine has özellikler barındırır. Dolayısıyla veri analizi yöntemi, araştırma konusuna ve elde edilen verilere uygun olmalıdır. Nitel araştırmalarda veri analiz yöntemleri kapsamlı ve sistematik olmakla birlikte her araştırmaya uygun standartlaşmış analiz yöntemleri mevcut değildir. Aksi halde araştırmacı esneklikten uzaklaşır ve yaratıcılığı olumsuz etkilenir (Strauss, 1987; Coffey ve Atkinson, 1996; Akt: Yıldırım ve şimşek, 2021).

Bu araştırmada, içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Tümevarımcı bir mantıkla kullanılan içerik analizi yönteminde veriler derinlemesine incelenir. Benzer veriler belirli temalar çerçevesinde toplanır ve anlaşılır biçimde okuyucuya sunulur (Çepni, 2012). Araştırmalarda incelenmekte olan olguya temel oluşturan bir kuram bulunmadığında

tümevarımcı yani kodlamaya dayalı içerik analizi kullanılmalıdır (Strauss ve Corbin, 1990; Akt: Çepni, 2012). İçerik analizi ile veriler analiz edilirken elde edilen bilgiler öncelikle anlamlı bölümlere ayrılır ve bu bölümler araştırmacı tarafından kodlanır. Kodlar, bir kelimeden oluşabileceği gibi birkaç kelimeden oluşan bir deyim halinde de olabilir. Kodlar oluşturulduktan sonra verileri genel olarak açıklayabilen ve kodları kategoriler halinde toplayan temalar bulunmalıdır. Kodların ortak yanları temaların oluşturulmasını sağlar. Başlangıç aşamasında yapılan kodlama sonrasında tematik kodlama yaparak verileri düzenlemek ve veriler arasında anlamlı bağlantılar kurmak gerekmektedir. Tematik kodlama sonrasında araştırmacı, verilerin son halini anlaşılır bir şekilde tanımlamalı, açıklamalı ve sunmalıdır. Araştırmacı yorumu bu aşamada yer almamalıdır. Veri analizinin son aşamasında ise detaylı olarak tanımlanan ve paylaşılan bulgular araştırmacı tarafından yorumlanarak sonuçlar çıkarılır. Nitel araştırmalarda, araştırmacının yorumları ve fikirleri önemlidir. Bu nedenle, araştırmacı ulaştığı verilere anlam kazandırmak, bulgular arasındaki ilişkileri sunmak, sonuçlar çıkarmak ve sonuçların önemine dair açıklama yapmak mecburiyetindedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu araştırmada, araştırmacı öncelikle görüşme formlarını dikkatle incelemiş ve ses kayıtlarını dinlemiştir. Ses kayıtlarını katılımcı beyanlarını değiştirmeden yazılı hale getirmiştir. Araştırmacı, MAXQDA veri analizi programını kullanarak yarı yapılandırılmış görüşme formları üzerinde inceleme ve düzenleme yapmıştır. Daha sonra, araştırma sorularına verilen cevaplara göre anlamlı bölümler ve kodlar oluşturmuştur. Oluşturduğu kodları ortak yanlarına göre kategorilere ayırarak tematik alt kodlama yapmıştır. Bu aşamadan sonra oluşturulan tabloların altlarına, bulgular arasında ilişkileri anlamlı biçimde yorumlayarak açıklamıştır. Katılımcı ifadelerinden örnekler sunulmuştur. İfadelerin arasında kullanılan (...) işareti görüşme esnasında bahsedilen ancak ilgili bulguda yazılması gerekli olmayan kısımları anlatmak için kullanılmıştır.

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR

Bu bölümde, ortaöğretim kurumlarındaki disiplin kurallarının mevcut disiplin yaklaşımları açısından uygulanabilirliğine ilişkin yönetici görüşlerinin incelemek amacıyla yapılan araştırmada elde edilen bulgular yer almaktadır. Öncelikle, yöneticilerin disiplin tanımları ve disiplini gerekli bulma sebepleri açıklanmaktadır. Daha sonra, okullardaki disiplin sorunları, sorunları önlemeye ve çözmeye yönelik yapılan uygulamalar, disiplinden sorumlu paydaşlar ve disiplin uygulamalarını etkileyen faktörler hakkında elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Yöneticilerin, Disiplin Yönetmeliği ve disiplin yaklaşımları hakkındaki görüş ve önerileri bu bölümde bulunmaktadır.

4.1. Yöneticilerin Disiplini Anlamlandırma Biçimleri

Disiplin Kurulu Başkanı olan katılımcıların disiplin tanımları ve disiplini gereklilik olarak görme sebepleri bu bölümde analiz edilmektedir. Yöneticilerin, Disiplin Yönetmeliğine dair görüşlerini incelemenden önce disiplinin onlar için ne ifade ettiğini ortaya koymak araştırma için önem arz etmektedir.

4.1.1. Disiplinin Tanımı

Yöneticilerin disiplini tanımlama biçimleri okulda hâkim olan disiplin anlayışı üzerinde etkili olabilmektedir. Disiplinin genel anlamda tanımlanması ve kişilerde ifade ettiği anlam okulda uygulanan disiplin kurallarını, kuralların uygulanma biçimlerini ve amaçlarını anlamak açısından önemlidir.

Disiplini tanımlarken kural ve düzen kavramlarının yoğunlukla kullanıldığı görülmektedir. Yöneticiler, kuralların disiplini oluşturduğu ve disiplin aracılığıyla düzen sağlanabileceği şeklinde görüş bildirmektedirler. Kişinin kendisini ve diğerlerini kontrol etmesinin disiplinle mümkün olabileceğini vurgulayan katılımcılar bulunmaktadır. Disiplinin bir tür rehberlik ve yönlendirme olduğu görüşü mevcuttur. Topluma uyum sağlamak ve bu esnada sınırlar belirlemek katılımcıların disiplin tanımları arasında yer almaktadır. Disiplin Kurulu Başkanı olan yöneticiler için disiplin kavramının ifade ettiği anlamlar aşağıda yer almaktadır (Tablo 2).

Tablo 2. Yöneticilerin Disiplin Tanımları

Kod	f	%	Örnek Cümle
Kurallar	8	67	Bence disiplin, toplumda sosyal hayatı, kişilerin hak ve özgürlüklerini kısıtlamayacak biçimde kendiliğinden ortaya çıkan kurallardır (K1).
Düzen	8	67	Şahsi görüşüm olarak disiplin, kurallar, kontrol, düzen, uyum hepsini içerir (K6).
Uyum	3	25	Disiplin insanların topluma uyum sağlamasını kolaylaştırır (K3).
Rehberlik ve yönlendirme	3	25	Öğrenciyi istediğimiz yere yönlendirmedi. Rehberliktir (K12).
Kontrol	3	25	Kontrol mekanizmasıdır. Yaptırımdır. (K4)
Sınırlar	2	17	Disiplin bir sınırdır (K2).

4.1.1.1. Kurallar

Araştırmaya katılan yöneticilerin %67'si disiplini tanımlarken kural kavramını kullanmıştır. Örneğin, yöneticilerden K1, K2, K6 ve K11'in ifadeleri şöyledir:

“Bence disiplin, toplumda sosyal hayatı, kişilerin hak ve özgürlüklerini kısıtlamayacak biçimde kendiliğinden ortaya çıkan kurallardır. Hukuksal değildir. Hayatın olağan akışıyla her şeyin olması gerektiği şekilde ilerlemesi için kişilerin içinde yaşadığı toplumsal yapının durumuna göre oluşan kurallar bütünüdür.” (K1)

“Disiplin bir sınırdır. Toplumsal düzeni sağlayan kurallar disiplin denince aklıma gelen şey. Neyin yapıp yapılamayacağına dair sınırlar. Tabii ben bu sınırı yasaklama olarak görmüyorum. Disiplin, özgürlük alanının sınırıdır.” (K2)

“Şahsi görüşüm olarak disiplin, kurallar, kontrol, düzen, uyum hepsini içerir. Zaruri kontrol vardır. Mevzuatla gelen kurallar var ve bunları isterseniz de istemeseniz de uygulamak zorundasınızdır. Bana uymuyor diyemezsiniz.” (K6)

“Disiplin kurallar ve mevzuattan ibaret olmayan çok yönlü bir kavramdır. Derse adapte olma bir disiplindir mesela. Bir şeyle çocuğu doyurmak. Mevzuat bunun en son boyutudur. Sınırları belirlemede etkilidir.” (K11)

4.1.1.2. Düzen

Araştırmaya katılan yöneticilerin %67'si disiplini tanımlarken düzen kavramını kullanmıştır. Örneğin, yöneticilerden K3, K4, K8 ve K9'un disiplin tanımları şöyledir:

“Düzeni sağlamak için mevcut olan kurallar.” (K3)

“Herkesin düzene göre davranmasını sağlayan kurallar bütünüdür. İstendik davranışların pekiştirilmesini ve istenmeyen davranışların azaltılmasını sağlayan bir kavramdır. Kontrol mekanizmasıdır. Yaptırım uygulamaktır.” (K4)

“Disiplin, düzeni sağlayan bir araçtır. İnsanlar, disiplin sayesinde kendilerini kontrol edebilirler.” (K8)

“Disiplin, öğrenciyi doğru davranışa sevk etmektir. Yanlış davranışı özendirmeden önleyerek doğru davranışı pekiştirerek var olan düzeni korumaktır.” (K9)

4.1.1.3. Uyum

Araştırmaya katılan yöneticilerin %25'i disiplini tanımlarken uyum kavramını kullanmıştır. Örneğin, K3 ve K7'nin disipline dair tanımları şöyledir:

“Disiplin insanların topluma uyum sağlamasını kolaylaştırır. İnsanların suç işlemesine engel olur.” (K3)

“Disiplin hayatın her anında olması gereken bir olgudur. Birinin sabah yataktan kalkmasıyla başlayıp okula gelmesi buradaki hal ve hareketleri buradan gittiğinde evdeki hal ve hareketleri bunların hepsi disiplinle bağlantılıdır. (...) Yazılı olmayan, öğrencinin içselleştirilmesi gereken kurallar da disipline dahildir. Yalnızca mevzuat olarak düşünülmemeli, öğrencinin uyumunu kolaylaştıracak ve onun için faydalı olan kuralların ona benimsetilmesidir. Bireyin hayatına düzen vermesidir disiplin.” (K7)

4.1.1.4. Rehberlik ve Yönlendirme

Araştırmaya katılan yöneticilerin %25'i disiplini tanımlarken rehberlik ve yönlendirme ifadelerini kullanmıştır. Örneğin, K5, K9 ve K12'nin ifadeleri şöyledir:

“Bir çocuğa tercihlerinde doğruyu-yanlışı, iyiyi-kötüyü ayırt edebilme kabiliyetini kazandırmaktır. Disiplin davranış kazandırma sürecidir. Yönlendirmektir.” (K5)

“Disiplin, öğrenciyi doğru davranışa sevk etmektir. Yanlış davranışı özendirmeden önleyerek doğru davranışı pekiştirerek var olan düzeni korumaktır.” (K9). “Öğrenciyi istediğimiz yere yönlendirmedir. Rehberliktir. İyi insan olmasını istiyorsak disiplin olması gerekiyor. Düzenlemektir. Davranışı düzeltmektir. Çocuğu şekillendirmektir.” (K12)

4.1.1.5. Kontrol

Araştırmaya katılan yöneticilerin %25'i disiplini tanımlarken kontrol kavramını kullanmıştır. Örneğin, K4, K6 ve K8 disiplinin aşağıdaki biçimlerde tanımlamışlardır:

“Herkesin düzene göre davranmasını sağlayan kurallar bütünüdür. İstendik davranışların pekiştirilmesini ve istenmeyen davranışların azaltılmasını sağlayan bir kavramdır. Kontrol mekanizmasıdır. Yaptırım uygulamaktır.” (K4)

“Şahsi görüşüm olarak disiplinin iki açıdan değerlendirmek gerektiğini düşünüyorum. Birincisi kurumda çalışan personel ikincisi kurumda çalışan paydaşlar açısından değerlendirmek gerektiğini düşünüyorum. (...) Kurallar, kontrol, düzen, uyum hepsinin içerir disiplin. Zaruri kontrol vardır. Mevzuatla gelen kurallar var ve bunları isterseniz de istemeseniz de uygulamak zorundasınızdır. Bana uymuyor diyemezsiniz.” (K6)

“Disiplin, düzeni sağlayan bir araçtır. İnsanlar, disiplin sayesinde kendilerini kontrol edebilirler.” (K8)

4.1.1.6. Sınırlar

Araştırmaya katılan yöneticilerin %17'si disiplini tanımlarken sınır kavramını kullanmıştır. Örneğin, K2 ve K11'in disiplinin tanımına dair ifadeleri şöyledir:

“Disiplin bir sınırdır. Toplumsal düzeni sağlayan kurallar disiplin denince aklıma gelen şey. Neyin yapıp yapılamayacağına dair sınırlar. Tabii ben bu sınırı yasaklama olarak görmüyorum. Disiplin, özgürlük alanının sınırıdır.” (K2)

“Disiplin kurallar ve mevzuattan ibaret olmayan çok yönlü bir kavramdır. Derse adapte olma bir disiplindir mesela. Bir şeyle çocuğu doyurmak. Mevzuat bunun en son boyutudur. En önemlisi, üçlü saç ayağı gibi düşündüğümüzde disiplin değerler eğitiminin bir ayağıdır ya da tam tersi. (...) Sınırları belirlemede etkilidir. Eğer çocuk akademik olarak başarılı değilse bu disipline olumsuz etkili oluyor.” (K11)

4.1.2. Disiplinin Gereçekleri

Yöneticilerin, okulda disiplini gereklilik ve ihtiyaç olarak kabul ettikleri görülmektedir. Disiplinin, akademik başarı ve düzeni sağlamak için gerekli olduğuna vurgu yapılmaktadır. Bireylerin haklarını korumak ve topluma uyum sağlamak için disipline ihtiyaç duyulduğuna dair görüşler ortaya koyulmaktadır. Okullarda disipline ihtiyaç duyulmasına yönelik yönetici görüşlerine aşağıda yer verilmektedir (Tablo 3).

Tablo 3.Yöneticilerin Disiplini Gerekli Bulma Sebepleri

Kod	f	%	Örnek Cümle
Akademik başarı	6	50	Disiplinsizliğin olduğu bir okulda başarı da olmaz diye düşünüyorum (K9).
Düzeni korumak	6	50	Kesinlikle bir ihtiyaçtır. Kurallara uyma, karar alma, düzeni korumak için disiplin gereklidir (K5).
Hakları korumak	4	33	Diğerlerinin hakkını korumak adına disipline ihtiyaç duyuyoruz. Disiplin hak korumaktır (K11).
Topluma uyum sağlamak	4	33	Toplumun istediği davranışları sergilemesini sağlamaktır. Topluma uyum sağlamaktır. Aynı zamanda yeni şartlara uyum sağlamaktır (K12).
Sorumluluk almak	2	17	“Disiplin sayesinde bireylerde sorumluluk duygusu gelişir.” (K8)

4.1.2.1. Akademik Başarı

Araştırmaya katılan yöneticilerin % 50’si disiplinin akademik açıdan başarıya ulaşmak için gerekli olduğunu belirtmiştir. Katılımcılardan K4, K6 ve K9’un ifadeleri örnek olarak aşağıda sıralanmıştır:

“İşlenen her suçun bir cezası olmalıdır. Disiplin bu yüzden bir ihtiyaçtır. Toplumsal düzeni sağlamak için disiplin gereklidir. Akademik başarı için disiplin şarttır. Disiplin varsa başarı da vardır. İnsanların keyfi davranışlarını sınırlandıran bir yapıdır disiplin.” (K4)

“Ama daha önceki çalıştığım mesela meslek lisesinde veya taşradaki liselerde çalıştığım zaman orada şöyle bir özellik var akademik başarısı olan çocuk evet disiplinle hiçbir işi olmuyor ama akademik başarısı olmayan çocuk sürekli disiplinle karşı karşıya geliyor çünkü ders çalışmayan bir öğrenci kendisine farklı meşaleler bulmak zorunda.” (K6)

“Öğrencilerin iyi karakterler kazanabilmeleri için disiplinin gerekli olduğunu düşünüyorum. Düzenin olduğu yerde akademik başarı da olur ancak bir yerde kaos varsa maalesef başarı beklemek anlamsızdır. Disiplinsizliğin olduğu bir okulda başarı da olmaz diye düşünüyorum. Disiplin kurallarının olmadığı bir okulda, her öğrencinin farklı karakterdeki ebeveynler tarafından yetiştirildiğini göz önünde bulundurduğumuzda şayet okulda düzen olmazsa öğrencilerden tutarlı davranışlar bekleyemeyiz.” (K9)

4.1.2.2. Düzeni Korumak

Araştırmaya katılan yöneticilerin %50'si okulda düzeni korumak için disipline ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Katılımcılardan K2, K3 ve K4'ün ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Dengenin, toplumsal dengenin ve düzenin sağlanması için gereklidir. Bunu katı kurallarla veya cezalarla sağlamak değildir disiplin. Kişilerin sınırlarını bilmesi konusunda olmazsa olmazdır. Şayet disiplin olmasa toplumda denge bozulur. Büyük-küçük kavramı, saygı kavramı. Saygı derken sadece yaşa saygı gibi değil. İnsana sadece insan olduğu için gösterilmesi gerek saygıdan bahsediyorum. Kişinin her türlü hürriyetine saygı. Disiplin, kişinin kişisel, fiziksel, duygusal alanını koruyan bir kavramdır. Olmadığında denge ve düzen bozulur.” (K2)

“Öğrencilerin eğitim öğretim süresince kurallara uygun davranmasına olanak sağlayan şey disiplindir. Okulda düzen için disiplin gereklidir. Eğer disiplin olmazsa giriş çıkış saatleri belirli olmaz. Kılık kıyafet okula uygun olmayabilir. Öğrenciler belirlenen kurallara uyumak istemeyebilir. Kötü alışkanlıklar yaygınlaşan bilir. Eğitim öğretimi düzen içinde olması ve istenmeyen davranışların yaygınlaşmasını önlemek için disiplin bir ihtiyaçtır.” (K3)

“İşlenen her suçun bir cezası olmalıdır. Disiplin bu yüzden bir ihtiyaçtır. Toplumsal düzeni sağlamak için disiplin gereklidir.” (K4)

4.1.2.3. Hakları Korumak

Araştırmaya katılan yöneticilerin %33'ü bireylerin haklarını korumak için disiplinin gerekli olduğunu düşünmektedir. Katılımcılardan K8, K10, K12'nin ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

“Evet. Disiplin bir ihtiyaçtır. Kuralların olmadığı bir yerde kargaşa çıkar. Adalet duygusu yok olur. Hakların korunması için disipline ihtiyaç duyulur. Disiplin sayesinde bireylerde sorumluluk duygusu gelişir. Başarı için disiplin şarttır.” (K8)

“Her öğrencinin eğitim alma hakkı vardır. Bu hakkı korumak, ona uygun ortamı sağlamak, istenmeyen tutum ve davranışların bu hakkın kullanılmasına engel olmasını önlemek için disipline ihtiyaç vardır.” (K10)

“İhtiyaç duyulan bir olgudur. Çocuklar istediğimiz biçimde davranmıyor. Doğru ve yanlış, olması gerekeni gösteren şeydir disiplin. Mesela ders anlatırken dinlememeyi tercih edebilir ama bunu yaparken diğerlerinin haklarını gasp etmeden bunu yapmalıdır.” (K12)

4.1.2.4. Topluma Uyum Sağlamak

Araştırmaya katılan yöneticilerin %33'ü bireylerin yaşadıkları topluma uyum sağlayabilmesi için disipline ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. K1 ve K2'nin ifadeleri aşağıda sıralanmaktadır:

Okul çocukları hayata hazırlıyor. Aile gibi. Ama maalesef bazı ailelerde toplumsal yaşama dair kurallar olmayabiliyor ya da önemsenmiyor. Çocuklar kendi sosyal çevrelerinde öğrenemedikleri kuralları -bu kurallar onların toplumsal kabulünü sağlayacak, uyumunu kolaylaştıracak kurallar- okullarda öğrenmek durumunda kalabiliyorlar. (...) Aile yaşamında veya kendi mahallesinde, sosyal çevresinde normal karşılanan bir davranış toplumda kabul görmeyebiliyor. Bu yüzden okul, çocuğa bu kuralları öğretmek, benimsetmek ve kazandırmak zorundadır. Bu da ancak disiplin ile mümkündür. Bu sebeple, okulda disiplin öğrencinin uyumlu olması için gereklidir. (K1)

“Okul, aileden sonra toplumsal değerleri aktaran, sosyalleşmeyi sağlayan bir kurumdur. Hayatımızın hangi evresinde olursak olalım toplumun bir parçası oluyoruz ve topluma uyum sağlamak zorunda kalıyoruz. Bazı rollerimiz oluyor. Bu yüzden bazı kuralları içselleştirmemiz gerekiyor. Bu içselleştirmeyi aileden sonra okul aracılığıyla yapabiliyoruz.” (K2)

4.1.2.5. Sorumluluk Almak

Araştırmaya katılan yöneticilerin %17'si bireylerin sorumluluk almayı öğrenmesi için disiplinin gerekli olduğunu düşünmektedir. Katılımcılardan K2 ve K8'in ifadeleri aşağıda sunulmaktadır:

“Disiplin bu açıdan baktığımızda ceza değil, yapılması gereken sorumluluklar ve bu sorumlulukları yerine getirirken çizilen sınırlar oluyor. Tüm bunları yaşantımıza yansıtabilmek için ise en verimli alan okul oluyor. Okul disiplini bu yüzden ihtiyaç duyulan bir olgu.” (K2).

“Disiplin sayesinde bireylerde sorumluluk duygusu gelişir.” (K8)

4.2. Disiplin Sorunları ve İlgili Uygulamalar

Bu kısımda, okullarda yaşanan disiplin sorunlarının neler olduğu, bu sorunların önlenmesine ve çözülmesine dair hangi uygulamaların yapıldığına dair yönetici görüşlerine yer verilmektedir. Okullardaki disiplin uygulamalarından sorumlu olan paydaşlar ve bu uygulamalara etkisi olan faktörlerle ilgili yönetici görüşleri de bu kısımda paylaşılmaktadır.

4.2.1. Okulda Yaşanan Disiplin Sorunları

Ortaöğretim kurumlarında yaşanan disiplin sorunları farklı okul türlerine göre benzerlik veya çeşitlilik gösterebilmektedir. Yöneticilerden, çalışmakta oldukları okullarda sıklıkla yaşanan disiplin sorunlarına dair görüş bildirmeleri istendiğinde ulaşılan bulgular aşağıda yer almaktadır (Tablo 4).

Tablo 4. Okulda Yaşanan Disiplin Sorunları

Kod	f	%	Örnek Cümle
Akıllı telefon bulundurma	10	83	Bunlara ek olarak akıllı telefonunun yanlış kullanımı veya derste üzerinde bulundurma yine yaygın disiplin problemlerinden (K7).
Akran zorbalığı	8	67	Akran zorbalığı, kılık kıyafet kurallarına uymama, sigara kullanımı, derste telefonu bulundurma sık yaşadığımız problemler arasında (K3).
Tütün vb. madde bulundurma	7	58	Okulumuzda kılık kıyafetle okula gelmeme, okul sınırları içinde sigara kullanımı, akran zorbalığı, kavga ve küfür sık sık yaşanan disiplin sorunlarından (K1).
Kavga etmek	7	58	Burası, sadece kızların olduğu bir okul olduğu için erkek arkadaş mevzularının okul içinde dillendirilmesi dedikoduya yol açabiliyor ve bu da kavgaya sebep olabiliyor (K9).
Sosyal medyanın yanlış kullanımı	7	58	Disiplin sorunları genellikle telefon ve sosyal medya kaynaklı oluyor (K12).
Uygun olmayan kılık kıyafet	5	42	Kılık kıyafet kurallarına uymama, derste cep telefonu bulundurma, akran zorbalığı, küfür ve hakaret (K5).
Küfür ve hakaret etmek	4	33	Akıllı telefonları teslim etmeme, okul üniformasını giymeme, hakaret, küfür ve akran zorbalığı (K10).
Dersin akışını bozmak	2	17	Öğretmene saygısızlık, okuldan kaçma, dersin akışını bozma, okul araç gerecine zarar verme gibi birçok disiplin sorunu yaşanabiliyor (K2).
Kesici ve delici alet bulundurma	2	17	Yaralayıcı aletlerle okula gelme, kavga etme genellikle sık yaşadığımız problemler arasında yer almaktadır (K3).
Resmî evrakta değişiklik yapmak	1	8	Kavga, hakaret ve küfür, sigara kullanımı, dedikodu yayma, madde bağımlılığı ve kullanımı, evrakta sahtecilik (K4).

Derslerde akıllı telefon bulundurma, akran zorbalığı, okul sınırları içinde sigara kullanımı, kavga etmek ve sosyal medyanın yanlış kullanımı en çok yaşanan disiplin sorunları arasındadır. Bu sorunları, okula uygun olmayan kıyafetle gelmek, küfür ve hakaret içerikli konuşmalar yapmak, ders işlenişini bozacak davranışlarda bulunmak, yoklama fişlerinde ve doktor raporlarında değişiklik yapmak ve kesici aletle okula gelmek gibi disiplin sorunları izlemektedir.

4.2.1.1. Akıllı Telefon Bulundurma

Araştırmaya katılan yöneticilerden %83'ü öğrencilerin akıllı cep telefonlarını okul saatlerinde yanlarında bulundurmalarının sık yaşanan disiplin sorunlarından olduğunu belirtmiştir. Katılımcı ifadelerinden örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Derste cep telefonu bulundurma, akran zorbalığı, küfür ve hakaret. (...) Öğrencilerin davranışları ve öğrenmeyi zorlaştıran her türlü olay disiplin sorunudur.” (K5)

“Akıllı telefonları teslim etmeme, okul üniformasını giymeme, hakaret, küfür ve akran zorbalığı. 2022’de sadece 2 işlem yaptık. Genelde uyarı cezası ile sorunları çözebiliyoruz.” (K10)

4.2.1.2. Akran Zorbalığı

Araştırmaya katılan yöneticilerden %67’si akran zorbalığının sıklıkla yaşanan disiplin sorunları arasında bulunduğunu belirtmiştir. Katılımcı ifadelerinden örnekler aşağıda sunulmaktadır:

“Akran zorbalığı, kılık kıyafet kurallarına uymama, sigara kullanımı, ders esnasında cep telefonu bulundurma, yaralayıcı aletlerle okula gelme, kavga etme genellikle sık yaşadığımız problemler arasında yer almaktadır.” (K3)

“Ergenlik döneminden kaynaklı sorunlar yaşanıyor. Kızlar birbirlerini çok kıskanıyor. Erkekler ise kendini kabul ettirme, grup liderliğine oynama gibi sebeplerle akran zorbalığı var. Akran zorbalığı genelde okul dışındaki olayların okula taşınmasıyla oluyor.” (K11)

4.2.1.3. Tütün vb. Maddeler Bulundurma

Araştırmaya katılan yöneticilerden %58’i okulda sigara bulundurma ve kullanma sorunlarının yaşandığını belirtmiştir. Katılımcı ifadelerinden örnekler aşağıda sunulmaktadır:

“Okulumuzda kılık kıyafetle okula gelmeme, okul sınırları içinde sigara kullanımı, akran zorbalığı, kavga ve küfür sık sık yaşanan disiplin sorunlarındandır.” (K1)

“Ama öbür tarafta gittiğiniz zaman normal liselere, en büyük problemler bir defa gelen öğrenci dokuzuncu sınıftan itibaren belki benim gözlemlediğim en kötü yüzde yirmisi otuzu, bir bağımlılık süreci içerisinde ya sigara kullanıyordur ya alkol kullananı vardır.” (K6)

4.2.1.4. Kavga Etmek

Araştırmaya katılan yöneticilerden %58'i öğrencilerin birbirlerine şiddet uyguladığını ve kavganın okulda sık yaşanan disiplin sorunlarından olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların ifadelerinden örnekler aşağıda sunulmaktadır:

“Fiili şiddet ve kavga, kesici ve delici alet bulundurma, akran zorbalığı, öğretmene saygısızlık, bağımlılık sorunları -telefon ve tütün-, dersin akışını bozma, okul araç gerecine zarar verme gibi birçok disiplin sorunu yaşanabiliyor.” (K2)

“Burası, sadece kızların olduğu bir okul olduğu için erkek arkadaş mevzularının okul içinde dillendirilmesi dedikoduya yol açabiliyor ve bu da kavgaya sebep olabiliyor.” (K9)

4.2.1.5. Sosyal Medyanın Yanlış Kullanımı

Araştırmaya katılan yöneticilerden %58'i sosyal medyanın bilinçsizce ve yanlış kullanımından dolayı kavgalar ve farklı sorunlar yaşandığını belirtmişlerdir. Katılımcıların ifadelerinden örnekler aşağıda sunulmaktadır:

“Tamam son zamanlarda sosyal medya yoluyla yapılan paylaşımlar okulda sorun olmakla birlikte kavga etmek, kopya çekmek dersin akışını ve huzurunu bozmak önde gelen disiplin problemlerinden. Bunlara ek olarak akıllı telefonunun yanlış kullanımı veya derste üzerinde bulundurma yine yaygın disiplin problemlerinden.” (K7)

“Disiplin sorunları genellikle telefon ve sosyal medya kaynaklı oluyor. Öğrenciler günümüzde birbirleriyle yüz yüze iletişim kurmakta zorlanıyorlar. Herkes telefona odaklanmış durumda ve telefon ve sosyal medyayı nasıl kullanacaklarını bilmiyorlar. Mesajla anlatmak istediği şey yanlış anlaşılmış ve bunun sonucunda kavga çıkabiliyor. İletişim eksikliği de disiplin sorunlarını tetikliyor. Site açmışlar ve sevmediği bir öğrencinin gizli bir bilgisini paylaşmışlar. Mağdur olan öğrenci uzun süre utancından okula gelemedi.” (K12)

4.2.1.6. Uygunsuz Kılık Kıyafet

Araştırmaya katılan yöneticilerden %42'si öğrencilerin okul uygun olmayan kıyafetlerle geldiğini veya okul üniforması giymeden geldiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların örnek ifadelerinden bazıları aşağıda yer almaktadır:

“Okul kıyafeti giymeme sorunu, (...) gibi birçok disiplin sorunu yaşanabiliyor.” (K2)
 “Kılık kıyafet kurallarına uymama, derste cep telefonu bulundurma, akran zorbalığı, küfür ve hakaret. Bunların hepsi neredeyse her gün yaşanan sorunlardan.” (K5)

4.2.1.7. Küfür ve Hakaret

Araştırmaya katılan yöneticilerden %33’ü öğrencilerin küfür ve hakaret içerikli ifadelerinin okulda disiplin sorunlarına sebep olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların ifadelerinden örnekler aşağıda sunulmaktadır:

“Kavga, hakaret ve küfür, sigara kullanımı, dedikodu yayma, madde bağımlılığı ve kullanımı, evrakta sahtecilik.” (K4) “Akıllı telefonları teslim etmeme, okul üniformasını giymeme, hakaret, küfür ve akran zorbalığı.” (K10)

4.2.1.8. Dersin Akışını Bozmak

Araştırmaya katılan yöneticilerden %17’si dersin düzenini bozan öğrencilerin disiplin sorunlarına sebep olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların ifadelerinden örnekler aşağıda sunulmaktadır:

“Öğretmene saygısızlık, bağımlılık sorunları -telefon ve tütün- okuldan kaçma, dersin akışını bozma, (...) gibi birçok disiplin sorunu yaşanabiliyor.” (K2) “Dersin akışını ve huzurunu bozmak önde gelen disiplin problemlerinden.” (K7)

4.2.1.9. Yaralayıcı Alet Bulundurmak

Araştırmaya katılan yöneticilerden %17’si öğrencilerin okula yaralayıcı aletler getirebildiklerini belirtmiştir. Katılımcı ifadelerinden örnekler aşağıda sunulmaktadır:

“Fiili şiddet, kesici ve delici alet bulundurma, akran zorbalığı, dersin akışını bozma, okul araç gerecine zarar verme gibi birçok disiplin sorunu yaşanabiliyor.” (K2)

“Yaralayıcı aletlerle okula gelme, kavga etme genellikle sık yaşadığımız problemler arasında yer almaktadır.” (K3)

4.2.1.10. Resmî Evrakta Değişiklik Yapmak

Araştırmaya katılan yöneticilerden %8’i öğrencilerin resmî evraklar üzerinde değişiklikler yaptıklarını belirtmiştir. Katılımcının örnek ifadesi aşağıda yer almaktadır:

“Mesela raporları değiştiriyorlar. Doktor rapor vermiş. Öğrenci rapor tarihinde oynama yaparak bana teslim etmeye çalışıyor. Yoklama fişlerinde kendi numaralarını olmayan

numaralara dönüştürerek devamsızlık çizelgelerini etkilemeye çalışıyorlar.” (K4)

4.2.2. Disiplin Sorunlarına Yönelik Önleyici Uygulamalar

Disiplin sorunları neredeyse her okulda ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlar henüz yaşanmadan gerekli tedbirleri almak okul yönetiminin inisiyatifindedir. Bu nedenle, disiplin sorunlarının önlenmesi amacıyla okullarda yapılan çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. Yöneticilerin konuyla ilgili görüşlerinden elde edilen bulgulara göre farklı önleyici uygulamalar mevcuttur (Tablo 5).

Tablo 5. Disiplin Sorunlarına Yönelik Önleyici Uygulamalar

Kod	f	%	Örnek Cümleler
Kuralları hatırlatma	10	83	Sorunlar çıkmadan önce kuralları herkesin duymasını sağlıyoruz (K10).
Öğrenciye sorumluluk verme	7	58	Disiplin cezası alan öğrencinin maça çıkmasına izin vermediğimizde davranışı tekrarlamamaya özen gösteriyor (K8).
Rehberlik çalışmaları	6	50	Okul rehber öğretmenlerimiz ve sınıf rehber öğretmenlerimiz özellikle rehberlik saatlerinde bilgilendirme yapıyoruz (K7).
Öğrenciyle etkili iletişim kurma	6	50	Öğrenciyi tanımaya çalışıyoruz. Sağlıklı iletişim kurmaya çalışıyoruz (K6).
Telefonların toplanması	5	42	Cep telefon sorunu için telefonları toplayıp koyduğumuz, akşam okul çıkış saatine kadar muhafaza ettiğimiz telefon dolapları uygulamamız var (K2).
Velilerle etkili iletişim kurma	5	42	Bireysel olarak veli görüşmeleri yapıyoruz. Velilerle iletişime geçiyoruz yani (K1).
Kontrol ve denetim	4	33	Kılık kıyafet uygulaması için her sabah okula girmeden önce sıra yapılıyor ve öğrenciler okula alınmadan önce kontrol ediliyor (K5).
Cezayı duyurma	3	25	Şayet disiplin kurulu öğrencinin ceza almasına karar vermişse öğrencinin kimliğini açık etmeyecek biçimde yaptığı davranışı ve aldığı cezayı diğer öğrencilerle paylaşıyoruz (K9).
Akran rehberliği	1	8	(..) sorumluluk paylaşımlarını sağlıyoruz. Akran rehberliği gibi oluyor (K2).

Yöneticiler, önleyici uygulama olarak öğrencilere okulda uyulması gereken kuralları sıklıkla hatırlattıklarını belirtmektedir. Öğrencilere sosyal, sportif ve kültürel etkinliklerde sorumluluk vererek disiplin sorunlarını önlemenin mümkün olduğuna dair yönetici görüşleri yoğunluktadır. Okul rehberlik çalışmaları, öğrencilerle ve velilerle etkili iletişim kurmak da sorunların önlenmesi amacıyla yapılan uygulamalar arasındadır.

Telefonların toplanarak okul çıkış saatine kadar kutularda muhafaza edilmesi alınan önleyici tedbirler arasında bulunmaktadır. Öğrencileri, sınıfları kontrol etmek ve denetim altında tutmak gibi uygulamalar yöneticilerin tercihleri arasındadır. Öğrenciye verilen cezaların isim belirtmeden törenlerde duyurulması, sorunların tekrarlanması açısından caydırıcı bulunmaktadır. Sorun yaşama potansiyeli olan öğrencilere diğer öğrencilerle ortak görevler vererek uyumunu kolaylaştırmayı amaçlayan akran rehberliği uygulamasını yapan bir okul olduğu görülmektedir.

4.2.2.1. Kuralları Hatırlatma

Araştırmaya katılan yöneticilerden %83'ü öğrencilere kuralları hatırlatarak önleyici tedbir aldığını belirtmiştir. Katılımcıların ifadelerinden örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Disiplin kurallarını öğrencilerimize sık sık hatırlatıyoruz. Disiplin sorununa sebep olan davranışlarının sonucunda neler olabileceği konusunda kendilerini bilgilendiriyoruz ne gibi yaptırımları olabileceğini bilsinler istiyoruz.” (K2)

“Okulda uyulması gereken kurallar okul rehber öğretmenleri ve sınıf rehber öğretmenleri tarafından öğrencilere anlatılır. Kayıt esnasında okul kuralları veli ve öğrencilere broşür halinde teslim edilir.” (K3)

“Bunlara ek olarak okul kurallarını anlatırız. Okul kurallarına uymazsa alabilecekleri cezaları anlatırız. Bakanlığın hazır biçimde bize göndermiş olduğu bir mevzuatın varlığından bahsederiz. Okulumuzdaki kuralları mevzuata göre uyguladığınızdan bahsederiz.” (K6). “Buna ek olarak yönetmelik maddelerimizi sınıflardaki panolara asıyoruz.” (K7)

4.2.2.2. Öğrenciye Sorumluluk Verme

Araştırmaya katılan yöneticilerden %58'i öğrencilere sorumluluk vererek onları meşgul etmenin disiplin sorunlarını önlemede etkili olduğunu vurgulamıştır. Katılımcıların ifadelerinden örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Öğrencideki negatif enerjiyi pozitive dönüştürmek için onlara sorumluluk veriyoruz. Mesela, okul rehber öğretmenimizin satranç sertifikası var. Sorun yaşamaya meyilli

öğrencilere satranç öğretiyor. Sonrasında yarışmalar düzenliyor. Enerjilerini iyi şeylere, onlar için faydası olacak şeylere yönlendirmelerini sağlıyoruz. Çocukları sosyal projelerde sorumluluk almaya yönlendiriyoruz.” (K1)

“Derse katılımı iyi olan öğrenci disiplin problemi yaşamaz ya da çok az yaşar. Bu yıl bazı öğrencilerimize tırmanma etkinliğine götürdük. Bağımlılıkla mücadele amaçlı futbol turnuvası düzenledik. Sportif faaliyetler öğrencilerin kendilerini önemli hissetmeleri konusunda etkili oluyor.” (K3) “Öğrencileri ilgi alanlarına yönlendirmek disiplin sorunlarını önleme konusunda işe yarar. Sportif faaliyetlerin düzenlenmesi.” (K4).

“Öğrencileri faaliyetlere sevk etmek okulda disiplin problemlerini azaltıyor. Orası kesin. Bir öğrenci ne kadar çok faaliyete katılırsa ne kadar çok sosyal kültürel sportif sanatsal etkinlikte yer alırsa okula o kadar çok bağlanıyor. Böyle bir öğrenci okulu benimsediği için disiplin problemi de yaşamıyor yaşatmıyor. Öğretmenlerle iletişimi daha iyi oluyor. Zekanın ara alanımız var öğrenciler istedikleri zaman faydalanabiliyorlar. Şiir yarışması düzenliyoruz. Münazara yapıyoruz. Tübitak projeleri hazırlanıyor, Teknofest hazırlıkları yapılıyor. Öğrencilerimizi mümkün olduğu kadar aktif yetiştirmeye çalışıyoruz.” (K9)

4.2.2.3. Rehberlik Çalışmaları

Araştırmaya katılan yöneticilerden %50’si disiplinin rehberlik çalışmaları ile iç içe olduğunu belirtmekte ve önleyici tedbirler kapsamında rehberlik çalışmalarının etkili olduğunu vurgulamıştır. Katılımcıların ifadelerinden örneklere aşağıda yer verilmektedir:

“Kılık kıyafet sorunu için aile ile iletişime geçiyoruz. Rehberlik servisine yönlendiriyoruz. Soruna sebep olan durumu bizimle paylaşmaktan çekinen öğrencilerimiz olabiliyor. Okul forması alacak ekonomik durumu müsait olmayan öğrencimiz bu durumunu rehberlik servisiyle daha kolay paylaşabiliyor. Gerekli önlemi biz alıyoruz sonrasında.” (K2)

“Sadece 10. Sınıflarda rehberlik ders saati yok. Bunun dışında her sınıf seviyesinde rehberlik dersi yapıyoruz. 10. Sınıflarda da atölye saatlerinde destekleniyor. Rehberlik servisi aktif çalışmakta. Sene başında okul kurallarını sınıf rehber öğretmenleri rehberlik derslerinde anlatıyor.” (K5). “Güvenli internet kullanımı ve bilişimsel suçlarla ilgili okul rehberlik öğretmenlerimizin öğrencileri bilgilendirmelerini sağlıyoruz.” (K11)

4.2.2.4. Öğrenciyle Etkili İletişim Kurma

Araştırmaya katılan yöneticilerden %50’si öğrenciyle kurulan etkili iletişimin okulda disiplin sorunlarını önlediğini düşünmektedir. Katılımcıların ifadelerinden örnekler aşağıdadır:

“Bu süreçte yani ilk hafta içerisinde ilköğretimden gelen çocuklara artık bazı şeylerin değiştiğini anlatırız tatlı dille anlatırız. İlköğretimde onlara yaptığım yaptırım olarak uygulanmayan birçok şeyin artık lisede yaptırım haline dönüştüğünü tatlı dille anlatırız. Bu süreç çok önemlidir. Şayet tatlı dilli bir yaklaşım sergilemezseniz mesela şu kuralları çiğnersen sana şu cezayı veririm gibi korkutma yaklaşımını izlerseniz bu sefer çocuk okula başlar başlamaz iyi bir yere adım atmadığını düşünür ve şu mesajı alır idarecilerin olduğu yerde ben olmamalıyım. Bu bir kayıptır.” (K6)

“Etkinlikler yaparak öğrencilerin ders dışı zamanlarını eğlenceli hale getiriyoruz. Okulu benimsemelerini sağlıyoruz. Böylece kuralları da benimsiyorlar. Öğrencilerimizle halı saha maçları yapıyoruz. Paintball etkinliğine gittik birlikte. Sınıflarla kahvaltılar düzenliyoruz. Böylece çocuklarla sağlıklı iletişim kuruyoruz. Bize saygıları artıyor. Arkadaşlarıyla daha iyi geçiniyorlar. Öğle, ikindi ve Cuma namazlarını öğrencilerle birlikte kılıyor ve onlarla sohbet ediyoruz.” (K10)

4.2.2.5. Telefonların Toplanması

Araştırmaya katılan yöneticilerden %42’si akıllı telefonlardan dolayı yaşanan disiplin sorunlarını önlemek için okul saatlerinde cep telefonlarını topladıklarını belirtmiştir. Katılımcıların örnek ifadeleri aşağıda sunulmaktadır:

“Telefonları kutulara yerleştiriyoruz ve kilitliyoruz. Okulda izinsiz ve uygunsuz fotoğraf çekip bunu yaymalarını önlemek için. Derse uyum sağlamaları için.” (K5)

“Bu süreçte cep telefonlarının ders esnasında özellikle akıllı telefonların bulundurulması da yasak ve önlem olarak cep telefonlarını toplayıp kutularla muhafaza ediyoruz. Öğrencilerimiz okul çıkışlarında cep telefonlarını alabiliyorlar.” (K7)

“Ders saatlerinde öğrenci telefonlarını kutulara yerleştirerek yönetim odasında bulunduruyoruz.” (K9)

4.2.2.6. Velilerle Etkili İletişim Kurma

Araştırmaya katılan yöneticilerden %42’si velilerle kurulan iletişimin okuldaki disiplin uygulamalarında önleyici etkisinin bulunduğunu belirtmiştir. Katılımcı ifadelerinden örneklerle aşağıda yer verilmektedir:

“Okul formasıyla gelmeyen öğrencinin velisi aranıyor ve tutanakla durum belgeleniyor. Velilerle iş birliği içindeyiz. Öğrencileri hem biz hem de onlar takip ediyor.” (K5).

“Öncelikle okulumuza yeni gelen dokuzuncu sınıf öğrenci ve velilerimizi toplantı yapıyoruz. Onlara okul kültürümüzü ve disiplin yönetmeliklerini anlatıyoruz daha sonra okul ve sınıf rehber öğretmenlerimiz özellikle rehberlik saatlerinde bilgilendirme yapıyoruz. Böylece tanıştığımız anda öğrencimiz beklediğimiz davranışları anlatmış oluyoruz. Hem velilerimize hem öğrencilerimize bizim için neyin önemli olduğunu göstermiş oluyoruz.” (K7)

“Disiplinsiz davranış ilk kez gösteren öğrenciyle görüşüyoruz. Kendisine yaptığı davranışın olumlu bir şey olmadığını bu davranışta ısrar ederse işleyecek süreci anlatıyoruz. Davranışın ikinci kez yapılması durumunda veliyi okula davet ediyoruz ve okul öğrenci sözleşmesi imzalıyoruz.” (K8)

4.2.2.7. Kontrol ve Denetim

Araştırmaya katılan yöneticilerden %33’ü öğrencileri disiplin suçlarından korumak amacıyla sınıflarda yapılan aramaların önleyici etkisi olduğu görüşünü belirtmiştir. Katılımcı ifadelerinden örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Kılık kıyafet uygulaması için her sabah okula girmeden önce sıra yapıyor ve öğrenciler okula alınmadan önce kontrol ediliyor.” (K5). “Sınıflarda genel kontroller yapıyoruz. Makyaj malzemesi, kesici delici alet vb. malzemeleri arıyoruz.” (K9). “Düzenli olarak arama yapıyoruz. Öğrencilerin yanlarında sigara, kesici delici alet bulundurmalarını önlemek için bu aramaları yapıyoruz.” (K11)

4.2.2.8. Cezayı Duyurma

Araştırmaya katılan yöneticilerden %25’i öğrencilere verilen cezaları ve sebeplerini törenlerde duyurmanın caydırıcı önleme tedbirleri arasında olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların örnek ifadeleri aşağıda sunulmaktadır:

“Sorunların disiplin kuruluna yansımalarının ve öğrencinin ceza almasının ardından hafta başı ve sonu törenlerinde tüm okul toplanmışken öğrencinin sınıfı ve ismi verilmeksizin yaşadığı disiplin sorunu, işlediği disiplin suçu ve aldığı cezayı duyuruyoruz. Tüm öğrenciler suçun cezasız kalmadığını bilsin istiyoruz.” (K1). “Biz okul törenlerinde verilen cezaları duyuruyoruz. Genellikle okulda yaşanan disiplin sorunları tüm öğrenciler tarafından duyulur. Şayet verilen cezayı duyurmazsanız suçun cezasız kaldığı düşünülürse büyük sorunlar yaşanır.” (K6)

4.2.2.9. Akran Rehberliği

Araştırmaya katılan yöneticilerden %8'i sorun yaşamaya eğilimli olan öğrencilere, birlikte çalışmaktan olumlu etkileneceğini düşündükleri öğrencilerle görev vererek akran rehberliği uygulaması yaptığını belirtti. Katılımcı ifadeleri örneği aşağıda verilmiştir:

“Sıklıkla kontrol ve denetim yapıyoruz. Gözlem yapıyoruz ve sorun yaşama ihtimali olan öğrencilerimizi onlara kıyasla daha iyi durumda olan öğrencilerle birlikte görevlendirip, sorumluluk paylaşımlarını sağlıyoruz. Etkili olduğunu düşünüyoruz.” (K2)

4.2.3. Disiplin Sorunlarına Yönelik Çözüm Uygulamaları

Ortaya çıkan disiplin sorunlarının çözümü için yapılan farklı uygulamalar olmakla birlikte sürecin neredeyse aynı şekilde devam ettiği görülmektedir. Yaşanan disiplin sorunlarını çözmek amacıyla yöneticilerin Disiplin Yönetmeliği'ni devreye sokmadan önce yaptığı çeşitli uygulamalar bulunmaktadır (Tablo 6).

Yaşanan disiplin sorunuyla ilgili olarak öncelikle öğrencilerle konuşmanın yaygın bir uygulama olduğu görülmektedir. Öğrencilerin Disiplin Kuruluna sevk edilmesi sorunların çözümünde sıklıkla başvuru bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Velilerle görüşmek ve öğrenciyi rehberlik servisine yönlendirmek sorunların çözümünde başvuru uygulamalar arasındadır.

Tablo 6. Disiplin Sorunlarının Çözümüne Dair Uygulamalar

Kod	f	%	Örnek Cümleler
Öğrenciyle görüşme	8	67	Yaşanan disiplin problemi çok ciddi bir boyutta değilse öncelikle öğrenciyle konuşuyoruz (K3).
Disiplin kurulu	7	58	Davranış yine tekrarlanırsa disiplin kuruluna sevk ederek gerekli cezayı veriyoruz (K12).
Veliyle görüşme	6	50	Velileri haberdar ediyoruz tabii. Uzlaşma olursa işlem yapmıyoruz. Ama uzlaşamazlarsa disiplin sürecini başlatıyoruz (K8).
Rehberlik servisi	5	42	Öncelikle rehberlik servisimiz genel bir bilgilendirme yapar. Sonrasında öğretmenlerimizden geri bildirim alırız (K7).

4.2.3.1. Öğrenciyle Görüşme

Araştırmaya katılan yöneticilerin % 67'si disiplin sorunlarının çözümünde öncelikle öğrenciyle konuşarak sorunları çözmeye çalıştıklarını belirtmiştir. Katılımcı ifadelerinin örnekleri aşağıda sunulmaktadır:

“Bir öğrenci geçen gün sınıfta yere tükürmüştü. Temizlik görevlisi durumu anlattı. Öğrenciyi tespit ettik ve tükürdüğü yeri temizlemesi için malzeme verdik. Temizlik görevlisinin öğrencilerin kişisel temizliğinden değil okulun temizliğinden sorumlu olduğunu belirttik. Çocuk kirlettiği yeri temizledi ve bu olay diğer sınıflarda da duyuldu. Sonrasında olay tekrarlanmadı. Yaptıkları davranışların sonucuna katlanmak zorunda olduklarını, bunun sorumluluğunu üstlenmeleri gerektiğini anladıklarında sorun oluşturan davranışı yapmıyorlar. Başka bir günde, temizlik görevlisinin ertesi gün için temizleyip derse hazırladığı bir sınıfı öğrenciler yemek artıkları, yiyecek ambalajları vb. şeyler bırakarak kirli bırakmışlar. Öğrencileri tespit ederek sınıfı temizlemelerini sağladık. Tekrarlamadılar aynı davranışı.” (K1)

“Sorunların türüne göre çözümünde de çeşitli yollar izliyoruz. Öğrencilerimizle sorun yaşayan öğrencilerimizle öncelikle konuşuyoruz. Konuşarak halledemediğimiz bir problem varsa mevzuattaki süreci işleme koyuyoruz.” (K7). “Öncelikle davranışın tekrarını önlemek istiyoruz. İstenmeyen davranışı yapan öğrenciyi uyarıyoruz. Kendisiyle konuşuyoruz.” (K12)

4.2.3.2. Disiplin Kurulu

Araştırmaya katılan yöneticilerin %58'i öğrencilerle konuştuktan sonra davranışın tekrarı veya şiddet içeren bir suç olması durumunda sorunun çözümü için Disiplin Kuruluna başvurduklarını belirtmiştir. Katılımcı ifadelerinden örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Sorunların türüne göre çözüm şekli de değişiyor elbette. Olaydan olaya farklılık oluyor yani. Darp ve benzeri sorunlarda okuldan hemen uzaklaştırıyoruz. Uzaklaştırma cezası demek devamsızlıklarının artması demek ve sınıf tekrarı riski ortaya çıkıyor. Korkuyorlar bu durumdan.” (K1)

“Ancak akran zorbalığı gibi bir başka öğrencimizi rencide etmek suretiyle rahatsız eden huzursuz eden bir davranış ise disiplin kurulu sürecini başlatıyoruz.” (K9). “Öğrenci sayısı çok fazla olduğu için veliye haber verdikten sonra ve ceza verdikten sonra aslında yaptığımız herhangi bir şey yok. Bunun için zamanımız da yok.” (K11)

4.2.3.3. Veliyle Görüşme

Araştırmaya katılan yöneticilerin %50'si velilerle yapılan görüşmelerin disiplin sorunların çözümünde etkili olduğunu vurgulamıştır. Katılımcıların ifadelerinden örneklere aşağıda yer verilmektedir:

“Aile işin içinde olduğunda çocuk da olayın ciddiyetini anlıyor. Zaten aile ile iş birliği olmadığında çözüm de kalıcı olmuyor.” (K2). “Öğrencinin ailesine bilgilendiriyoruz. Disiplin problemi olarak görülen davranış şayet sırayı çizme, vb. okula karşı ise konuşarak halletmeye çalışıyoruz. Ciddi bir zararsa velisiyle iletişime gerek bedelini ödemesini istiyoruz.” (K9)

“Bu sebeple ailelerle iletişimde olmak önemli. Biz ailelerle görüşüyoruz ve kurallara uymayan öğrencilerin başka okula nakil alınmaları konusunda onları yönlendiriyoruz. Çünkü öğrenci burada kalmaya devam eder ve kurallara uymamaya devam ederse ceza alacak ve siciline işleyecek.” (K11)

4.2.3.4. Rehberlik Servisi

Araştırmaya katılan yöneticilerin %42'si disiplin sorunlarının çözüm sürecinde rehberlik servisinden faydalandıklarını belirtmiştir. Katılımcıların örnek ifadelerine aşağıda yer verilmektedir:

“Rehberlik servisi öğrenci ile görüşüyor. Aslında rehberlik servisi karar veriyor disiplin kuruluna gitmesi gerekip gerekmediğine.” (K2)

“Okul rehber öğretmenine yönlendiriyoruz. Öğrenci bu davranışı ilk kez yapmışsa genellikle davranışın türüne göre değişmekle birlikte veliye haber vermiyoruz. Okul rehber öğretmeni ve sınıf rehber öğretmeni iş birliği ile bu davranışı söndürmeye çalışıyoruz. Bu süreçte başarılı olunmazsa veliyi haberdar ediyoruz.” (K12)

4.2.4. Disiplin Uygulamalarından Sorumlu Paydaşlar

Katılımcılara göre okullarda disiplini sağlamak ve sürdürmek yalnızca yöneticilerin sorumluluğunda değildir. Katılımcıların belirttikleri görüşler incelendiğinde disiplinin bir ekip işi olduğu olduğunu söylemek mümkündür. Görüşmeler sonucunda edinilen bilgilere göre okullardaki disiplin uygulamalarından sorumlu olan çeşitli kişiler ve kurullar bulunmaktadır (Tablo 7).

Tablo 7. Disiplin Uygulamalarından Sorumlu Paydaşlar

Kod	f	%	Örnek Cümle
Yöneticiler	11	92	Elbette. Okulda disiplinde idareciler sorumludur (K1).
Öğretmenler	11	92	Ben ve okuldaki tüm öğretmenlerin sorumlu olduğunu düşünüyorum (K11).
Disiplin Kurulu	9	75	Disiplin kurulu sorumludur ancak disiplinin sağlanmasında tüm okul paydaşları da sorumluluk sahibidir (K6).
Diğer personel	7	58	Disiplini sağlamak genel bir durumdur. Disiplin, tüm okul paydaşlarının sorumluluğunda olan bir konudur (K9).
Rehberlik servisi	5	42	Okul idaresi başta olmak üzere rehberlik servisi sınıf rehber öğretmenleri disiplin kurulu ve okul aile birliği disiplin uygulamalarından sorumlu olan kişiler ve yapılar (K7).
Veliler	2	17	Okulun karşısındaki esnaftan mahalle bakkalına kadar herkes. Veliler de dahil elbette (K2).

Okulda disiplin sağlanmasında sorumlu olan kişilerin başında yöneticiler ve öğretmenler gelmektedir. Bu durum, tutarlı tepkilerin kurallara uymayı yaygınlaştırabileceği inancından kaynaklanıyor olabilir. Disiplin Kurulunun da okulda disiplin uygulamalarından sorumlu paydaşlar arasında olduğu görülmektedir. Katılımcılara göre rehberlik servisi ve veliler de disiplin uygulamalarında sorumlu tutulması gereken paydaşlar olarak görülmektedir.

4.2.4.1. Yöneticiler

Araştırmaya katılan yöneticilerin %92'si okuldaki disiplin uygulamalarından yöneticilerin sorumlu olduğunu belirttikleri görülmektedir. Katılımcıların örnek ifadeleri aşağıda sunulmaktadır:

“Okul idaresi, Disiplin Kurulu üyeleri ve tüm öğretmenler sorumludur ama bu sorumluluk çok da paylaşılmıyor. Örneğin müdürün disiplin kurulu işleyiş sistemine aktif katılımı yeni oldu. Geçenlerde bir yazı geldi ve sorun yaşayan öğrencinin önce müdürle görüşmesi sağlanacak sonrasında yaptırım uygulanacak şeklinde bir yazı. Bence okuldaki herkes disiplin uygulamalarından sorumlu olmalı.” (K1)

“Öncelikle okuldaki disiplin uygulamalarından okul müdürü sorumludur. Disiplin Kurulu Başkanı tüm öğretmenler rehberlik servisi ve sınıf rehber öğretmenleri bu konuda okul müdürüne karşı sorumlu hissetmeli ve onu desteklemelidirler.” (K9)

4.2.4.2. Öğretmenler

Araştırmaya katılan yöneticilerin %92'si okuldaki disiplin uygulamalarından öğretmenlerin sorumlu olduğunu belirttikleri görülmektedir. Katılımcıların örnek ifadelerine aşağıda yer verilmektedir:

“Mutlaka bir sorumluluğum var çünkü disiplin kurulu başkanayım ama olmasam da sorumluluğum olduğunu düşünürdüm. Okuldaki tüm öğretmenlerin hatta tüm okul paydaşlarının okul disiplininden sorumlu olduğunu düşünüyorum.” (K2)

“Herkesin sorumluluğu var. Zaten öğretmenler kurulunda kararlar ortak alınıyor. Okul kuralları belirlenirken ortak kararlar alınıyor. Tüm öğretmenlerin okuldaki disiplin sorunları ile ilgili fikirlerini sunmalı ve kararları benimsemelidir.” (K3)

4.2.4.3. Disiplin Kurulu

Araştırmaya katılan yöneticilerin %75'i okuldaki disiplin uygulamalarından Disiplin Kurulunun sorumlu olduğunu belirttikleri görülmektedir. Katılımcıların örnek ifadelerine aşağıda yer verilmektedir:

“Uygulamalardan sorumlu olan kişiler mevzuat gereği kurul başkanı ve üyeleri gibi görünse de öğrencinin çevresinde bulunan herkes okuldaki disiplinden sorumludur. (K2) “Okuldaki herkes disiplin uygulamalarında sorumlu bence. Disiplin Kurulunun tamamı ve tüm öğretmenler.” (K3) “Öğrenci sayımız az olduğu için biz Disiplin Kurulu olarak disiplini sağlamada yeterli oluyoruz.” (K8)

“Yöneticiler, Disiplin Kurulu üyeleri ve okuldaki diğer çalışanlar. Ama onlarda sadece sorumluluk olmalı. Yetki olmamalı. Pedagojik açıdan eğitim almamış bireylerin çocukla iletişimi doğru olmaz.” (K11)

4.2.4.4. Diğer Personel

Araştırmaya katılan yöneticilerin %58'i okuldaki disiplin uygulamalarından okulda bulunan yardımcı personel ve çalışanların da sorumlu olduğunu belirtmiştir. Katılımcı ifadelerinden örnekler aşağıda sunulmaktadır:

“Eğitim bir ekip işidir. Tek bir kişiyle eğitim başarılı olamaz. Okuldaki herkes disiplin uygulamalarından sorumludur.” (K4) “Örneğin bir temizlik görevlisi sınıfın sürekli fazlasıyla kirli bırakılmasından şikayetçi ise bu konuda hem idare hem de derse giren tüm öğretmenler öğrencilerle mutlaka görüşmede görüşülmelidir. Kantinci de aynı şekilde. Israrla sırayı bozan öğrenci varsa, bunu bildirmekle yükümlüdür.” (K7)

“Okuldaki diğer çalışanlar mesela temizlikle görevli elemanlarımız bilgi verme kısmında sorumludur. Sırayı çizme, çöpleri yere atma, tuvaleti temiz kullanma vb. gibi durumlarda sorun varsa bize bildirmelerini bekleriz.” (K9)

4.2.4.5. Rehberlik Servisi

Araştırmaya katılan yöneticilerin %42’si okuldaki disiplin uygulamalarından rehberlik servisinin sorumlu olduğunu belirtmiştir. Katılımcı ifadelerinden örnekler aşağıda sunulmaktadır:

“Okul yönetimi, öğretmenler ve rehberlik servisi. Disiplin Kurulu Başkanı olarak disiplin sağlanması konusunda sorumluluğum büyük.” (K5) “Okul idaresi başta olmak üzere rehberlik servisi sınıf rehber öğretmenleri disiplin kurulu ve okul aile birliği disiplin uygulamalarından sorumlu olan kişiler ve yapılar.” (K7)

“Okulda disiplinin sağlanmasında sorumluluğum olduğunu düşünüyorum. Bu sorumluluğu tüm okul yöneticileri, rehberlik servisi ve öğretmenler ile paylaşıyorum. Özellikle önleyici çalışmalar yapma konusunda öğrencilere yönlendirme konusunda önemli sorumluluklarımız olduğunu düşünüyorum.” (K10)

4.2.4.6. Veliler

Araştırmaya katılan yöneticilerin %17’si okuldaki disiplin uygulamalarından velilerin sorumlu olduğunu belirtmiştir. Katılımcı ifadelerinden örnekler aşağıda sunulmaktadır:

“Uygulamalardan sorumlu olan kişiler mevzuat gereği kurul başkanı ve üyeleri gibi görünse de öğrencinin çevresinde bulunan herkes okuldaki disiplinden sorumludur. Okulun karşısındaki esnaftan mahalle bakkalına kadar herkes. Veliler de dahil elbette.” (K2)

“Okul idaresi başta olmak üzere rehberlik servisi sınıf rehber öğretmenleri disiplin kurulu ve okul aile birliği disiplin uygulamalarından sorumlu olan kişiler ve yapılar.” (K7)

4.2.5. Okul Disiplinine Etkisi Olan Faktörler

Okul içinde ve dışında öğrencilerin disiplin algılarını, kurallara uyma çabalarını ve davranışlarını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Yöneticiler, okulda disiplini etkileyen faktörlerin öğretmenler, veliler, okul çevresi, yöneticiler, ödül ve ceza olduğunu belirtmektedirler (Tablo 8).

Tablo 8.Okul Disiplinine Etkisi Olan Faktörler

Kod	f	%	Örnek Cümle
Öğretmenler	11	92	Öğretmenler işin merkezinde. Çocukla sürekli iç içeler (K1).
Veliler	10	83	Veliler okuldaki her konuda etkilidir (K5).
Okul çevresi	10	83	Bizim bulunduğumuz çevre çok etkili (K3).
Ödül	9	75	Özellikle olumlu davranışların yaygınlaşmasını istiyorsak öğrencileri ödüllendirmek şarttır (K7).
Ceza	7	58	Ceza hiç olmamalı diyemem. Ceza taraftarı değilim ama bazı davranışlar ceza gerektiriyor (K9).
Yöneticiler	5	42	Yönetim ve öğretmenler iş birliği içinde olmalıdır (K6).

Öğrencilerin disiplin konusunda en çok öğretmenlerden etkilendikleri düşünülmektedir. Öğretmenlerin rol model olma durumları ve disiplin konusunda tutarlı davranışlarının okulda disiplin sağlanmasında etkili olduğu görüşü çoğunluktadır. Okul çevresinin ve velilerin disiplin konusundaki genel düşüncesinin okuldaki disiplini etkilediği vurgulanmaktadır. Ödülün disiplinin kalıcılığı konusunda cezaya kıyasla daha etkili olduğunu düşünen katılımcı sayısı fazladır. Yöneticilerin disiplin konusunda yetkili olduğu ama öğretmenler kadar etkili olmadığı görüşü mevcuttur.

4.2.5.1. Öğretmenler

Araştırmaya katılan yöneticilerin %92'si okulda disipline etkisi olan faktörlerin başında öğretmenlerin geldiğini vurgulamıştır. Katılımcıların disiplini etkileyen faktörler hakkındaki görüşlerinden bazı örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Velilerin olumlu katkısı olduğunu düşünmüyorum çünkü öğrencinin öğretim kademesi yükseldikçe velinin okula olan ilgisi azalıyor. Okulla iş birliği bitiyor gibi. İlk ve orta okullarda veliler okullarla daha bağlantılı gibi. Ortaöğretime geçtiğinde öğrenciye olan ilgi ve okulla olan iletişim azalıyor. Doğal olarak disiplin uygulamalarında genelde sorun çıktıktan sonra veliler ortaya çıkıyor. Mesela geçenlerde sorun yaşayan bir öğrencimizin velisini okula davet ettim gelmedi. Görüşmek istemedi veya önemsemedi. Ama aynı öğrencinin devamsızlıktan dolayı staj ücreti kesintiye uğradığında veli bizimle iletişime geçti.” (K2)

“Öğretmenler öğrencilere karşı ilgili davrandıklarında öğrenciler dikkat çekmek için sorun çıkarmaya çalışmıyor. Tutarlı ve birlik içinde tavır almaları da çok önemli. Alınan kararlara ve okuldaki kurallara tüm öğretmenlerin uyması ve bu kuralları benimsemeleri

disiplinin sağlanmasında önemli etkiye sahip. Örneğin kılık kıyafet kuralının takibini tüm öğretmenler yapmıyor. Kural var ama çocuk bu kurala uymadığında bazı öğretmenler bunu dikkate alıyor ve uyarıyor. Bazıları önemsemiyor. Öğrenci zamanla kurala göre değil öğretmenine göre davranıyor. Bazı öğretmenler disiplin dilekçesi veriyorlar ve sonrasında vazgeçiyor. Ama süreç başlamış oluyor. Öğretmenler örnek olmalı. Öğretmenler de kurallara uymalı ve iletişim becerileri iyi olmalı.” (K3)

“Tüm öğretmenlerin disiplin uygulamalarında etkin olması gereklidir. Şayet disiplin sisteminin başarılı olmasını istiyorsak sorumluluk yalnızca disiplin kurulunda veya Sınıf rehber öğretmenlerinde olmamalı. Şayet öğretmen okulu sahiplenmiyor ve benimsemiyorsa disiplin problemi kaçınılmaz son oluyor.” (K11)

4.2.5.2. Veliler

Araştırmaya katılan yöneticilerin %83'üne göre veliler, okulda disiplini etkileyen faktörler arasındadır. Katılımcıların disiplini etkileyen faktörler hakkındaki görüşlerinden bazı örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Ailevi sıkıntısı olan öğrenci bunu okula da yansıtıyor. Genelde ailede sıkıntı yaşayan çocuk okulda da yaşıyor. Veli ilgiliyse çocuk sorun çıkarmıyor zaten ve etkisi olumlu oluyor. Veli ilgisiz ise öğrenci de disiplin sorunu çıkarmaya eğilimli oluyor. Bazı veliler çocuğun cezaya neden olan davranışını normal karşılıyor. Bazıları cezaya çok karşı ve siciline işlemesin, ceza vermeyin ama iki tokat atın hocam diyen veli bile var maalesef. Bir veli, çocuğumun sigara kullandığını biliyorum. Benim için sorun değil. Eve geç gelmesindense evde sigarasını içsin daha güvenli demişti. Genelde sigara içen öğrencilerin velileri biliyor. Bazı veliler evde kural koymuyorlar. Öğrenci kural tanımıyor. Okulda da aynı şekilde davranmak istiyor.” (K3)

“Velilerin bazıları hemen itiraz ederek cezayı ve öğrencinin işlediği suçu kabul etmiyor. Olağan karşılıyor ve suçu sıradanlaştırıyor. Bu durumda öğrenci de cezayı hafife alıyor. Cezayı küçümsüyor. Velilerin disiplin uygulamalarında ilgili ve destekçi oldukları nadiren karşılaştığımız bir durum.” (K4)

4.2.5.3. Okul Çevresi

Araştırmaya katılan yöneticilerin % 83'ü okul çevresinin okulda disiplin sağlanmasına etkisi olan faktörler arasında olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların disiplini etkileyen faktörler hakkındaki görüşlerinden bazı örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Okul çevresi çok etkili. Mevcut sistemde yerel yerleştirme ile öğrenci zaten büyüdüğü mahalleye yakın bir okula devam ediyor. Bu durum çevrelerinden güç almalarını sağlıyor. Okul çevresindeki tehlikeli mekanlar disiplin sorunlarını tetikleyebiliyor. Öğrenci okula sigara getiremiyor ama okula yakın tanıdığı bir bakkaldan bunu satın alabiliyor.” (K2)

“Çevre çok önemli. Velilerimiz okula kayıt esnasında bize sordular. Çocuğumuzu buraya gönderdiğimizde koruyabilecek misiniz sorusunu sordular. Eve gidiş gelişlerinde sorun olabileceğini düşündüler. Çünkü okul çevresi biraz tenha. Çevrenin etkisini azaltmak için aile ile müthiş bir iş birliğimiz ve iletişimimiz var. Aile ile yöneticilerin iletişimi de etkili disiplin uygulamalarında. Buna ek olarak okul çevresinde kafe vb. yerler olmadığı için okuldan kaçma sorunumuz da olmuyor. Deniz kenarında bir okul olsak öğrenci sahilde vakit geçirmek istiyor. Bu riskli bir durum oluyor. Ders çalışmak istemezdi.” (K6)

“Okul çevresindeki kişilerin olumsuz rol model olmaları bir sorun mesela. Okulda disiplin sorunu olan bir şey okul çevresinde olağan karşılanıyorsa bu olumsuz davranışları pekiştiriyor ve artırıyor.” (K11)

4.2.5.4. Ödül

Araştırmaya katılan yöneticilerin %75'i öğrencileri ödüllendirmenin okul disiplini etkilediği görüşündedir. Katılımcıların disiplini etkileyen faktörler hakkındaki görüşlerinden bazı örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Olumlu davranışların pekiştirilmesinde ödül etkili ve kalıcı oluyor. Öğrencilerin iyi davranışlarını ve başarılarını ödvdüğümüzde törenlerde duyurduğumuzda bu diğerleri için model oluyor. Cezalar çok kalıcı etkilere sahip değil. Öğrenci cezayı alsa bile davranıştan vazgeçmiyor. Öğrenci zaten evden cezaya alışık. Ailesi de kendisi de cezayı önemsemiyor. Ama ödül kendisini iyi hissetmesini sağlıyor. Hiç övülmemiş, ödüllendirilmemiş bir öğrenci için aferin demek bile tüm haftasını etkileyebiliyor.” (K4)

“Ödüllendirme davranışın daha kalıcı hale gelmesini öğrencide pekişmesini sağlıyor. Ceza kurt cezadan kurtulduğu zaman etkisi de azalıyor aynı zamanda ceza zorlayıcı ve etkisi uzun sürmüyor. Bu sebeple disiplin sağlanmasında ödülün daha etkili olduğunu düşünüyorum.” (K10)

4.2.5.5. Ceza

Araştırmaya katılan yöneticilerin %58'i cezanın okul disiplinde etkili olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların disiplini etkileyen faktörler hakkındaki görüşlerinden bazı örnekler

aşağıda yer almaktadır:

“Cezanın daha etkili olduğunu düşünüyorum. Ödülü de dikkate almak önemli. Ödül almak öğrenciyi motive ediyor. Mutlu ediyor. İstenmeyen davranışı engelliyor mu düşünmek lazım. Ödül ve ceza orantılı ve adaletli biçimde kullanılırsa verim alınabilir.” (K5)

“Okullarda öğrencileri ödüllendirmek için ayrılmış özel bir bütçe bulunmuyor maalesef. Ödül bizim öğrencilerimiz için çok etkili olmayabilirler. Bir öğrencimiz bir alanda başarılı olduğunda velisi çok ilgi göstermiyor. Tebrik etmek için gelmiyor mesela. Ama bir öğrenci disiplin cezası aldığı anda veli okula koş a koş a gelebiliyor. Bu açıdan hangisinin daha etkili olduğu tartışılabilir. Etkileyeceğini düşünüyorum ama her öğrenciyi aynı oranda etkilemez.” (K8)

4.2.5.6. Yöneticiler

Araştırmaya katılan yöneticilerin %42’si yöneticilerin okulda disiplin sağlanmasında etkili unsurlardan olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların disiplini etkileyen faktörler hakkındaki görüşlerinden bazı örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Eğitim bir bütündür. Öğretmen, öğrenci, yönetici ve veliler. Bunların hepsi birlikte çalıştıklarında disiplin ancak sağlanabilir. Özellikle disiplin sorunlarının yoğun olduğu meslek liselerinde okul ve sınıf rehber öğretmenlerine büyü iş düşmektedir.” (K4)

“Okulda istenmeyen davranışlar aile ortamında kazanılmış olduğunda bunu okulda değiştirmek çok zor oluyor ve zaman alıyor. Veli ilgisiz ise öğrenciyi de etkiliyor bu durum. Okulda disiplini sağlamak sadece öğretmen ve idarecilere kalıyor.” (K10)

4.3. Disiplin Yönetmeliği ve Disiplin Yaklaşımları

Okullarda disiplin konusunda farklı uygulamalar olabilse de her okulun izlemesi gereken kurallardan oluşan bir Disiplin Yönetmeliği bulunmaktadır. Bu Yönetmelikte yer alan kurallar, cezalar, ödüller ve işlemlerin süreci çalışmanın kuramsal çerçeve kısmında ayrıntılı biçimde anlatılmaktadır. Bu kısımda, yöneticilerin faydalanmak durumunda oldukları Disiplin Yönetmeliği hakkındaki görüşleri ve mevzuatın disiplin yaklaşımları açısından değerlendirilmesi analiz edilmektedir.

4.3.1. Disiplin Mevzuatı Hakkında Yönetici Görüşleri

Katılımcıların disiplinle ilgili Mevzuat hakkındaki görüşleri incelendiğinde elde edilen bulgular aşağıda sunulmaktadır (Tablo 9).

Tablo 9. Disiplin Mevzuatı Hakkındaki Yönetici Görüşleri

Kod	f	%	Örnek Cümle
Yetersiz ve etkisiz	9	75	Mevzuatta yeterli ve etkili bulmadığım yönler var (K11).
Uygulaması kolay	6	50	Uygulamada çok sıkıntı yaşamadık (K3).
Cezalandırıcı yönü baskın	6	50	Yönetmelik daha çok cezaya yönelik gibi görünüyor aslında bu bir eksiklik (K10).
Caydırıcı olmayan kurallar	3	25	Mevzuatta yer alan cezaların caydırıcılığı yok veya kısmen caydırıcı (K2).
Ödüllendirme geri planda	3	5	Kısıtlı bir ödüllendirme var. Şu davranışlar mutlaka ödüllendirilsin şeklinde bir şey yok (K3).
Yeterli ve etkili	2	17	Mevzuatı yeterli ve uygulanabilir buluyorum (K7).

Yöneticiler mevzuatın yeterli ve etkili olmayan yönleri olduğu konusuna vurgu yapmaktadırlar. Mevzuatın uygulanmasını kolay bulan katılımcılar vardır. Cezalandırıcı yönden baskın bir Mevzuat olduğuna dair görüşler de mevcuttur. Bazı katılımcılar, ödüllendirmenin geri planda olduğunu belirtirken bazı katılımcılar ise kuralların caydırıcı olmadığı yönünde görüş bildirmektedirler. Katılımcıların iki tanesi Mevzuatı yeterli ve etkili bulmaktadır.

4.3.1.1. Yetersiz ve Etkisiz

Araştırmaya katılan yöneticilerin %75'i disipline yönelik kuralları içeren Yönetmeliği yeterli ve etkili bulmadığını belirtmiştir. Katılımcı görüşlerini içeren ifadelerden bazıları aşağıda yer almaktadır:

“Mesela okul değiştirme cezasının onaylanmasının İlçe Disiplin Kurulunda olması işimizi zorlaştırıyor. Uygulanamayan bir ceza türü. Ben cezayı veriyorum ama onaylanmıyor. Bilişsel suçlar kısmı sürekli güncellenmeli. Çünkü bilinmez bir durum var. Kurulda cezaların kaldırılması da bir sorun. Öğretmenler sürecin içine girmek istemedikleri için tüm cezaların kaldırılmasından yana oy kullanabiliyorlar. Duygusal yaklaşabiliyorlar.” (K11)

“Yeterli olmayan durumlar var. Öğrencinin daha önce aldığı cezalar varsa bir üst cezayı almaması adına velisiyle görüşerek okul değiştirme cezasını vermeden veli ve öğrenci rızasıyla başka okula naklini sağlayabiliyoruz. Ama aynı öğrenci bir yıl sonra kontenjan açıldığında

tekrar geri gelebiliyor. Halbuki ceza almasın diye okul değiştirmesini sağlamıştık. İlçe tarafından onaylanması aslında velinin okula baskı yapmasını da engelleyen bir durum. Ama önemli olan şu aslında, onay yetkisinin kimde olduğu değil de verilen cezanın onaylanması gerekir. Sonuçta o cezaya gelene kadar çocuk defalarca ceza almış zaten. Önemli olan çocuğun davranışı tekrarlanmaması. Gittiği okulda da öğrencinin takibi yapılmalı. Giden öğrenciler dışlanabiliyor. Kabul görmeyebiliyor. Çocuğu kazanmak yerine kaybedebiliyoruz. Cezayla gittiğini biliyor ama nedenini bilmiyor gittiği okul. Verilen cezanın kurulda kaldırılması da iyi bir şey değil. Ceza almışsa o ceza kalmalı. Karnede yer alması lazım. Yaptırım olmalı. Sonuçta verilen şansları kullanan öğrenci zaten cezayı hak etmiş oluyor.” (K12)

4.3.1.2. Uygulaması Kolay

Araştırmaya katılan yöneticilerin %50’si Yönetmeliğin uygulanmasında zorluk yaşanmadığını belirtmiştir. Katılımcı görüşlerini içeren ifadelerden bazıları aşağıda yer almaktadır:

“Uygulamada sorun yaşamıyoruz. Burada öğrenci mevcudumuz çok az. Öğrencilerimizle ilgilenecek zamanımız oluyor. Bu sebeple sorunları sıklıkla yaşamıyoruz.” (K5). “Uygulama kısmında büyük sorunlar yok. Uygulanabilir bir yönetmelik. Okul değiştirme cezası İlçe Disiplin Kurulu tarafından onaylanırsa uygulanabiliyor. Ben bu kurulda yer aldım. Şayet başvuran okulun belgeleri ve kararı alırken dikkate alınması gerek şeyleri göz ardı etmemişse bu ceza genellikle onaylanıyor. İşleyişi bu kurul yönetiyor.” (K9)

“Yönetmeliğin uygulanabilirliği ile ilgili herhangi bir problem yaşamıyoruz. Veli genellikle ilgisiz olduğu için öğrenciye verilen cezayı umursamıyor hak ettiyse ceza almalı diyor. Uygulama sürecinde verilerle problem yaşamıyoruz.” (K10)

4.3.1.3. Cezalandırıcı Yönü Baskın

Araştırmaya katılan yöneticilerin %50’si Yönetmeliğin cezalandırıcı yönden baskın kurallar içerdiğini belirtmiştir. Katılımcı görüşlerini içeren ifadelerden bazıları aşağıda yer almaktadır:

“Gayet ayrıntılı bir Disiplin Yönetmeliği’miz var. Karşılık bulamadığımız bir suç olmadı henüz.” (K3). “Mevzuata baktığımızda uygulayıcının ne kadar önemli olduğunu görüyoruz aslında. Bazı okullar sadece cezalandırılacak bir davranışla karşılaştıklarında mevzuat uygulamaktadırlar. Ancak ödüllendirilmesi gereken davranışlar geri planda kalmakta.

Bu durum sorunların önlenmesi açısından mevzuatın uygulanabilirliğini engelliyor olumsuz etkiliyor.” (K7).

“Mevzuata baktığımızda cezalandırıcı disiplin yaklaşımının ön planda olduğunu görüyorum.” (K8)

4.3.1.4. Kurallar Caydırıcı Değil

Araştırmaya katılan yöneticilerin %25’i Yönetmelik’te yer alan kuralların disiplin sorunlarını önleme bağlamında caydırıcı olmadığını düşünmektedir. Katılımcı görüşlerini içeren ifadelerden bazıları aşağıda yer almaktadır:

“Hayır. Caydırıcı bulmuyorum. Özellikle şiddet içeren durumlarda hiç caydırıcı değil çünkü uygulayıcılar olarak biz yöneticilerin bu konulardaki yetkisi çok sınırlı. (...) Uygulama bizde ama yetki başka bir kurulda. Evrak yükü bizde ama karar başka bir kurulda veriliyor. Şiddeti tekrarlayan öğrenciyi okuldan uzaklaştıramıyoruz. Maruz kalan öğrenciyle aynı okulda devam ediyor eğitimine. Diğer öğrenci açısından düşündüğümüzde uğradığı haksızlıkla yaşamaya devam ediyor. Karşı karşıya geliyor. Soruna sebep olmayan öğrencinin sisteme olan inancını da kaybediyoruz. Geçen hafta uzaklaştırma cezası alan ve bu hafta okula gelen bir öğrencinin çantasında sigara buluyoruz. Caydırıcılık yok. Tekrar ceza alırım kaygısı yok çocukta. Cezalar caydırıcı değil. Uygulanan ceza çocuğu etkilemediğinde bir anlamı da kalmıyor. Büyük problemlerin çözümüne katkı sağlamıyor.” (K1)

“Öğrencilerin geneli için caydırıcı etkiye sahip değil diyebiliriz. Mesela kopya çeken bir öğrenciye ceza verebilmek için onu 3 kez kopya çekerken yakalamanız gerekiyor. Ancak üç kez yaparsa kınama alabiliyor. Sigara içen öğrenci kınama alıyor ama davranışta sönme yok. Cezadan korkan öğrenci zaten içmiyor, en azından okul sınırlarında yapmıyor. Pansiyonda kalan öğrenci için de aynı şekilde. Süreç yavaş ilerliyor. Davranışa devam ediyorlar.” (K9)

4.3.1.5. Ödüllendirme Geri Planda

Araştırmaya katılan yöneticilerin %25’i Yönetmeliğin öğrencilerin ödüllendirilmesi ile ilgili kısımlarının yeterli ve ayrıntılı olmadığını düşünmektedir. Katılımcı görüşlerini içeren ifadelerden bazıları aşağıda yer almaktadır:

“Ödül açısından çok ayrıntılı değil aslında. Kısıtlı bir ödüllendirme var. Şu davranışlar mutlaka ödüllendirilsin şeklinde bir şey yok.” (K3). “Ödüllendirme takdir, teşekkür ve onur belgesi var. Teşekkür ve takdir belgesinde akademik başarı değerlendirmeleri yapılıyor ve sisteme otomatik düşüyor. Onur belgesi ise sisteme bireysel işlenmesi gereken bir belge olduğu

için okullarda sınırlı sayıda veriliyor. Öyle olmayabilir ama bin kişilik bir okulda beş yüz kişiye onur belgesi verdiğinizde bunu sisteme işlemek oldukça uzun sürer.

Sistemin bu şekilde olması bile yönetmelikte ödülün cezadan geri planda olduğu çıkarımını yapmanıza sebep oluyor.” (K6)

“Örneğin sosyal etkinlik faaliyetlerinde yer alan öğrencilerimizi disiplin kurulunda kendilerini ödüllendiriyoruz. Ceza gerektiren davranışlara ayrıntılı yer verilmiş ama ödüllendirme kısmında ayrıntılı olmasa da güzel maddelerimiz var.” (K7).

“Disiplin dediğimizde sadece olumsuz davranış sergileyen öğrenciler geliyor aklımıza. Aslında hocam yönetmelikte olumlu davranış değerlendiren daha fazla madde yer almalı. Olumlu davranış sergileyen öğrencilere görmek ve onlarla da ilgilenmek disiplin uygulamaları açısından önem arz ediyor.” (K10)

4.3.1.6. Yeterli ve Etkili

Araştırmaya katılan yöneticilerin %17’si Yönetmeliğin okulda disiplin sağlanmasında etkili ve yeterli olduğunu vurgulamıştır. Katılımcı görüşlerini içeren ifadelerden bazıları aşağıda yer almaktadır:

“Mevzuat kısmen etkili diyebiliriz. Öğrenci yararına hazırlanmış bir yönetmelik. Disiplin sorunlarının önlenmesinde değil de sorun yaşandıktan sonra müdahale açısından oldukça etkili ve ayrıntılı.” (K4). “Mevzuatı yeteri kadar etkili buluyorum. Neredeyse her olumsuz davranışın bir cezası var. Ayrıntılı biçimde ele alınmış.” (K5).

“Sorunların çözümünde yönetmeliği etkili buluyorum ve yeterli buluyorum. Olayların önlenmesinde etkili diyemiyorum çünkü genelde davranış gerçekleşikten sonra nasıl bir yol izleneceğine dair bir yönetmeliğimiz var. Buna ihtiyaç var.” (K9)

4.3.2. Disiplin Mevzuatında Etkili Olması Beklenen Disiplin Yaklaşımı

Katılımcıların, benimsedikleri ve mevzuatı uygularken daha etkili olacağını düşündükleri disiplin yaklaşımına dair görüşleri bu kısımda analiz edilmektedir. Yöneticilerin disiplin mevzuatında etkili olmasını umduğu ve sorunlarla baş etmede daha verimli sonuçlar alabileceklerine inandıkları disiplin yaklaşımları aşağıda yer almaktadır (Tablo 10).

Tablo 10. Disiplin Mevzuatında Etkili Olması Beklenen Disiplin Yaklaşımı

Kod	f	%	Örnek Cümle
Önleyici disiplin	12	100	En etkili yaklaşımın önleyici yaklaşım olduğunu düşünüyorum çünkü bir sorun yaşandıktan sonra olup bittikten sonra ceza vermek aslında hiç yaşanmamış saymıyor (K10).
Cezalandırıcı disiplin	6	50	Cezalandırıcı yaklaşımın etkili olduğu durumlar var. Ama bu cezaya alışık olmayan öğrenciler için etkili (K1).
Düzeltilici disiplin	5	42	Önleyici ve iyileştirici disiplin ön planda olmalı (K11).

Katılımcılar, mevcut disiplin mevzuatı ile ilgili görüşlerini belirtirken cezalandırıcı yanın baskın olduğunu, ödüllendirmenin geri planda kaldığını vurgulamaktadırlar. Bu bulgular ışığında mevzuatta baskın olan disiplin yaklaşımının cezalandırıcı yaklaşım olduğu çıkarımını yapmak mümkündür. Ödüllendirme ile ilgili kısımlara yer verilmesine rağmen uygulama aşamasında ödülün çok cezalandırma kısmının ön plana çıktığı düşünülmektedir.

4.3.2.1. Önleyici Disiplin

Araştırmaya katılan yöneticilerin %100'ü disiplinle ilgili Yönetmelikte önleyici disiplinin yaklaşımının etkili olması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcıların ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmektedir:

“Bence önleyici disiplin yaklaşımı en etkilisi. Öğrenciyi olumsuz davranışa iten sebepleri araştırarak ve ortadan kaldırarak sorunlar hiç yaşanmadan önlemler almak hem fail hem mağdurlar için daha yapıcı olur. Elbette her sorunu önlemek mümkün olmayabilir ama azaltmak mümkün olur.” (K2)

“En etkili yaklaşımın önleyici yaklaşım olduğunu düşünüyorum çünkü bir sorun yaşandıktan sonra olup bittikten sonra ceza vermek aslında hiç yaşanmamış saymıyor. Mağdurun mağduriyeti giderilmiyor. En güzeli kimse zarar görmeden problemler yaşanmadan gerekli önlemlerin alınması.” (K10) “Önleyici ve iyileştirici disiplin ön planda olmalı. Yönetmeliğin cezalandırıcı yanı daha yoğun. Çünkü sistem baştan hatalı. Öğrencideki olumsuz davranış söndüremiyoruz. Cezayı alıyor ve davranışa devam ediyor. İş, yönetmeliği uygulamakla bitmiyor. Çocukların amacı yok. Okula sadece yok yazılmamak için geliyorlar. İyi davranışları ön plana çıkarmak ve pekiştirmek yönetmelikte de yer almalı.” (K11)

4.3.2.2. Cezalandırıcı Disiplin

Araştırmaya katılan yöneticilerin %50'si cezalandırıcı disiplin yaklaşımının kısmen de olsa Mevzuatta etkili olmasında fayda gördüğünü belirtmiştir. Katılımcı ifadelerinden bazıları aşağıda sunulmaktadır:

“Cezalandırıcı yaklaşımın etkili olduğu durumlar var. Ama bu cezaya alışık olmayan öğrenciler için etkili. Onlar soruna sebep olan davranışı tekrarlamıyorlar. Cezaya alışık olanlar için ise cezalandırıcı yaklaşımın etkisi yok denebilir. İyileştirici disiplin etkili olabilir.” (K1)

“Ancak olumsuz davranışlarda ısrar eden öğrencilere hakkaniyetle gerekli cezanın verilmesi de gereklidir.” (K7). “Öncelikle soruna sebep olan davranışın altında yatan sebepler araştırılmalıdır. Son çare olarak öğrenci cezalandırılmalıdır. Ödül cezaya kıyasla daha fazla olmalı. Ancak cezasız bir disiplin sistemi düşünemiyorum.” (K9)

4.3.2.3. Düzeltici (İyileştirici) Disiplin

Araştırmaya katılan yöneticilerin %42'si düzeltici disiplin yaklaşımının Mevzuatta etkili olmasının gerektiğini belirtmiştir. Katılımcıların ifadelerinden örneklere aşağıda yer verilmiştir:

“Önleyici ve iyileştirici disiplin yaklaşımı mevzuatı uygulayan kişilerle ilgili aslında. Sürecin içindeki kişilerle. Öğrenciyi anlamak onunla konuşmak ve ilgilenmek disiplin problemlerinin kurula sevk etmeden çözülmesine sağlayan bir yaklaşım, dersine girdiğim bir öğrenci düzenli olarak dersin akışını bozan davranışlar yapıyordu. Çalışma arkadaşlarıma sordum. Onların dersinde bu davranışları yapmadığını öğrendim. Sorunun öğrencide değil bende olduğunu fark ettim. Öğrenciyle özel konuştum. Dersi dinlemeye başladı. Notu yükseldi. Anladım ki onunla ilgilenmemi onu fark etmemi istiyormuş. Onunla konuşmadan öğrenciyle ilgili bir dilekçe yazarak onu disiplin kuruluna sevk etseydim bu öğrenciyi kazanamayacaktım. Ceza her zaman çözüm olmayabiliyor.” (K4).

“İyileştirici yaklaşım da etkili olabilir. Öfke problemi olan çok fazla öğrenci var. Bu çocuklar zorunlu olarak rehabilite edilmeliler uzmanlarca.” (K1). “Önleyici, düzeltici iyileştirici bir yaklaşım. Ceza son seçenek olmalı.” (K6).

4.3.3. Disiplin Sistemine Dair Yönetici Önerileri

Yöneticilerin ortaöğretim kurumlarında uygulanmada olan disiplin sistemine yönelik özellikle süreçte kendilerini zora sokan veya eksikliğini hissettikleri konularda çeşitli önerileri bulunmaktadır. Yöneticiler, öğrencileri ödüllendirmek için bütçeye ihtiyaç duyduklarını, sahip

oldukları bütçeyle öğrencilerin dikkatini cezbedecek ödülleri almakta zorlandıklarını belirtmektedirler. Önleyici etkinliklerin Mevzuatın içinde yer alması gerektiğini ve okul yönetimlerinin inisiyatifine bırakılmaması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Tüm sınıf seviyelerinde rehberlik ders saati bulunması ve kulüp çalışmalarının düzenli biçimde yapılması gerektiğini belirten yöneticiler mevcuttur. Okul değiştirme cezalarının İl Disiplin Kurulunca değil okul yönetimince onaylanmasını öneren yöneticiler vardır. Yöneticilere göre okullardaki rehber öğretmen sayısı arttırılmalıdır ve aile eğitimleri yapılmalıdır.

Disiplin sorunlarından mağdur olan öğrenciler için sosyal etkinlikler ve çalışmalar yapılmalıdır. İlköğretim seviyesinde disiplin kuralları güncellenmeli ve kurallar belirlenmelidir. Bu önerilerden sıklıkla vurgulananlara aşağıda yer verilmektedir (Tablo 11).

Tablo 11. Disiplin Sistemine Dair Yönetici Önerileri

Kod	f	%	Örnek Cümle
Ödüllendirme sistemi güncellenmeli	10	83	Aslında hocam yönetmelikte olumlu davranışı değerlendiren daha fazla madde yer almalı (K10).
Önleyici etkinlikler planlanmalı	6	50	Okullarda öğrencilere paylaşmayı, bencilliğin kötü bir şey olduğunu, fedakarlığı öğretmeliyiz. Çeşitli etkinliklerle bunu beslemeliyiz (K11).
Mağdurlar için iyileştirici uygulamalar olmalı	3	25	Özellikle karşılıklı yaşanan sorunlar söz konusu olduğunda mağdur olan öğrenciyle ilgili yapılması gereken işlemler ayrıntılı bir şekilde belirtilebilir (K10).
Verimli rehberlik dersi olmalı	3	25	Rehberlik dersleri disiplin kuralları ve okul işleyişi hakkında her şeyi aktaracak kadar verimli geçmiyor çünkü zaman yeterli olmuyor (K6).
Okul yönetiminin yetkisi artırılmalı	3	25	Karar verildikten sonra bir üst kuruldan onaylanması gereken cezalarda sorun yaşanıyor. Çünkü okulun ve öğrencinin durumunu biz daha iyi bilmekteyiz (K7).
Aile eğitimleri verilmeli	3	25	Okul aile iş birliği artırılmalı. Aile eğitimleri yapılmalı (K2).
Etkili kulüp çalışmaları yapılmalı	3	25	Her kulüp yılda iki faaliyet düzenlese her öğrenci en az birisinde bulunma şansını yakalayabilir (K9).
İlköğretim disiplin mevzuatı güncellenmeli	2	17	İlköğretim disiplin mevzuatı yeniden düzenlenmelidir (K2).
Rehber öğretmen sayısı artmalı	1	8	Rehber öğretmen sayıları daha fazla olmalı (K12).

Araştırmaya katılan yöneticilerin %83'ü Yönetmelik'teki ödüllendirme sisteminin güncellenmesini önermiştir. Katılımcıların ifadelerinden örnekler aşağıda sunulmaktadır:

“Yönetmeliğin ödülle ilgili kısmı geliştirilmeli. Ödüllendirme için okullara bütçe ayrılmalı. Disiplin sorunu çıkaran öğrencilerden çok olumlu davranış öğrenciler üzerinde yoğunlaşılmalı. Olumlu davranışlar pekiştirmeli.” (K10). “Disiplin cezası olmayan öğrenciyi ön plana çıkarmak lazım. Ödüllendirmek lazım. İyi çocukları fark ederek göstermek lazım. Bu sistemde tam tersi oluyor.” (K12)

Araştırmaya katılan yöneticilerin %50'si önleyici etkinliklerin planlanmasını ve Yönetmeliğe eklenmesini önermiştir. Katılımcı ifadelerinden örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Okul içinde etkinlikler arttırılmalı. Bunun için bir bütçe ayrılmalı. Ders dışı faaliyetler arttırılmalı.” (K2). “Yönetmelikte önleyici etkinliklere yer verilebilir. Ayrıntılı biçimde yer verilse de yönetmelik çok uzun olur. Her okul kendi içinde önleyici faaliyetler düzenleyebilir. Rehber öğretmenler bilgilendirme etkinlikleri yapabilir.” (K3)

Araştırmaya katılan yöneticilerin %25'i tüm sınıf seviyelerinde verimli biçimde rehberlik dersi işlenmesini önermiştir. Katılımcı ifadelerinin bazıları aşağıda bulunmaktadır:

“Sınıf rehber öğretmenliğinin çok aktif olması gerekiyor. Ama bu öğretmenlerin de iş yükü çok fazla olduğu için bıkkınlık yaşıyorlar. Velilerle öğretmenlerin iletişiminin de iyi olması gerekir. Tüm sınıf seviyelerinde rehberlik ders saati olmalı. Üstelik bir saat değil minimum iki saat olmalı.” (K3)

“Rehber öğretmenlerin çok aktif çalışması gerekli. Okuldaki öğrencilerin ilk yapması muhtemel yanlış davranışları öngörerek çeşitli önlemler almak disiplin sağlanmasında olumlu katkı sağlar.” (K5). “Ama mevzuatta sınıf rehber öğretmenliğine dair sınırlayıcı ve açıklayıcı bir şey yok. Bu netleştirilmeli. En fazla derse giren öğretmen sınıf rehber öğretmeni olmalı. Böylece öğrenciyi tanıma ve istenmeyen davranış önleme konusunda etkili bir rehberlik sergilenebilir.” (K12)

Araştırmaya katılan yöneticilerin %25'i okul yönetiminin Yönetmeliğin uygulanması konusunda yetkisinin arttırılmasını önermiştir. Örnek katılımcı ifadeleri aşağıda sunulmaktadır:

“Yetkilerin tamamen okul idaresine verilmesi gerekli. İlçe disiplin kurulu okulun içinde yaşanan sorunların çözüm sürecinde karar vermemeli.” (K1). “Okul değiştirme cezaları İlçe Disiplin Kurulunun onayında olmamalı. Bu biçimde uygulanabilirliği azalıyor. Okul içindeki bir olayı, etkilerine tanık olmadan sadece kâğıt üzerinde okuyarak karar bağlamak verimsiz bir uygulama.” (K2)

Araştırmaya katılan yöneticilerin %25'i ailelere disiplinle ilgili eğitimler verilmesini önermiştir. Örnek katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır;

“Okul aile iş birliği artırılmalı. Aile eğitimleri yapılmalı.” (K2). “Aile eğitimleri olmalı. Aileler okullara gelmek istemiyor. Aslında eğitime velilerden başlamak lazım. Aile eğitimleri bakanlıkça zorunlu tutulmalı. Online eğitimler de olabilir. Evdeki ortamı okula taşıyan öğrencilerin olumsuz etkisi azalmış olur.” (K3)

Araştırmaya katılan yöneticilerin %25'i sosyal kulüp çalışmalarının verimli hale getirilmesini önermiştir. Katılımcı ifadelerinden bazıları aşağıda yer almaktadır:

“Bazı yönetimler faaliyetlere çok yer verirken bazıları bu konuda etkin olmayabiliyor. Bu durumda öğrenci ders dışında boş kalabiliyor. Okula bağlanamayabiliyor. Tüm bunlar disiplin sorunlarına sebep olabiliyor. Her öğretmene bir sorumluluk verilebilir. Sosyal kulüpler daha etkin çalıştırılabilir. Her kulüp yılda iki faaliyet düzenlese her öğrenci en az birisinde bulunma şansını yakalayabilir.” (K9)

“Kulüp çalışmaları etkili yapılmalı. Genellikle kâğıt üzerinde kalan dönem sonlarında doldurulan kulüp defterlerinden ibaret olmuş durumda. Sosyal etkinlikler okulun inisiyatifine bırakılmamalı. Öğretmenler öğrencilerden ümidini yitirmiş durumda. Öğrenci beğenmiyorlar ve yetersiz buluyorlar. Öğrencilerin de ümidi yok. Çocuklara rehberlik yaptığım bir ders saatinde aranızda öğretmenler, mühendisler görüyorum dediğimde bana güldüler. Çünkü evde ailesi okulda öğretmenleri sizden bir şey olmaz hissini verirse çocuk kendisinden ümidini keser.” (K12)

Araştırmaya katılan yöneticilerin %25'i mağdur öğrenciler için iyileştirici uygulamaların planlanmasını önermiştir. Katılımcı ifadelerinden bazıları aşağıda yer almaktadır:

“Mağduru rehberlik servisine yönlendiriyoruz ama mevzuatta mağdur için planlanmış bir kısım yok. Mağdurun tek tesellisi failin ceza alması oluyor.” (K6). “Rehberlik servisinin mağdurlarla ilgili çalışmalar vardır. Ama mevzuatta buna dair bir şey olduğunu hatırlamıyorum. Biz mağdur öğrencileri de dinliyoruz.” (K7)

Araştırmaya katılan yöneticilerin %17'si ilköğretim seviyesinde uygulanan disipline dair kuralların güncellenmesini önermiştir. Örnek katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

“İlköğretim disiplin mevzuatı yeniden düzenlenmelidir. Daha etkili bir mevzuata ihtiyaç var. Öğrenciler kuralsız bir dünyadan kurallı bir dünyaya yeniden doğmuş gibi oluyorlar liseye geçtiklerinde. Uyum sorunu yaşıyorlar.” (K2)

“Öğrenciler disiplin kurallarıyla tanışmadan ortaöğretime başlıyor. Bocalıyor. Başarısız olduğunda sınıf tekrarı yapmamış, hiç ceza almamış ve kural tanımıyor. Böyle gelmiş

böyle giderim diyor. Sorunun kaynağı bu. Biz çocuklara küçüklükten itibaren davranışlarının iyi veya kötü bir sonucu olacağını öğretmiyoruz. Koşulsuz kabul var eğitim sisteminde.” (K12)

Araştırmaya katılan yöneticilerin %8’i okullardaki rehber öğretmen sayılarının arttırılmasını önermiştir. Katılımcı ifadesi aşağıda yer almaktadır:

“Sadece disiplin sorunları değil okuldaki tüm işleyişin iyi olması için müdür yardımcı sayısı fazla olmalı. Rehber öğretmen sayıları da fazla olmalı. Öğrenci sayısı beş yüzü geçtiğinde rehber öğretmen sayısı 2 oluyor.” (K12)

V. BÖLÜM

5. TARTIŞMA

Araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanan sorulara yanıt veren katılımcıların cevapları üç ana başlık altında aşağıda sıralanmaktadır.

5.1. Yöneticilerin Disipline İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan yöneticilerin disiplini, düzen, sınırlar, kurallar, kontrol mekanizması, rehberlik ve yönlendirme olarak tanımladıkları görülmektedir. Araştırma sonucunda konuyla ilgili literatür incelendiğinde benzer sonuçlara rastlanmıştır. Yöneticilerin disiplini tanımlarken kurallar, düzen, uyum ve kontrol, saygı ve sevgi gibi kavramların sıklıkla kullandıklarını ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Ağın, 2019; Bilir vd., 2007).

Araştırmaya katılan yöneticiler, akademik başarıya ulaşmak, düzeni korumak, kişilerin hakları korumak, topluma uyum sağlamak ve öğrencilerin sorumluluk almayı öğrenmesi için okulda disipline ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Literatürde benzer bulgular yer almaktadır. Birçok eğitimciye göre okulda korunması gereken bir düzen olmalıdır. Disiplin, okul görevlerinin verimli bir şekilde yerine getirilmesi için kesinlikle gereklidir ve bu nedenle düzenin korunabilmesi için disiplin uygulanmalıdır. Amaç, okuldaki görevlerin yerine getirilmesi için gerekli olan düzenin ve tekdüzeliğin korunmasıdır (C., 1854; Lewis, 1895). Geleneksel olarak Amerikalı eğitimciler okul disiplinini iki sebepten dolayı gerekli görmektedirler. Disiplin, yanlış davranışları düzeltmek için gereken güvenli, düzenli ve olumlu bir öğrenme ortamı yaratmaya ve sürdürmeye yardımcı olmaktadır. İkincisi, öz disiplini öğretmek veya geliştirmek için disiplin gereklidir (Bear, 2010).

5.2. Disiplin Sorunlarına ve İlgili Uygulamalara Dair Görüşler

Araştırmaya katılan yöneticiler, derste cep telefonu bulundurma, akran zorbalığı, sigara kullanımı, kavga etmek, sosyal medyanın yanlış kullanımı, uygun olmayan kılık kıyafet, küfür ve hakaret etme, dersin akışını bozma, kesici ve delici alet bulundurma, evrakta sahtecilik gibi davranışların okullarda sıklıkla yaşanan disiplin sorunları olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda konuyla ilgili literatür taramasında benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Okullarda en çok yaşanan disiplin vakalarının, dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozmak, tütün ve tütün mamulleri bulundurmak ve içmek, kavga etmek, akran zorbalığı, kaba ve saygısız davranmak, kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak, başkalarına küfür veya hakaret etmek, kılık

kıyafet kurallarına uymamak, bilişim araçlarını uygunsuz kullanmak gibi davranışlardan dolayı ortaya çıktığı görülmüştür (Akar, 2006; Aydın, 2001; Babu, Raju & Rao, 2007; Bayraktar, 2015; Çetinkaya ve Koçyiğit, 2020; Duran, 2011; Ereş ve Üstün, 2009; Karahan, 2020; Luiselli vd., 2005; Özer ve Üstün, 2022; Sarpkaya, 2005; Satoğlu, 2008; Siyez, 2009).

Araştırmaya katılan yöneticiler okullarda yaşanan disiplin sorunlarının önlenmesi amacıyla kuralları hatırlatma, öğrenciye sorumluluk verme, rehberlik çalışmaları, öğrencilerle ve velilerle etkili iletişim kurma, telefonların toplanması, düzenli kontrol ve denetim, verilen cezaları törenlerde duyurma, akran rehberliği gibi uygulamalar yapıldığını belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda konuyla ilgili literatür incelendiğinde benzer bulgulara rastlanmıştır.

Disiplin sorunlarını önlemek, onları çözmekten daha az zaman ve emek harcanmasını sağlar (Humphreys, 1998/2001). Olumlu, güvene dayalı ilişkiler, okuldaki disiplin sorunlarının sayısını azaltmaktadır (Evanac, 1993; Nuoffer, 2011).

Okullarda istenmeyen davranışları yönetmek ve olumlu öğrenci davranışlarını teşvik etmek için öğrencilere özel bireysel müfredat geliştirmek, öz-düzenleme tekniklerinin öğretilmesi, rehberlik çalışmaları, içsel motivasyonu arttırmak ve akran desteğini kullanmak yapılan öneriler arasında yer almaktadır (Cameron, 1998).

Nitelikli disiplinden beklenen öğrenciyi sürece dahil etmesi ve onun kendisini ifade etmesini kolaylaştırmasıdır (Kindlon & Thompson, 2020). Öğrencileri dinlemek ve onları etkinliklerin planlanması ve sunumuna dahil etmek iyi bir önleyici yöntemdir. Bununla birlikte, iyi öğretmen öğrencilere bir rol model sağlamaya çalışır. Öğretmenler her zaman bunun önemli olduğunu düşünmezler, ancak gerçekte bir öğretmenin kişisel yaşamının kamusal yönleri öğrencileri için bir model olmalıdır. Bu amaçla, bir öğretmen olay ortaya çıktığında kendini iyi bir şekilde ortaya koymalıdır. Hem bir insan hem de bir öğretmen olarak daha organize olmak çok önemlidir (Chamberlin, 1983).

Etkili disiplin uygulamaları oluşturmak, akademik başarıyı sağlamak ve güvenli bir öğrenme ortamı sağlamak her okul için kritik öneme sahiptir. Disiplin sorunları için tüm okul olumlu davranış desteği modeli geliştirilmiştir. Bu modele göre disiplin sorunlarını önlemek ve azaltmak için öğretim yöntemlerinin iyileştirilmesi, davranışsal beklentileri formüle etmek, sınıf içi etkinlik katılımını artırmak (öğrenciye sorumluluk vermek), olumlu performansı güçlendirmek (teşvik ve ödüllendirme) ve veriye dayalı değerlendirme yapmak gerekmektedir (Luiselli vd., 2005).

Okul rehber öğretmenlerinin etkili çalışmalarının, seminer sunumlarının, sınıf rehberlik derslerinin düzenli yapılmasının, öğrencilerin sevdikleri projelerde görev almasının, akran desteğinin ve öğrenci ile davranışlarının neden ve sonuçları hakkında konuşmalar yapmanın

okulda olumlu iklim oluşturduğu görülmektedir (Siyez, 2009).

Öğrencilerin farklı ailelerde yetiştirildiğini ve her birisinin kendine has öğrenme özelliklerine sahip olduğu unutulmaması gereken bir gerçektir. Bu sebeple başarı ve başarmak için sarfedilen çaba pekiştirilmelidir. Disiplinle ilgili olarak öğrenciler okula başlamadan önce okulda uyulması gereken kurallara dair gündemi yalnızca disiplin olan yöneticilerin ve öğretmenlerin katıldığı bir toplantı yapılmalıdır. Öğrenciler hangi disiplinsiz davranış sonucunda hangi yaptırımla karşılaşacaklarını önceden bilmelidir. Okullarda yapılan sabah toplantıları okul yöneticilerine öğrencilere ve öğretmenlere haklarını ve bu hakların güvence altında olduğunu hatırlatmak için sunulan bir fırsat olarak görülmelidir. Önleyici tedbirlerin, sistemin önemli bir parçası olduğu konusunda farkındalık oluşturulmalıdır. (Humphreys, 1998/2001).

Olumlu bir okul ve sınıf iklimi oluşturmak ve bunun devamlılığını sağlamak, okul topluluğundaki sınıf etkinliklerinin gücünü ve kalitesini artırarak disiplin sorunlarının bir şekilde önlemesine olanak tanır. Bu yaklaşımda gizli olan, iyi yönetilen sınıf faaliyetlerine katılmanın, öğrencilere iş birliği ve koordinasyon yoluyla neyin mümkün olabileceğini öğretmek öz disiplini teşvik etmesidir. Ayrıca, sağlıklı öğrenci gelişimini ve motivasyonunu besleyen ilgi, destek, net beklentiler ve rehberlik için gerekli koşulları da sağlar. Ayrıca aidiyet duygusunu geliştirmek disiplin problemlerini azaltabilir. Gençler, depresif belirtilerin, kaygının ve davranış sorunlarının azalmasıyla mümkün olan adil bir okul disiplin yapısına sahip okullarda kendilerini duygusal ve fiziksel olarak daha güvende hissetmektedirler (Safe Supportive Learning [SSL], 2024).

Araştırmaya katılan yöneticiler, okullarda ortaya çıkan disiplin sorunlarını çözmek amacıyla öğrenciyle görüşmek, disiplin kuruluna sevk etmek, veliyle görüşmek, rehberlik servisine yönlendirmek gibi uygulamalar yaptıklarını belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda konuyla ilgili literatür incelendiğinde benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Disiplin sorunlarının çözümünde yaptırımlar koruyucu unsur olarak yansıtılmalıdırlar. Sadece öğrenciler için değil öğretmenler ve veliler için de yaptırımlar olduğu öğrenciler tarafından bilinmelidir. Yapılan disiplinsiz davranışın sonucu davranışı düzeltme biçimde yaptırıma dönüştürülmelidir. Sırayı çizen bir öğrencinin onu boyaması gibi yaptırımlar olmalıdır. Disiplin problemlerinin çözüm sürecinde anne babanın katılımı işleyişi kolaylaştıracaktır (Humphreys, 1998/2001). Öğrencileri disipline ederken disiplin mevzuatına uyulmalıdır ve yasal süreç izlenmelidir. Çünkü yasalar olmasaydı, toplumu disipline etmek için herhangi bir kural olmazdı (Gray, 1983). Disiplin sorunlarının çözümünde öğrenci ve aileyle görüşmeler yapmak çözüm sürecinde etkilidir (Aydın, 2001). Öğrencilerin rehberlik servisine

yönlendirilmesi ve disiplin kuruluna sevk edilmesi sorunların çözülmesi sürecinde kullanılan yöntemler arasındadır (Siyez, 2009).

İletişim, disiplin problemlerinin çözümünde önemli bir etkidir. Esas amacı bireylerin sahip olduğu hakları korumak olan bir disiplin sisteminde: Ebeveynler, öğrenciler ve öğretmenler yasal haklarının farkına varmalı ve varlığını kabul etmelidir. Sisteme dahil olan herkes sorumluluklarını yerine getirmelidir. Mağdurlara hakları uğruna mücadele edebilmeleri için çeşitli araçlar oluşturulmalıdır. Yetişkinler, disiplin konusunda çocuklara rol model olduklarını bilmelidirler. Okulda disiplin kurulu, öğrenciler ve öğretmenler için danışma saatleri belirlemelidir. Böylece disiplin konusunda desteğe ihtiyaç duyanlar için zaman ayrılabilir (Humphreys, 1998/2001).

Araştırmaya katılan yöneticiler, disiplin uygulamalarından sorumlu paydaşların yöneticiler, öğretmenler, disiplin kurulu, okul çalışanları, rehberlik servisi ve veliler olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda konuyla ilgili literatür incelendiğinde benzer sonuçlara rastlanmıştır.

Başarılı bir disiplin sisteminin en önemli belirleyicisi tutarlılıktır. Öğretmen ve yöneticiler arasındaki tutarsız ve belirgin olmayan tepkiler öğrencilerde karmaşıklığa sebep olabilir. Öğrenciler kurallara uyma konusunda sınırları kestiremezler ve netleştirene kadar çabalarlar. İyi bir yönetici, okuldaki işleyişe uyum sağlamakta zorlanan öğretmen ve öğrencilere sorunlar büyümeden ve yaygınlaşmadan destek olmakla sorumludur. Genellikle saldırgan davranışlarda ısrarcı olan öğrencilerin problemleri aile ortamında yaşadıkları öğretmenlerce bilinmektedir (Humphreys, 1998/2001).

Etkili ve duyarlı bir disiplin çerçevesi, farklı öğretmenlerin sıklıkla aynı koşullara farklı tepkiler verdiğini kabul ederek, öğretmenlerin katılımcı uygulamaları içindeki öğrenme potansiyelini en üst düzeye çıkarma esnekliğine sahip olmalıdır. Öğretmenler, okullarının benzersiz inanç ve değer sistemlerini yansıtan yaratıcı ve olumlu disiplin uygulamalarını belirleme, uygulama ve destekleme sorumluluğuna sahip olmalıdır (Rampa, 2014).

Etkili bir okul disiplini uygulaması, tasarımına tüm paydaşları dahil eder. Yöneticiler ve öğretmenler, öğrencileri uygun davranışlara teşvik etmek için okul disiplin uygulamalarını yürütmekten sorumludur. Bununla birlikte, ebeveynler, öğrenciler ve topluluk üyeleri disiplin prosedürlerinin tasarımında eşit olarak temsil edilmelidir. Yöneticilerin ve öğretmenlerin, sınıf ve okul disiplin uygulamaları için stratejiler edinmeleri için kaliteli mesleki gelişim fırsatlarına sahip olmaları gerekir. Etkili disiplin uygulamaları, tutarlılık ve ekip çalışması ile inşa edilir. Okul disiplin uygulamalarının değerlendirilmesi devam etmeli ve iyileştirmeler için okul aksaklıklarını azaltmaya yönelik stratejiler sürekli olarak tartışılmalıdır (Nelson, 2002).

Öğrencilerde karar verme ve problem çözme becerilerini geliştirerek öz disiplin oluşturmaya ve disiplin sorunlarını önlemeye amaçlayan stratejiler yalnızca öğretmenlerin değil velilerin de bu süreçte önemli katkıları olduğunu göstermektedir (Bear, 1998).

Okulda bulunan panolarda öğrencilerin sahip olduğu haklar, disiplin kuralları, yaptırım gerektiren davranışlar duyurulabilir. Disiplin sorunları çözülürken sistemde yer alan herkesin sorumluluk alması gerekliliği göz önünde tutulmalıdır (Humphreys, 1998/2001).

Okulda disiplinden sorumlu görülen tüm paydaşlara verilen sorumlulukların yerine getirilmesi sonucunda disiplin sorunlarında azalma görülmektedir. Bölge çapında davranış kodları oluşturarak okulda disiplin sorunlarını azaltmayı amaçlayan bir çalışmada elde edilen sonuçlar olumludur. Bu davranış kodlarına göre paydaşlardan beklenen davranışlar şöyledir: Öğrencilerin okula devam etmeleri, okula hazırlanmaları, derslere ve etkinliklere katılmaları, sorunları önlemeleri ve çözmeleri beklenir. Öğretmenlerden hazırlanmaları, olumlu öğrenme ortamları oluşturmaları, öğrenci performansını resmi ve resmi yollarla değerlendirmeleri ve veliler, personel ve yöneticilerle iletişim kurmaları beklenir. Personelin olumlu bir öğrenme ortamı yaratılmasına katkıda bulunması, rehberlik ve destek sağlaması, ek kaynaklar ve materyaller sağlaması ve besleyici bir günlük öğle yemeği sağlaması beklenir. Yöneticilerin, olumlu bir öğrenme ortamı yaratmak, öğretim liderliği sağlamak için öğretim üyeleri ve diğer personel ile iş birliği içinde çalışmaları beklenir. Ebeveynlerin çocukları için yüksek beklentiler belirlemeleri, çocuklarıyla iletişim kurmaları, çocuklarının öğrenmesine yardımcı olmaları, çocuklarını cesaretlendirmeleri ve övmeleri ve çocuklarının eğitimini izlemeleri beklenir (Brown & Beckett, 2006).

Ayrıca, öğrencilerin kendileri ve ebeveynlerin iş birliği ve katılımı, fiziksel cezanın yokluğunda disiplinin korunmasında hayati bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, tüm okul paydaşlarının iş birliği, bağlılığı ve özverisi, disiplinin fiziksel ceza kullanılmadan sürdürülmesini sağlayan kilit unsurlardır (Dzivhani, 2000).

Araştırmaya katılan yöneticiler, okul disiplinine etkisi olan faktörlerin yöneticiler, öğretmenler, veliler, okul çevresi, ödül ve ceza olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda konuyla ilgili literatür incelendiğinde benzer sonuçlara rastlanmıştır.

Yöneticilerin liderlik becerileri okuldaki disiplin uygulamalarını önemli ölçüde etkilemektedir (Hayes, 2018). Öğretmenlerin öğrencilerine davranış şekilleri okuldaki birçok disiplin sorununun kaynağı olabilir. Öğrencilerin okuldaki sosyal, sportif ve kültürel etkinliklere katılımlarında öğretmenlerle olan iletişimleri etkilidir. Dolayısıyla, öğretmenler okul disiplini önemli ölçüde etkilidir (Aydın, 2001; Türk, 2013).

Ebeveynlerin evlatlarına cevap verme şekilleri çocukların güvenlik ve özgüven seviyesinin önemli belirleyicileridir. Ebeveynlerin, çocuklarının haklarını gözetme, koruma ve ihtiyaçlarını karşılamadaki başarısızlığı okullardaki disiplin sorunlarının nedenlerinden birisidir. Öğrencilerin kendilerine ve başkalarına saygı duymalarının altında yatan esas sebep ebeveynlerine gösterdikleri saygıdır (Humphreys, 1998/2001). Yıldırım (2010) yaptığı çalışma sonucunda demokratik ebeveyn tutumuyla yetiştirilen öğrencilerin, kontrolsüz sınıf içi disiplin sorunlarını daha az yaşadıklarını, otoriter baskıcı ebeveyn tutumuyla yetiştirilen öğrencilerin bu tür sorunları daha fazla yaşadıklarını belirtmiştir.

Velilerin sosyo-ekonomik, kültürel ve eğitim durumları yani profilleri okuldaki disiplin uygulamalarını etkilemektedir (Aydın, 2001; Özşimşek-Karaoğlu, 2022). Evdeki disiplin sorunları öğrencilerle birlikte okula da taşınabilmektedir. Ebeveynlerin bu konuda sorumlulukları büyüktür. Çocuklarını koşulsuz sevmek şarttır ancak bu kurlsız biçimde çocuk büyütmek anlamına gelmemelidir. Ebeveynlerin aile içindeki iletişim biçimleri, saygı ve sevginin ön planda olması çocuğu da olumlu etkileyecektir (Humphreys, 1998/2001).

Çocuklarının, okul yaşamlarına ilgili olan velilerin öğrencilerinde, okula bağlılık diğerlerine göre daha fazladır (Marks, 2000). Ailelerin, disiplin sorunları ve disiplin kuruluna sevk edilme durumlarında verdikleri tepkilerin, okuldaki disiplin uygulamalarını etkilediklerini ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Aktaş, 2009). Ailesinden ilgi gören çocuklar, okulda istenmeyen davranışlardan kaçınmaktadırlar (Dedeoğlu, 2010).

Ortaöğretim kurumlarında disiplin sorunlarının aile, öğrenci, başarısızlık ve yönetimden kaynaklandığını ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır. Başka bir deyişle, liselerde görev yapan öğretmenlere göre okullarda disiplin sorunlarının yaşanmasında yönetim, öğrenci ve veli ile ilgili sebeplerin etkili olduğu tespit edilmiştir (Ateş vd., 2022).

Bazı okulların neden daha az davranış sorunu yaşadığına dair yapılan bir araştırma bu tür okulların çeşitli özelliklerini ortaya koymuştur. Müdür, okulda önemli bir role ve disiplin üzerinde herkesten daha fazla etkiye sahiptir. Öğretmenler rutin disiplin sorunlarının tamamını veya çoğunu incelemektedir. Okullar, veliler ve toplum kurumlarıyla daha güçlü bir iletişim kurmaktadırlar. Okullar, toplantılar düzenleyerek ebeveynlere çocuklarının olumlu yönlerini vurgulamaktadır. En önemli unsur, her okulun kendisi için neyin işe yaradığını bulmuş olmasıdır (PDK Comission on Discipline, 1982).

Okul çevresinin okuldaki disiplin uygulamalarına etkileri bulunmaktadır. Örneğin, öğrencilerin aynı çevreden geldiklerinde okul dışı problemleri okula taşınmaları sonucunda ortaya çıkan disiplin sorunları mevcuttur. Şehir merkezine yakın okullarda geç gelme ve okuldan kaçma davranışları sıklıkla yaşanırken kırsal çevredeki okullarda küfür ve hakaret

içerikli olumsuz davranışlarda sıklık görülmektedir (Aydın, 2001; Babu, Raju & Rao, 2007).

Ödül ve cezanın okulda disiplin sağlanmasında önemli etkileri olduğunu düşünen eğitimciler mevcuttur (Özşimşek-Karaoğlu, 2022). Öğrencileri iyi davranışlar ve okul topluluğuna olumlu katkılar için ödüllendirmek önemlidir (Nelson, 2002). Öncelikle öğrencilerin olumlu davranışlarını pekiştirmek gerekir. Böylece, bu davranışların yaygınlaşması sağlanırken olumsuz davranışlar da azalacaktır. Öğrenciyi överken kişiliğine değil yaptığı davranışa odaklanmak önemlidir (Humphreys, 1998/2001).

5.3. Disiplin Mevzuatı ve Disiplin Yaklaşımlarına Dair Görüşler

Araştırmaya katılan yöneticiler, Ortaöğretim Kurumları Disiplin Yönetmeliği hakkındaki görüşlerinde yeterli ve etkili olmayan yanlarının bulunduğunu, cezalandırıcı yanının baskın olduğunu, caydırıcı olmayan kuralların bulunduğunu, ödüllendirmenin geri planda olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların bazıları ise Yönetmeliğin uygulamada kolaylık sağladığını, yeterli ve etkili olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Araştırma sonucunda konuyla ilgili literatür incelendiğinde benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Yönetici ve öğretmen katılımcılardan oluşan konuyla ilgili farklı bir çalışma sonucunda disiplin mevzuatını yeterli ve etkili buldukları ancak cezalandırıcı yönünün ödüllendirmeye kıyasla ön planda olduğunu vurguladıkları görülmektedir (Bilir, 2007). Disiplin uygulamalarının esas amacı, mağdurların haklarını korumak ve soruna sebep olan bireylerin giderilmemiş ihtiyaçlarını karşılamanın daha münasip yolları olduğunu onlara göstermek olmalıdır (Humphreys, 1998/2001).

Araştırmaya katılan yöneticilerin disiplin mevzuatında etkili olması gerektiğini düşündükleri disiplin yaklaşımları önleyici disiplin, cezalandırıcı disiplin ve düzeltici disiplin yaklaşımlarıdır. İntikamcı ve korku yoluyla engelleyici disiplinin etkili olmasını tercih eden yönetici olmadığı görülmektedir. Araştırma sonucunda konuyla ilgili literatür incelendiğinde benzer sonuçlara rastlanmıştır.

Okul yöneticilerinin daha çok önleyici disiplin yaklaşımına ilişkin uygulamaları desteklediği tespit edilmiştir. Velilerle olumlu iletişim kurma, öğrencilerin katılım gösterecekleri etkinlikler düzenleme, örnek öğrencileri ödüllendirmek, özel güvenlik görevlisi istihdam etme gibi uygulamalara başvurulduğu belirlenmiştir. Yöneticiler, disiplini sağlama amacıyla aldıkları önlemlerin sorunları yaşamadan engellemede etkili olduğunu düşünmektedirler (Pehlivan ve Demirtaş, 2019).

Önleyici ve düzeltici yaklaşımın göz ardı edildiği, rehberlik servisinin etkin olmadığı, onur kurulundan çok disiplin kurulunun ön planda olduğu okullar bulunmaktadır. Sadece cezalandırıcı yaklaşımın uygulandığı bu okullarda, öğrencilerdeki istenmeyen davranışların azalmadığı, aynı disiplin sorunlarının tekrarlandığı görülmüştür. Disiplin kurulunun öğrencilerde caydırıcı etkisini yitirdiği gözlemlenmiştir (Toytok ve Bahadır, 2018).

Son otuz yılda, Çocuk Gelişimi Projesi (Battistich vd., 1996), Başarı Projesi (Knoff, 2000) ve Kapsamlı Davranış Yönetim Sistemi (Rosenberg ve Jackman, 2003) dahil olmak üzere bir dizi evrensel, tüm okulda sorunları önleme müdahale araçları geliştirilmiştir. Bu tür okulda sorun önleme programları, teorik yönelim, faaliyetler ve hedeflenen davranışlar gibi boyutlarda farklılık göstermektedir (Bradshaw vd., 2009). Bununla birlikte hepsi, cezaya güvenmeden çocukların davranışlarını ve akademik performanslarını etkilemek için okul ortamını değiştirmek üzere tasarlanmıştır (Oxley & Holden, 2021). Çocuk Gelişimi Projesi, çocuklar arasındaki riski azaltmaya ve koruyucu faktörleri güçlendirmeye yönelik kapsamlı bir okul programıdır. Bu program, toplu olarak okulların destekleyici sosyal ilişkiler, ortak amaç duygusu ve toplum yanlısı değerlere bağlılık ile karakterize edilen öğrenenlerden oluşan, duyarlı topluluklar haline gelmelerine yardımcı olan sınıf, okul ve aile katılımı unsurlarını içermektedir. Çocukların gelişimsel ve sosyokültürel ihtiyaçlarına duyarlı, stresli olan olay ve koşullarla karşılaştıklarında dayanıklılıklarını artırmayı hedefleyen bir programdır (Battistich vd., 1996). Başarı Projesi, etkili okul disiplini, güvenliği ve krizlerin önlenmesine yönelik, okul psikologlarının organizasyonel ve stratejik planlama ilkelerini ve etkinliklerini kullanarak rollerini nasıl genişletebileceklerine ve okul psikologlarını sahada test edilmiş bir süreç konusunda uyarmaya yönelik bir örnek sunan bir plan içermektedir. Tüm öğrencilerin davranışsal ihtiyaçlarını ve tüm okulların güvenlik ve güvenlik ihtiyaçlarını ele almaktadır (Knoff, 2000). Kapsamlı Davranış Yönetim Sistemine göre öğrenci davranışlarının etkili yönetimi, her okulun öğretmenlerin, yöneticilerin, ilgili hizmet personelinin, velilerin ve öğrencilerin rol oynadığı kapsamlı bir sistem olarak görülmesiyle başlar (Rosenberg ve Jackman, 2003).

İyileştirici ve düzeltici uygulamaların yapıldığı okullarda, öğretmen ve öğrenci ilişkilerinin olumlu yönde değiştiği gözlemlenmiştir. Öğrencilerin disiplin kurullarına sevinde azalma görülmüştür (Gregory vd., 2015).

Disiplin uygulamalarının, öğretmenleri öğrencilerden korumaya değil onları geliştirmeye yönelik olması gerekmektedir. Bazı sınıfların kaotik, diğerlerinin baskıcı, diğerlerinin çok liberal olduğunu ve her birinin farklı destek ve farklı müdahaleler gerektirdiğini kabul ederek tüm sınıflarda aynı şekilde muamele etmekten kaçınılmalıdır.

Öğretmenler, disiplin sorununu basitçe idari bir sorun olarak konumlandırmak yerine (uzaklaştırma politikası), uygulamada (kademeli de olsa) gelişme göstererek etkili bir disipline doğru ilerlemelidir. Disiplin pratiği sürekli ciddi bir özeleştirici ve yansıtma içermelidir (Yang, 2009).

Disiplin kavramına olumlu bir yaklaşım, disiplinin odak noktasını cezalandırmadan ilişkilerin tamir edilmesine ve güvenli, destekleyici bir ortam oluşturmaya yönelik anlayışın ve kararlılığın yeniden sağlanmasına kaydırır. Disiplinin amacı, nezaket ve sosyal becerilerin öğretilmesi ve yabancılaşmış çocukların yeniden bağ kurması haline gelir. Önleyici yöntemler ve çok katmanlı modeller, sorunlara karşı önceden planlanmış tepkiler sağlayabilir. Pozitif disiplin yöntemlerinin güvenli bir okul yaratmada başarılı olması mümkündür. (SSL, 2024).

Okul programları olumlu davranışı pekiştirmeli ve iyileştirme sağlamak için cezalandırıcı eylemlerden ziyade önleyici eylemler kullanmalıdır. Disiplin sorunlarının nedenlerine odaklanarak bunları ortadan kaldırmak için çaba gösterilmelidir (PDK Comission on Discipline, 1982).

Araştırmaya katılan yöneticilerin disiplin sisteminin işleyişinde gördükleri eksikliklere dair sundukları önerilerin bulunduğu farklı çalışmalar literatürde mevcuttur. Okul rehberlik servisi etkili çalışmalıdır. Ödüllendirme ön planda olmalıdır. Aileler disiplin sistemine katılmalıdır (Bilir vd., 2007).

Okul disiplini yaklaşımları sosyal disiplin penceresinden ele alındığında ailelerde ebeveynlere, sınıflarda öğretmenlere ve örgütlerde yöneticilere yönelik onarıcı uygulamaları bir liderlik modeli olarak tanımlarken, sosyal normları ve davranışsal sınırları korumanın yolunu sunan kavramsal bir modeldir. Okul disiplininin nasıl ele alındığı, okulların öğrenme ortamları üzerinde büyük etkiye sahiptir (SSL, 2024).

VI. BÖLÜM

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen sonuçlara ve bu sonuçlara ilişkin önerilere yer verilmektedir. Araştırmanın sonuç ve önerileri dört ana başlıkta sunulmaktadır.

6.1. Disipline İlişkin Görüşlere Dair Sonuçlar

Araştırmaya katılan yöneticilerin verdiği cevaplar doğrultusunda disiplin kavramı, kurallar, düzen, kontrol ve denetim, uyum, sınırlar, rehberlik ve yönlendirme olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede bulgular incelendiğinde;

- Disiplin, kurallardan oluşur.
- Disiplin, düzeni oluşturur.
- Kontrol ve denetim, disiplin sayesinde sağlanır.
- Disiplin, bireyin çevresine uyumunu kolaylaştırır.
- Kişisel sınırların belirlenmesinde disiplin etkilidir.
- Bireyin kendisini gerçekleştirme sürecinde disiplin, rehberlik ve yönlendirmedir.

Araştırmaya katılan yöneticiler, okulda disipline ihtiyaç duyma nedenlerini akademik başarı, topluma uyum, düzeni korumak, hakları korumak, sorumluluk almak olarak sıralamışlardır. Bu çerçevede doğrultusunda bulgular incelendiğinde;

- Okulda akademik başarıya ulaşmak için disiplin gereklidir.
- Topluma uyum sağlamak için disiplin gereklidir.
- Oluşturulan düzenin devamını sağlamak için disiplin gereklidir.
- Kişisel hakların korunması için disiplin gereklidir.
- Bireyin davranışlarının sonuçlarına ilişkin sorumlulukları kabul etmesi için disiplin gereklidir.

6.2. Disiplin Sorunlarına ve Uygulamalarına Dair Sonuçlar

Araştırmaya katılan yöneticilerin verdiği cevaplar doğrultusunda ortaöğretim kurumlarında sıklıkla yaşanan disiplin sorunları; derste cep telefonu kullanmak, akran zorbalığı, kavga etmek, tütün ve çeşitlerini bulundurmak veya kullanmak, küfür ve hakaret etmek, sosyal medyayı yanlış kullanmak, dersin akışını bozmak, kılık kıyafet kurallarına uymamak, kesici alet bulundurmak ve evrakta sahtecilik yapmaktır.

Bu çerçevede bulgular incelendiğinde;

- Bilişimsel ve bilişim aletlerinin kullanımıyla ilgili disiplin sorunları mevcuttur.
- Kavga etmek, akran zorbalığı yapmak veya akran zorbalığına maruz kalmak, küfür ve hakaret etmek veya buna maruz kalmak gibi iletişim hatalarından veya eksikliğinden kaynaklı disiplin sorunları mevcuttur.
- Okula uygun kıyafetle veya okul üniformasıyla gelinmemesinden kaynaklı bireysel disiplin sorunları mevcuttur.
- Dersin akışını bozma, kesici ve delici alet taşıma, not fişleri ve doktor raporlarında sahtecilik gibi öncelikle kurumun tamamını etkileyen disiplin sorunları mevcuttur.

Araştırmaya katılan yöneticilerin verdiği yanıtlar doğrultusunda ortaöğretim kurumlarında disiplin sorunlarının önlenmesine dair yöneticilerin Disiplin Yönetmeliği dışında özgün uygulamaları şunlardır; kuralları hatırlatmak, öğrenciye sorumluluk vermek, rehberlik çalışmaları, öğrencilerle ve velilerle etkili iletişim kurmak, akran rehberliği yapmak, cezayı duyurmak, kontrol ve denetim yapmak. Bu çerçevede bulgular incelendiğinde disiplin sorunlarını önlemek amacıyla;

- Öğrencilerin okula kayıtları esnasında, okul açıldıktan sonra rehberlik derslerinde ve disiplin kurallarını içeren broşürlerin dağıtılmasıyla okul kuralları sıklıkla öğrencilere hatırlatılmaktadır. Böylece öğrencilere, okulda istenmeyen davranışlar ve yapılması durumunda karşılaşılabilecek yaptırımlar bildirilmektedir.
- Okulda yapılan törenlerde, sosyal, kültürel etkinliklerde, projelerde ve yarışmalarda görev vererek öğrencinin kendisini okulun bir paydaşı olarak görmesi sağlanmaktadır.
- Okul rehberlik servisi öğrencilere ve velilere seminerler, bilgilendirme toplantıları yaparak onlarla iletişimi güçlendirmeyi amaçlamaktadır.
- Şube öğretmenler kurulu toplantılarını etkin biçimde gerçekleştiren okullarda sorun yaşama ihtimali olan öğrencilere akran rehberliği yapabilecek öğrencilerle birlikte görevler verilmesi gibi uygulamalar mevcuttur.
- Okulda yapılan törenlerde Disiplin Kurulu tarafından verilen cezaları ve cezaya neden olan davranışları öğrenci isimleri verilmeden duyuran okul yönetimleri bulunmaktadır.
- Öğrencilerin eşyalarının bulunduğu sınıf, atölye vb. çevreleri sıklıkla kontrol eden okul yönetimleri bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan yöneticilerin verdiği yanıtlar doğrultusunda ortaöğretim kurumlarında disiplin sorunlarının çözümüne yönelik uygulamalar şunlardır; öğrenciyle görüşme, Disiplin Kuruluna sevk etme, rehberlik servisine yönlendirme, veliyle görüşme. Bu çerçevede bulgular incelendiğinde disiplin sorunlarını çözmek amacıyla;

- Yöneticiler, öğrencileri Disiplin Kuruluna sevk etmeden önce istenmeyen davranışlarla ilgili görüşmeler yapmaktadır.
- Disiplin Kuruluna öğrenci sevk etmek, istenmeyen davranışların çözümünde sıklıkla başvurulmuş bir uygulamadır.
- Rehberlik servisine öğrenci yönlendirme aslında disiplin dilekçelerinin yönetim tarafından onaylanmadan önce öğrenci hakkında görüş almak üzere yapılan rutin yönlendirmelerdir. Buradaki görüşmeler sonrasında öğrencinin Kurula sevk edilip edilmemesi hususunda görüşler okul müdürüne bildirilir.
- Öğrencilerin istenmeyen davranışları konusunda velilerle görüşmeler yapılmaktadır.

Araştırmaya katılan yöneticilerin verdiği yanıtlar doğrultusunda ortaöğretim kurumlarında disiplin uygulamalarından, yöneticiler, öğretmenler, Disiplin Kurulu, okul personeli, rehberlik servisi ve veliler sorumludur. Bu çerçevede bulgular incelendiğinde;

- Okul disiplininin sağlanmasında yöneticiler öncelikli sorumlu kişilerdir.
- Öğretmenlerin hem sınıf içi hem sınıf dışı disiplinden sorumlu oldukları düşünülmektedir. Okulda uyulması gereken kuralların duyurulması, takibi, öğrencilerin izlenmesi, tutarlı tepkiler vermeleri ve öğrencilerle sağlıklı iletişim kurmaları öğretmenlerden beklenen davranışlardır.
- Disiplin Kurulu, önleyici unsur olarak değil problemlerin çözümünde işleyişin sağlanması sürecinde sorumlu görülmektedir.
- Okulda çalışan diğer personelin tanık oldukları istenmeyen öğrenci davranışlarını yönetime bildirmeleri hususunda sorumlu oldukları düşünülmektedir. Çöpleri çöp kutusuna değil yerlere atılan bir sınıfın okul yönetimine bildirilmesi vb.
- Okulda yaşanan disiplin sorunlarında velilerin sorumlu olduğunu düşünen katılımcılar bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan yöneticilerin verdiği yanıtlar doğrultusunda okul disiplinine etkili olan faktörler, öğretmenler, veliler, okul çevresi, ödüllendirme, cezalandırma ve yöneticilerdir. Bu çerçevede bulgular incelendiğinde;

- Okuldaki disiplin uygulamalarından en çok yöneticiler sorumlu görülürken okul disiplini en etkili faktör öğretmenler olarak görülmektedir.
- Veliler, öğrencilerin yetiştikleri aile ortamında sürekli iletişimde oldukları kişiler olarak okul disiplinini fazlasıyla etkilemektedir.
- Okulun bulunduğu çevre disiplin kurallarının uygulanmasında, öğrencilerin istenmeyen davranışlardan uzak durmasında etkili bir faktör olarak görülmektedir.
- Okulda disiplin sağlanmasında öğrencilerin ödüllendirilmelerinin, cezalandırılmalarından daha etkili olduğu düşünülmektedir.
- Cezanın, olumlu davranışlardan ziyade istenmeyen davranışlara yönelik olmasından dolayı kalıcı disipline etkisi olmadığı düşünülmektedir.
- Yöneticiler okul disiplinini en az etkileyen faktörler arasında görülmektedir.

6.3. Disiplin Mevzuatı ve Yaklaşımlarına Dair Sonuçlar

Araştırmaya katılan yöneticilerin verdiği yanıtlar doğrultusunda yöneticiler Disiplin Yönetmeliği'ni değerlendirirken; "Yeterli ve etkili olmayan yanları vardır, uygulaması kolay, cezalandırıcı yönü baskın, ödüllendirmen geri planda, yeterli ve etkili, kuralları caydırıcı değil" ifadelerini kullanmışlardır. Bu çerçevede bulgular incelendiğinde;

- Disiplinle ilgili Yönetmeliğin yeterli ve etkili olmayan yanları bulunmaktadır.
- Uygulaması kolaydır.
- Disiplin Yönetmeliği'nde ödüllendirme geri planda kalmaktadır.
- Disiplin Yönetmeliği'nin cezalandırıcı yanı baskındır.
- Yönetmelik'te yer alan cezaların, istenmeyen davranışlar üzerinde caydırıcı etkisi yoktur.
- Yönetmeliği yeterli ve etkili bulan yöneticiler mevcuttur.
- Yöneticilere göre Disiplin Yönetmeliği cezalandırıcı yaklaşımın baskın olduğu kurallardan oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan yöneticilerin verdiği yanıtlar doğrultusunda yöneticilerin Disiplin Yönetmeliği'nde etkili olmasını istedikleri disiplin yaklaşımı en çok önleyici yaklaşım, sonrasında cezalandırıcı ve düzeltici yaklaşımdır. Bu çerçevede bulgular incelendiğinde;

- Okulda disiplin sağlanmasında en etkili yaklaşım olarak önleyici disiplin yaklaşımı görülmektedir.
- Yönetmelik, önleyici değil cezalandırıcı olarak değerlendirilmektedir.

- Cezaların, disiplin sorunlarının çözümünde yaptırım olarak uygulanması desteklenmektedir.
- Literatürde bulunan intikamcı ve korku yoluyla engelleyici disiplin yaklaşımları okulda disiplin sağlamada etkili bulunmamıştır.

6.4.Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgular ve ulaşılan sonuçlar ışığında araştırma konusuyla ilgili araştırmacı önerileri şunlardır:

- Disiplin Yönetmeliği, önleyici disiplin faaliyetlerini içerecek biçimde güncellenmelidir.
- Faaliyetlerin uygulanma süreci ve takvimi okul yönetimlerinin inisiyatifine bırakılmamalıdır. Bu konuda görevli kontrol ve denetim kurulları oluşturulmalıdır.
- Disiplin Yönetmeliği'nde yer alan ödüllendirme sistemi güncellenmeli ve okullara öğrenci ödüllendirme bütçesi sağlanmalıdır.
- Öğrencilerin dikkatini çekebilecek türde, gelişim seviyelerine uygun ödüller verilmelidir.
- Onur Kurulunun dönem içinde aktif çalışması sağlanmalıdır.
- Her okul, veli profiline uygun olarak bilgilendirme seminerleri vermelidir. Seminer konuları ve takvimi İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerine sene başında bildirilmelidir. Bu konuda görevli kontrol ve denetim kurulları oluşturulmalıdır.
- Tüm sınıf seviyelerinde rehberlik ders saati uygulaması başlatılmalıdır.
- Sosyal kulüp çalışmaları takvimi oluşturularak gerçekleştirilmelidir.
- Öğrencilerin sosyal kulüplerde aktif olarak sorumluluk aldıkları etkinlikler düzenlenmelidir.
- Her okul, kendine ve çevresine özel disiplin sorunlarını belirlemeli ve özgün çözümler hazırlayarak bunu raporlaştırmalıdır.
- İlköğretim kurumlarında disiplinle ilgili mevzuat güncellenmelidir.
- Disiplin sorunlarından mağdur olan öğrencilere yönelik iyileştirici çalışmalar arttırılmalıdır.
- Her okul, sene boyunca yaşanan disiplin sorunlarını, olay sayılarını ve çözüm uygulamalarını raporlaştırmalıdır. Sonraki senelere yönelik aldığı önleyici tedbirleri de eklediği raporun bir örneğini İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne göndermelidir.

- Değerler eğitimi, görgü kuralları, iletişim becerileri ve temel hukuk bilgisi eğitimlerine öğretim programlarında ağırlıklı olarak yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Ada, S. ve Ölçüm-Çetin, M. (2002). Eğitim öğretim ortamında disiplin nedir? Nobel Yayınları.
- Ağın, E. (2019). *Bir ortaöğretim okulundaki disiplin uygulamalarının eleştirel bir çözümlemesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi. (542697) <https://tez.yok.gov.tr/>
- Akar, N. (2006). *Ortaöğretim kurumlarında karşılaşılan disiplin sorunları ve eğitim yöneticilerinin çözüm yaklaşımları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi. (214903) <https://tez.yok.gov.tr/>
- Akpınar, B. ve Özdaş, F. (2013). Lise disiplin sorunlarının sınıf değişkeni açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(4), 1365-1376.
- Aksoy, N. (2001). Sınıf yönetimi ve disiplin modellerinin dayandığı temel yaklaşımlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 25, 9-20.
- Aktaş, K. (2009). *Disiplin soruşturması açılan öğrencilerin aile profilleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Beykent Üniversitesi. (308703) <https://tez.yok.gov.tr/>
- Apuhan, R. Ş. (2006). Ergenlerle iletişim. Timaş Yayınları.
- Arıcak, T. (2004). Sınıf içi disiplin. M. Gürsel, H. Sarı & B. Dilmaç (Eds.), *Sınıf yönetimi* (s. 239-274). Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Arslanboğa, T. A. (2009). *Türkiye eğitim sisteminde okul disiplininin Avrupa Birliği ülkeleri ile karşılaştırmalı analizi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi. (240517) <https://tez.yok.gov.tr/>
- Ateş, F., Yıldız, B.B. ve Pehlivan, P. (2022). Liselerde yaşanan disiplin problemlerinin nedenlerine ilişkin öğretmen görüşleri. *e- Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9, 466-491. <https://doi.org/10.30900/kafkasegt.1003473>
- Ausubel, D.P. (1961). A new look at classroom discipline. *Phi Delta Kappa International*, 43 (1), 25-30. www.jstor.org
- Aydın, B. (2001). *İlköğretim okullarında sınıf disiplininin sağlanması* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi. (101712) <https://tez.yok.gov.tr/>
- Babu, B.P., Raju, M.V.R. & Rao, D.B. (2007). Behavioural problems of school children. Discovery Publishing House.
- Bagley, W. C. (1917). School discipline. The Macmillan Company.
- Bahlida, R. (2015). Education. *Counterpoints*, 488, 201-283. www.jstor.org
- Battistich, V., Schaps, E., Watson, M. & Solomon, D. (1996). Prevention effects of the child development project: Early findings from an ongoing multisite demonstration trial. *Journal of Adolescent Research*, 11(1), 12-35.

- Bayraktar, B. (2015). *Ortaöğretim okullarında yaşanan disiplin vakaları ve okul müdürlerinin önleyici uygulamaları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Avrasya Üniversitesi. (429717) <https://tez.yok.gov.tr/>
- Bayraktar, F. (1994). Eğitimde disiplin, ceza ve dayak üzerine. *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1, 97-106.
- Bear, G. (1998). School discipline in the United States: Prevention, correction and long-term social development. *School Psychology Review*, 27(1), 14-32. <https://doi.org/10.1080/02796015.1998.12085894>
- Bear, G. (2010). Discipline: Effective school practices. *National Association of Psychologists*. www.scribd.com
- Beydur, V. (2009). *Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin kullandıkları disiplin türlerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi. (349485) <https://tez.yok.gov.tr/>
- Bilir, A., Kuru, S. ve Tezcan, F. (2007). Muğla ili ortaöğretim okullarında disiplin uygulamalarına ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19. <https://dergipark.org.tr>
- Bishop, J. R. (1902). High school discipline. *Journal of education*, 55 (3), 35. www.jstor.org
- Bone, J. E. & Raihani, N. J. (2015). Human punishment is motivated by both a desire for revenge and a desire for equality. *Evolution and Human Behavior*, 36(4), 323-330. <https://doi.org/10.1016/j.evolhumbehav.2015.02.002>
- Brown, L. H. & Beckett, K. S. (2006). The role of the school district in student discipline: Building consensus in Cincinnati. *The Urban Review*, 38 (3). <https://doi.org/10.1007/s11256-006-0032-8>
- Büyükkaragöz, S. ve Çivi, C. (1996). Genel öğretim metotları. Öz Eğitim Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2021). Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri. Pegem Akademi.
- Cameron, R. J. (1998). School discipline in the United Kingdom: Promoting classroom behaviour which encourages effective teaching and learning. *School Psychology Review*, 27 (1), 33-44. <https://doi.org/10.1080/02796015.1998.12085895>
- Canter, L. (1989). Assertive discipline: More than names on the board and marbles in a jar. *Phi Delta Kappa International*, 71 (1), 57-61. www.jstor.org
- Canter, L. (1996). Discipline alternatives. First, the rapport- Then, the rules. *Learning*, 24 (5), 12.
- Celep, C. (2000). Sınıf yönetimi ve disiplini. Anı Yayıncılık.

- Chamberlin, L. (1983). Effective discipline for effective schools. *American Secondary Education*, 12, 11-14. <https://www.jstor.org/stable/41063582>
- Charles, C. M. (2005). Building classroom discipline. Pearson.
- Christy, D. (2018). *The influence of school discipline approaches on suspension rates* [Unpublished Doctoral Dissertation]. Walden University.
- Coffey, A. & Atkinson, P. (1996). Making sense of qualitative data: Complementary research strategies. Sage Publications.
- C. (1854). School discipline. *The Connecticut Common School Journal and Annals of Education*, 1 (9), 34-37. <http://www.jstor.org/>
- Çepni, S. (2012). Araştırma ve proje çalışmalarına giriş. Celepler Matbaacılık.
- Çetinkaya, U. & Koçyiğit, M. (2020). Disciplinary cases at high schools: An analysis of decisions of disciplinary committees. *Journal of Pedagogical Research*, 4 (3), 312-326. <https://doi.org/10.33902/JPR.2020464570>
- Dedeoğlu, Ö. (2010). *Meslek lisesi öğrencilerinin disipline aykırı davranışta bulunmalarında ailenin etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi. (288228) <https://tez.yok.gov.tr/>
- Demirtaş, H. ve Pehlivan, F. (2020). Devlet ortaokulu ve liselerinde yaşanan disiplin problemleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 166-197. <http://dx.doi.org/10.17860/mersinefd.583537>
- Dimov, B. C., Atanasoska, T. & Trajkovska, D. A. (2019). School discipline and school indiscipline. *Journal of Education Research*, 1 (1-2), 92-100. www.researchgate.net
- Dreikurs, R. (1968). Psychology in the classroom. Harper & Row.
- Duran, C. (2011). *Ortaöğretim okullarında okul yönetimine yansıyan disiplin sorunları ve okul yöneticilerinin çözüm yaklaşımları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Uşak Üniversitesi. (301988) <https://tez.yok.gov.tr/>
- Dzivhani, M. D. (2000). *The role of discipline in school and classroom management: A case study* [Unpublished Master's Thesis]. University of South Africa. <https://core.ac.uk>
- Edwards, Clifford H. (2011). Democratic discipline in learning communities: Theory and practice. Rowman & Littlefield Education.
- Elem, S. & Rose, L. (1995). Gallup Poll of the public's attitudes toward public schools, *Phi Delta Kappan*, 77, 41-55.
- Erdem, A. R. (2011). Sınıf disiplini ve kuralları. R. Sarpkaya (Ed.), *Sınıf yönetimi* (s. 81-112). İhtiyaç Yayıncılık.

- Ereş, F. ve Üstün, A. (2009). Disciplinary problems in secondary education: A sample of Amasya. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 1(1). 1717-1725
<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2009.01.304>
- Evanac, D. M. (1993). *Developing and implementing a discipline plan for Hawthorne High School*. [Doctoral dissertation]. Nova University. <https://files.eric.ed.gov>
- Foucault, M. (2017). Hapishanenin doğuşu. (Çev. M. A. Kılıçbay). İmge Kitapevi. (1975)
- Gaustad, J. (1992). School discipline. <https://eric.ed.gov>
- Glasser, W. (1992). The quality school curriculum. *Phi Delta Kappa International*, 73 (9), 690-694. <https://www.jstor.org>
- Gordon, T. (2003). Teacher effectiveness training. Three Rivers Press.
- Gray, D. A. (1983). Discipline and education. *American Secondary Education*, 13 (1), 28-29. <https://www.jstor.org>
- Green, C. (2018). Her yönüyle çocuk yetiştirme sanatı. (Çev. S.G. Seçer). Neden Yayıncılık. (1984)
- Gregory, A., Clawson, K., Davis, A. & Gerewitz, J. (2015). The promise of restorative practices to transform teacher-student relationships and achieve equity in school discipline. *Journal of Educational and Psychological Consultation*, 25, 1-29. <https://doi.org/10.1080/10474412.2014.929950>
- Güçlü, M. (2004). *Ortaöğretim kurumlarında disiplin cezası alan öğrencilerin sosyo-ekonomik yönden incelenmesi: Kayseri örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Erciyes Üniversitesi. (146492) <https://tez.yok.gov.tr/>
- Güncel Türkçe Sözlük. (2023). <https://sozluk.gov.tr/>
- Halis, İ. (2001). Demokratik sınıf ortamı için profesyonel sınıf yönetimi. Mikro Yayınları.
- Hanhan, A. A. (2012). *Onarıcı Disiplin Modeli'nin liselerde, akran istismarı ve şiddeti üzerindeki etkilerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi. (330224) <https://tez.yok.gov.tr/>
- Haroun, R. & O'Hanlon, C. (1997). Do teachers and students agree in their perception of what school discipline is. *Educational Review*, 49 (3), 237-250. <https://eric.ed.gov/>
- Hayes, J. G. (2018). *Effective discipline methods* [Unpublished master's thesis]. Bethel University. <https://spark.bethel.edu/etd/278>
- Hellman, T. L. (2010). Gençlerle iletişim. Ekinoks Yayıncılık.
- Hesapçıoğlu, M. (2008). Öğretim ilke ve yöntemleri. Nobel Yayın Dağıtım.
- Humphreys, T. (2001). Disiplin nedir? Ne değildir? (Çev. B. Çelik). Epsilon Yayıncılık. (1998)
- İlgar, L. (2000). Eğitim yönetimi, okul yönetimi, sınıf yönetimi. Beta Yayıncılık.

- Johnson, B., Whittington, V. & Oswald, M. (1994). Teachers' views on school discipline: A theoretical framework. *Cambridge Journal of Education*, 24 (2), 261-276.
- Jones, F. (2007). Tools for teaching. Frederic H. Jones & Associates, Inc.
- Kabaklı-Çimen, L. ve Karaboğa, Y. (2015). Yönetici ve öğretmenlerin ortaöğretim okullarındaki disiplin sorunlarına ilişkin görüşleri. *International Journal of Science Culture and Sport*, 3, 613-628. <https://doi.org/10.14486/IJSCS327>
- Kadioğlu, S., Kadioğlu Ateş, H. & Kanbay Ak, G. (2016). An investigation into the discipline approaches of school administrators. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 2 (2), 567-582. <https://eric.ed.gov/>
- Kanad, H. F. (1951). Deneysel pedagoji. Örnek Matbaası.
- Kaya, İ. (2019). Öğretmenlerin disiplini sağlama yaklaşımları ile öğrencilerin sınıf iklimi algıları ve öğretimsel muhalefet davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi [Doktora tezi]. Dicle Üniversitesi. (612949) <https://tez.yok.gov.tr/>
- Kaya, Y. (2020). Immanuel Kant'ın eğitim felsefesinde disiplinin rolü. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 10 (3), 736-748. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.807297>
- Karahan-Tuğsat B. (2020). Ortaöğretim kurumlarında disiplin uygulamaları: Bir özel okul ile bir devlet okulunun karşılaştırılması [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi.(632817) <https://tez.yok.gov.tr/>
- Kılıç, İ. ve Ural, A. (2013). Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi. Detay Yayıncılık.
- Kindlon, D. & Thompson, M. (2020). Kabil'i yetiştirmek. (Çev. Y. Ataman ve A. Ulutaşlı). Bizim Büro Yayıncılık. (1999).
- Knoff, H. M. (2000). Organizational development and strategic planning for the millennium: A blueprint toward effective school discipline, safety, and crisis prevention. *Psychology in the Schools*, 37, 17-32. <https://eric.ed.gov/>
- Korkut, G. (2018). Ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin disiplin stratejileri [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi. (533732) <https://tez.yok.gov.tr/>
- Kounin, J. S. (1977). Discipline and group management in classrooms. R.E. Krieger Pub. Co.
- LeCompte, M.D. & Goetz, J. P. (1982). Problems of reliability and validity in ethnographic research. *Review of Educational Research*, 52, 31-60.
- Lewis, A. (1895). School Discipline. *The School Review*, 3 (8), 495-498. <http://www.jstor.org/>
- Lisede arkadaşlarını tekme tokat dövüp zorla oyun oynattılar. (2022, Aralık 28). Hürriyet Gazetesi. <https://www.hurriyet.com.tr/>
- Lisede ölüm! (2023, Şubat 20). <https://www.haberturk.com/>

- Long, T. & Johnson, M. (2000). Rigour, reliability and validity in qualitative research. *Clinical Effectiveness in Nursing*. Elsevier BV. <https://doi.org/10.1054/cein.2000.0106>
- Luiselli, J.K., Putnam, R.F., Handler, M.W. & Feinberg, A.B. (2005). Whole-school positive behaviour support: effects on student discipline problems and academic performance, *Educational Psychology*, 25(2-3), 183-198. <https://doi.org/10.1080/0144341042000301265>
- Marks, H.M. (2000). Student engagement in instructional activity: Patterns in the elementary, middle and high school years. *American Educational Research Journal*, 37(1), 153–184. <https://doi.org/10.2307/1163475>
- MEB Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Öğrencilerinin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmelik (2012, Kasım 26). <https://www.mevzuat.gov.tr/>
- MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği (2013, Eylül 7). <https://www.mevzuat.gov.tr/>
- Mestry, R., Moloi, K.C. & Mahomed, A. N. (2007). Perspectives on a zero-tolerance approach to discipline: Towards maintaining a nurturing and secure school environment. *Africa Education Review*, 4 (2), 94-113. <https://doi.org/10.1080/18146620701652721>
- Miller, M. & Kirk, J. (1986). Reliability and validity in qualitative research. *Beverly Hills*. <https://www.econbiz.de/Record/reliability-and-validity-in-qualitative-research>
- Nelson, M. F. (2002). *A qualitative study of effective school discipline practices: Perceptions of administrators, tenured teachers, and parents in twenty schools* [Unpublished Doctoral Thesis]. East Tennessee State University. <https://dc.etsu.edu/etd/718>
- Newton, R. R. (1980). Models of schooling and theories of discipline. *High School Journal*, 63 (5) 183-190 <http://hdl.handle.net/2345/2432>
- Nouffer, M.D. (2011). *A case study on positive and relational discipline techniques* [Unpublished Doctoral Thesis]. Walden University. <https://eric.ed.gov/>
- Okul bahçesinde cinayet. (2023, Ocak 02). <https://www.ntv.com.tr/>
- Oliver, B. (2018). Comprehensive Positive School Discipline Resource Guide. *Indiana Department of Education*.
- Oxley, L. & Holden, G. W. (2021). Three positive approaches to school discipline: Are they compatible with social justice principles? *Educational & Child Psychology*, 38 (2) 71-81 <https://eric.ed.gov/>
- Özen Kılıç, D. (2009). *İlköğretim okulu öğretmenlerinin okullarındaki disiplin anlayışına ilişkin görüşleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Mersin Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/>

- Özer, D. Ö. & Üstün, A. (2022). Okullarda karşılaşılan öğrenci disiplin problemleri ve bunların akademik başarıya etkilerine yönelik yönetici görüşleri. *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 8 (53), 745-758
- Özşimşek Karaoğlu, C. (2022). *Eğitimcilerin disiplin uygulamalarının toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Mersin Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/>
- Patton, M.Q. (2018). Nitel uygulamaların özellikle uygun olduğu durumlar (Çev. M.Sümer ve T.Kargın). M.Bütün ve S.B.Demir (Eds.), *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (s. 143-203) Pegem Akademi. (2002)
- Pehlivan, F. & Demirtaş, H. (2019). Ortaokul ve liselerde yaşanan disiplin problemlerinin çözümüne yönelik yönetsel uygulamalar. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 31-50. <https://doi.org/10.19160/ijer.584206>
- Petrov, G. (2019). Beyaz zambaklar ülkesinde. (Çev. B.C. Yılmaz). İndigo Kitap. (1923)
- Phi Delta Kappa Comission on Discipline. (1982). Handbook for developing schools with good discipline. <https://files.eric.ed.gov>
- Porter, L. (2000). Student behaviour theory and practice for teachers. Pty. Ltd.
- Rampa, H. S. (2014) Discipline in schools: Assessing the positive alternative invitational discipline approach. *World Journal of Education*, 4 (4), 20-29.
- Rosenberg, M. S. & Jackman, L. A. (2003). Development, implementation, and sustainability of comprehensive school-wide behavior management systems. *Intervention in School and Clinic*, 39(1), 10-21. <https://doi.org/10.1177/10534512030390010201>
- Sadık, F. (2018). Children and discipline: Investigating secondary school students' perception of discipline through metaphors. *European Journal of Educational Research*, 7(1), 31-44. <https://doi.org/10.12973/eu-jer.7.1.31>
- Safe Supporting Learning, (2024). Discipline. <https://safesupportivelearning.ed.gov/>
- Satoğlu, E. (2008). *Ortaöğretim kurumlarında öğretmenlerin karşılaştıkları disiplin sorunları ve başetme yolları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yeditepe Üniversitesi. (217566) <https://tez.yok.gov.tr/>
- Sarıtaş, M. (2000). Sınıf yönetimi ve disiplinle ilgili kurallar geliştirme ve uygulama. L. Küçükahmet (Ed.). *Sınıf yönetiminde yeni yaklaşımlar* (s.47-90). Nobel Yayıncılık.
- Sarpkaya, P. (2005). *Resmi liselerde disiplin sorunları ve ilgili grupların (öğretmen, öğrenci, yönetici, veli) yaklaşımları: Aydın merkez ilçe örneği* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi. (162133) <https://tez.yok.gov.tr/>

- Selçuk, O. (2019). *Cezalandırıcı okul disiplininin okul sosyal hizmeti ve onarıcı adalet açısından fenomenolojik yaklaşımla değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi. (601439) <https://tez.yok.gov.tr/>
- Siyez, D. M. (2009). Liselerde görev yapan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik algıları ve tepkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1), 25. <https://dergipark.org.tr/>
- Strauss, A.L. (1987). *Qualitative analysis for social scientists*. Cambridge University Press.
- Strauss, A. L. & Corbin, J. M. (1990). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Sage Publications.
- Şata, M. (2020). Nitel araştırma yaklaşımları. E. Oğuz (Ed.), *Eğitimde araştırma yöntemleri* (s. 99-117). Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Toytok, E. H. ve Bahadır, M. (2018). Meslek liselerinde disiplin sorunları ve nedenleri. <https://www.researchgate.net/>
- Toprakçı, E. (2017). *Sınıf yönetimi*. Pegem Akademi.
- Tosun, Ü. (2002). *Onurlu disiplin*. Beyaz Yayınları.
- Türk, T. (2013). *Ortaöğretim öğrencilerinde duygusal istismar, disiplin cezaları ve okula yabancılaşma arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi. (340397) <https://tez.yok.gov.tr/>
- Wiseman, D. G. & Hunt, G.H. (2014). *Best practice in motivation and management in the classroom*. Charles C. Thomas Publisher.
- Vestine, M., (2017). *School discipline and academic achievement of students in boarding secondary schools: A case study of secondary schools in Gasabo district, Rwanda*. [Unpublished master's thesis]. Mount Kenya University.
- Yang, W. K. (2009). Discipline or punish? Some suggestions for school policy and teacher practice. *Language Arts*. 87 (1), 49-61. <https://www.jstor.org>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, İ. (2010). *Sınıf içi disiplin sorunları ile anababa tutumları arasındaki ilişki*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi. (263795) <https://tez.yok.gov.tr/>

EKLER

Ek 1. Görüşme Formu

ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA DİSİPLİN KURALLARININ MEVCUT DİSİPLİN YAKLAŞIMLARI AÇISINDAN UYGULANABİLİRLİĞİNE İLİŞKİN YÖNETİCİ GÖRÜŞLERİ

GÖRÜŞME FORMU

Katılımcı Kodu:

Görüşme Tarihi:

Görüşme No:

Değerli Katılımcı,

Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Programı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam için ortaöğretim okul yöneticilerinin benimsedikleri disiplin yaklaşımlarının, mevcut disiplin kurallarının uygulanabilirliği açısından incelenmesine yönelik bir araştırma yapmaktayım. Araştırma konusu ile ilgili fikir ve tecrübelerinizi öğrenmek üzere bu görüşmeyi talep etmekteyim. Kişisel bilgileriniz araştırma raporunda kesinlikle yer almayacaktır. Araştırma konusuna dair yaptığınız paylaşımlar tez çalışması için kullanılacaktır. Görüşme, yaklaşık 45 dakika sürecektir. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Ahmet ÜSTÜN
Dilek ÖZTÜRK ÖZER
Amasya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi Programı

A- KİŞİSEL BİLGİLER

1. Yaşınız:
2. Cinsiyetiniz:
3. Medeni durumunuz:
4. Eğitim durumunuz:
5. Mezun olduğunuz üniversite ve bölüm:
6. Branşınız ve idari göreviniz:
4. Mesleki kıdem yılınız:

5. Yöneticilikteki kıdem yılınız:
6. Ödül ve Disiplin Kurulu başkanlığı veya üyelik durumunuz:
7. Çalıştığınız okul türü:
8. Okulun bulunduğu çevrenin sosyoekonomik düzeyi:

B- GÖRÜŞME SORULARI

I. Disiplinin Tanımına Yönelik Sorular

1. Size göre disiplin nedir?
2. Disiplin bir gereklilik midir?
3. Sizce okulda disipline neden ihtiyaç duyulmaktadır?

II. Okulda Disiplin Sağlanmasına Yönelik Sorular

1. Okulda yaşanan disiplin sorunları neler?
2. Okulda disiplini sağlamak için ne tür uygulamalar yapılmaktadır?
3. Okulda disiplin sorunlarını önlemek için ne tür çalışmalar yapılmaktadır?
4. Okulda disiplin sorunlarının çözümünde ne tür çalışmalar yapılmaktadır?
5. Okulda disiplin sorunlarının çözümü sonrasında ne tür çalışmalar yapılmaktadır?

III. Disiplin Uygulamalarını Etkileyen Faktörlere Yönelik Sorular

1. Okuldaki disiplin uygulamalarına etkisi olan faktörler neler?
2. Disiplin uygulamalarından sorumlu olan kişiler kimler?
3. Öğrenci velilerinin okul içindeki disiplin uygulamalarına etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?
4. Öğretmenlerin okul içindeki disiplin uygulamalarına etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?
5. Okul çevresinin okul içindeki disiplin uygulamalarına etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?
6. Sizce okulda disiplinin sağlanmasında ödülün ve cezanın etkisi nasıldır?
7. Öğrencilerin ödüllendirilmesi disiplin sorunlarını etkiler mi? Nasıl?

IV. Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'ndeki Ödül ve Disipline İlişkin Hükümlere Yönelik Sorular

1. Mevzuatta yer alan Ödül ve Disiplin uygulamalarını, sorunların önlenmesinde etkili buluyor musunuz? Neden caydırıcı veya değil?
2. Disiplinle ilgili mevzuatın uygulanabilirliğine dair görüşleriniz neler?
3. Okulda disiplin sağlanmasında sizin sorumluluğunuz olduğunu / olması gerektiğini düşünüyor musunuz?

4. Size göre mevcut disiplin kurallarının uygulanabilirliği açısından en etkili disiplin yaklaşımı hangisidir? Neden?
5. Sizin okulunuzda disiplin sağlarken benimsediğiniz disiplin yaklaşımı hangisidir? Neden?
6. Okulda disiplin sağlamak için benimsediğiniz disiplin yaklaşımı mevzuatta yer alan disiplin kurallarının uygulanmasını kolaylaştırmakta mıdır?
7. Okulda disiplin sağlamak için benimsediğiniz disiplin yaklaşımı mevzuatta yer alan disiplin kurallarının uygulanması sürecinde öğretmenler, öğrenciler ve veliler tarafından bilinmekte ve desteklenmekte midir?
8. Nasıl bir disiplin yaklaşımı şu anda çalışmakta olduğunuz okulda disiplin sağlanmasına olumlu katkı sağladı?
9. Eklemek istediğiniz farklı bir görüşünüz var mı?

Ek 2. Araştırma İzni

Amasya Üni Gelen Evrak Tarih ve Sayısı: 26.10.2022-98186

T.C.
SAMSUN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-27485554-605.01-61251410
Konu : Dilek ÖZTÜRK ÖZER' in
Araştırma Uygulama İzni

18.10.2022

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün
21/01/2020 tarihli ve 81576613-10.06.01-E. 1563890- 2020/2 sayılı Genelgesi,
b) Amasya Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 09/10/2022 tarihli ve
94738 sayılı yazısı.

Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans
Öğrencisi Dilek ÖZTÜRK ÖZER' in ; İlimiz İlkadım ve Canik ilçelerindeki ortaöğretim kurumlarında
görev yapan Yöneticilere yönelik "Ortaöğretim Kurumlarında Disiplin Kurallarının Mevcut Disiplin
Yaklaşımları Açısından Uygulanabilirliğine İlişkin Yönetici Görüşleri " başlıklı tez çalışması yapmak
istediğine ilişkin ilgi (b) yazı ve ekleri, ilgi (a) genelgeye göre incelenmiş ve komisyon tarafından uygun
görülmüştür.

Söz konusu çalışmanın komisyon kararı doğrultusunda, uygulama sorularını çalışmayı yapan kişi
tarafından raporlanarak, Müdürlüğümüz Ar-Ge Birimine gönderilmesine dikkat edilerek, denetimi ilçe
millî eğitim müdürlükleri/okul idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük
esasına göre yapılmasının sağlanması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Dr.Murat AĞAR
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Ekler :

- 1- İlgi (b) yazı ve ekleri
- 2- 13/10/2022 tarihli komisyon kararı

DAĞITIM:

Gereği:
İlkadım ve Canik İlçe Kaymakamlığına
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

Bilgi:
Amasya Üniversitesi Rektörlüğü
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Adres : Atatürk Bulvarı Hükümet Konağı İl Millî Eğitim
Müdürlüğü/SAMSUN
Telefon No : 0 (362) 435 80 63
E-Posta: samsunmem@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: L.SÖYLEYİCİ

Unvan : Şef

İnternet Adresi: <http://samsun.meb.gov.tr>

Faks: 3624324854

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden d438-2e5f-3bc9-9fd0-97e1 kodu ile teyit edilebilir.